

PROCJENA POTREBA PRAVOSUĐA U PROCESUIRANJU KORUPCIJE KROZ PRAĆENJE RADA NA KRIVIČNIM PREDMETIMA (ARC)

PRAĆENJE PROCESUIRANJA PREDMETA KORUPCIJE U BiH: DRUGA PROCJENA

PROCJENA POTREBA PRAVOSUĐA
U PROCESUIRANJU KORUPCIJE
KROZ PRAĆENJE RADA NA
KRIVIČNIM PREDMETIMA (ARC)

PRAĆENJE
PROCESUIRANJA
PREDMETA
KORUPCIJE U BiH:
DRUGA PROCJENA

APRIL 2019

Sažetak

Ovo je drugi javni izvještaj Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: „Misija“) sačinjen na osnovu praćenja rada na predmetima korupcije.

U pogledu sadržaja, ovaj se izvještaj, koji se sastoji od osam poglavlja, oslanja i nadovezuje na rad predstavljen u prvom izvještaju projekta ARC objavljenom u februaru 2018. godine („Projektni izvještaj iz 2018. godine“).

U poglavlju I prati se stepen realizacije 15 preporuka koje su predložene u prvom izvještaju („preporuke iz 2018. godine“) koje su za cilj imale unapređenje odgovora pravosuđa na korupciju u nekoliko problematičnih oblasti, uključujući zakonodavni i institucionalni nivo. Ove preporuke bile su posebno upućene pravosuđu i Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH (VSTV BiH), kao i izvršnim i zakonodavnim tijelima. U tom pogledu, Misija konstatuje da su nalazi iz ovog izvještaja – uključujući i one kritičke prirode – općenito bili prihvaćeni u okviru pravosudne zajednice i da su domaće vlasti podržale, barem formalno, veliku većinu preporuka iz izvještaja. Međutim, stepen realizacije ovih preporuka iz 2018. godine, do sada, ne može se smatrati zadovoljavajućim. Zapravo, u odnosu na šest od ukupno 15 preporuka, Misija nije uočila nikakav napredak. Posebno, izvršna i zakonodavna tijela nisu pokazala političku spremnost da unaprijede učinkovitost odgovora pravosuđa na korupciju. Primjera radi, nije uočen nikakav napredak ili čak naznaka posvećenosti ovih organa vlasti u odnosu na pitanje usklađivanja materijalnih i procesnih krivičnih zakona u svim jurisdikcijama u BiH. Iako razočaravajući, ovakav razvoj događaja ne predstavlja nikakvo iznenađenje. Prema mnogim mišljenjima, situaciju u BiH kao i u drugim državama zapadnog Balkana karakterizira fenomen zarobljene države, odnosno sistematska politička korupcija. S druge strane,

Misija konstatuje da su u odnosu na sedam preporuka iz 2018. godine (koje se uglavnom tiču srednjoročnih i dugoročnih ciljeva) napravljeni određeni početni koraci, i shodno tome može se reći da se „radi na tome“. Konačno, u odnosu na dvije preporuke koje su zahtijevale realizaciju u kratkoročnom periodu, nadležna tijela su u međuvremenu preduzela mjere koje su dovele do njihove djelimične realizacije.

Nalazi do kojih je Misija došla praćenjem rada pravosudnog sektora i koji se zasnivaju na kvantitativnoj i kvalitativnoj analizi predmeta korupcije praćenih u 2017. i 2018. godini, predstavljeni su u poglavljima II-VII. Konkretno, uzorak praćenih predmeta (predstavljen u poglavlju III) obuhvata 189 predmeta koji su bili u radu zaključno sa 31. decembrom 2018. godine i 111 predmeta koji su okončani u 2017. i 2018. godini bilo pravosnažnom presudom ili iz procesnih razloga. Na osnovu metodologije koja je posebno osmišljena za potrebe ovog projekta (predstavljene u poglavlju II), ovi predmeti su analizirani u skladu sa četiri dimenzije koje su identifikovane kao ključne za ocjenu učinkovitosti i kvaliteta odgovora pravosuđa na korupciju: produktivnost, kapacitet, pravičnost i efikasnost.

Primarni nalazi koji se odnose na svaku od pomenutih dimenzija mogu se sumirati na sljedeći način:

Nalazi Misije u pogledu produktivnosti (vidjeti poglavlje IV) pokazuju prilično zbnjujuću sliku. Provedena analiza ukazuje na to da specijalizovana tužilačka tijela za složene predmete korupcije nisu podigla optužnice u većini takvih predmeta pokrenutih u 2017. i 2018. godini. Naime, većinu najsloženijih predmeta korupcije – onih koji su kategorizirani kao predmeti visoke i korupcije srednjeg nivoa u skladu sa kriterijima razvijenim u okviru projekta – nisu pokrenuli Tužilaštvo BiH ili Posebni odjel u okviru Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske (RS), odnosno tijela sa definisanom nadležnošću fokusiranom na korupciju, organizovani kriminal ili druga teška krivična djela. Umjesto toga, podaci predstavljeni u ovom izvještaju ukazuju na to da su kantonalna tužilaštva u Sarajevu i Tuzli (koja imaju opštu nadležnost za sve vrste krivičnih djela) zajedno pokrenula u 2017. i 2018. godini više predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa nego dva gore pomenuta tužilaštva zajedno. U pokušaju da otkrije uzroke nezadovoljavajućeg učinka Posebnog odjela Republičkog javnog tužilaštva RS i Tužilaštva BiH, Misija je identifikovala dva pitanja: (i) rjeđe korištenje tzv. „proširene nadležnosti“ Suda BiH i Tužilaštva BiH za djela propisana krivičnim zakonima RS, Federacije BiH (FBiH) i Brčko distrikta BiH (BDBiH) u slučajevima kada ta krivična djela izazivaju štetne posljedice ili predstavljaju prijetnju za cijelu državu; i (ii) fokusiranje Posebnog odjela Republičkog javnog tužilaštva RS na predmete sitne korupcije. S obzirom na njihovu centralnu ulogu u krivičnom gonjenju korupcije, blijedi rezultati ove dvije institucije loše se odražavaju na ukupni stepen posvećenosti pravosuđa u tretiranju ovog problema. Ova analiza produktivnosti ujedno poziva na oprez u pogledu najavljenog, ali još uvijek nerealizovanog, formiranja Posebnog odjela u okviru Vrhovnog suda FBiH i Posebnog odjela u okviru Tužilaštva FBiH.

U odnosu na **kapacitet** tužilaca i sudija (vidjeti poglavlje V), analiza koju je provela Misija umnogome potvrđuje kritičku sliku koja je predstavljena u prvom izvještaju projekta ARC. Naime, učinkovitost i kvalitet odgovora pravosuđa na korupciju i dalje su u značajnoj mjeri otežani zbog neadekvatnog kapaciteta: (a) tužilaca u izradi optužnica i prikupljanju dokaza

koji potkrepljuju optužbe; i (b) sudija u obrazlaganju njihovih odluka i u primjeni zakona na dosljedan i predvidljiv način. Kombinovani efekat ova dva problema krajnje negativno utiče na načelo jednakosti pred zakonom s obzirom na to da u pojedinim predmetima ostavlja prostora za sumnju da se odredbe tumače različito ne zbog specifičnosti činjeničnih navoda, već zbog statusa i veza optuženog.

Što se tiče **pravičnosti** postupka (vidjeti poglavlje VI), treba istaći da ova tema, za razliku od prethodne dvije, nije bila obrađena u Projektom izvještaju iz 2018. godine. Čini se, međutim, da prva procjena ukazuje na to da su sudovi općenito svjesni važnosti poštivanja standarda pravičnog suđenja i da ih uzimaju u obzir prilikom presuđivanja ovih predmeta. Ipak, Misija je uočila problematičnu praksu u odnosu na dva pitanja koja se tiču pravičnog suđenja: (1) nedosljedna primjena procesnih garancija u cilju osiguranja nepristrasnosti suda u određenom predmetu; i (2) neadekvatno tumačenje odredbi koje regulišu dopustivost i zakonitost dokaza.

Isto kao i pravičnost, četvrta se dimenzija – **efikasnost** postupka – (vidjeti poglavlje VII) od početka projekta prvi put obrađuje u ovom izvještaju. Nalazi Misije u pogledu dužine trajanja postupaka u predmetima koji su bili praćeni u izvještajnom periodu daju razloga za zabrinutost. Misija je uočila ozbiljna kašnjenja u procesuiranju predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa, koja su se pretežno dešavala u fazi glavnog pretresa. Ova kašnjenja su u velikoj mjeri zavisila od dva faktora: promjene u sastavu vijeća koje su zahtijevale ponovni početak glavnog pretresa, i slabo rukovođenje predsjedavajućeg sudije glavnim pretresom, pogotovo u pogledu nedovoljnog korištenja mjera za osiguranje prisustva strana u postupku na suđenju. Nalazi do kojih je Misija došla praćenjem rada pravosudnog sektora ukazuju na stvarnu upasnost da ekstremna kašnjenja u vođenju postupka potencijalno uzrokuju povredu prava na suđenje u razumnom roku, ili do izostajanja odgovornosti u slučaju odbijanja optužbi zbog zastarjevanja krivičnog gonjenja.

U poglavlju VIII predstavljene su 24 preporuke koje su izrađene na osnovu gore pomenutih nalaza i koje za cilj imaju unapređenje odgovora pravosuđa na korupciju. Ova lista kombinuje 9 novih preporuka sa 15 preporuka koje su date u izvještaju iz 2018. godine, uključujući i ocjenu Misije o stepenu njihove realizacije.

Na osnovu gore navedenog, Misija zaključuje da je odgovor pravosuđa na korupciju u BiH i dalje nedovoljan, pogotovo u odnosu na procesuiranje predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa, što ukazuje na postojanje *de facto* nekažnjivosti za ova krivična djela. Posebno, na rezultate rada pravosudnog sistema u tri od četiri gore pomenute dimenzije – **produktivnost, kapacitet i efikasnost** – utiču ozbiljni problemi koji zahtijevaju kontinuirane korektivne napore i iskrenu političku posvećenost. Politički lideri i čelnici pravosudnih institucija trebaju prepoznati da je korupcija sveprisutna u BiH i da će borba protiv ove društvene pošasti zahtijevati realizaciju usklađene i sveobuhvatne strategije, kao i njihovu beskompromisnu posvećenost toj borbi u dužem vremenskom periodu koji je pred nama. Aktivnosti određenih tužilaštava u FBiH u proteklih nekoliko godina predstavljaju razlog za optimizam da se pravosudni sistem u stanju na ozbiljan način suprotstaviti korupciji, ali s obzirom na to da su suđenja u ovim predmetima u toku, još uvijek je prerano reći da li će ovaj trend dovesti do održivih rezultata koji će ujedno imati i dalekosežniji efekat.

Sadržaj

UVOD 9

01 PRAĆENJE REALIZACIJE PREPORUKA IZ PROJEKTOG IZVJEŠTAJA IZ 2018. GODINE I RELEVANTNE AKTUELNOSTI 11

- 1.1. Praćenje realizacije preporuka upućenih izvršnim i zakonodavnim tijelima 12
- 1.2. Praćenje realizacije preporuka upućenih VSTV-u BiH i općenito pravosuđu 15

02 ČETIRI DIMENZIJE ODGOVORA PRAVOSUĐA NA KORUPCIJU – METODOLOŠKA NAPOMENA 23

03 MAPIRANJE PREDMETA KOJE PRATI MISIJA 25

- 3.1. Praćeni predmeti u radu 26
- 3.2. Praćeni predmeti okončani u 2017. i 2018. godini 29

04 KVANTIFICIRANJE ODGOVORA PRAVOSUĐA NA KORUPCIJU 33

- 4.1. Rezultati rada Tužilaštva BiH 36
- 4.2. Rezultati rada Posebnog odjela u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS 38
- 4.3. Formiranje posebnih odjela u FBiH 39

05

KAPACITET TUŽILACA I SUDIJA U PRIMJENI ZAKONA

43

5.1. Kapacitet tužilaca 44

5.2. Kapacitet sudija 47

06

PRAVIČNOST - POŠTIVANJE STANDARDA PRAVIČNOG SUĐENJA, UKLJUČUJUĆI NEZAVISNOST I NEPRISTRASNOST PRAVOSUĐA

53

6.1. Nepristrasnost suda 54

6.2. Dopustivost i zakonitost dokaza 60

07

EFIKASNOST, UZ POSEBAN OSVRT NA DUŽINU POSTUPKA

65

7.1. Pretpretresna faza 67

7.2. Odvijanje i rukovođenje glavnim pretresom 69

7.3. Žalbena faza 71

7.4. Opšta zapažanja o uticaju efikasnosti na odgovor pravosuđa na korupciju 72

08

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

75

ANEKS A

SAŽETAK OKONČANIH PREDMETA KORUPCIJE ANALIZIRANIH U OVOM IZVJEŠTAJU

81

Uvod

Ovo je drugi javni izvještaj Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: „Misija“) sačinjen na osnovu praćenja rada na predmetima korupcije. Ovaj izvještaj je pripremljen u sklopu projekta Misije pod nazivom *Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima* koji je pokrenut u oktobru 2016. godine uz podršku Biroa za međunarodnu borbu protiv trgovine narkoticima i provođenje zakona pri Ministarstvu vanjskih poslova SAD-a. Najvažniji cilj projekta je identifikovanje i analiza problema u vezi sa kvalitetom i učinkovitošću odgovora pravosuđa na korupciju na zakonodavnom, institucionalnom i individualnom nivou, kao i predlaganje odgovarajućih i ostvarivih mjera za rješavanje tih problema.

U pogledu sadržaja, ovaj se izvještaj, koji se sastoji od osam poglavlja, oslanja i nadovezuje na rad predstavljen u prvom izvještaju projekta ARC koji je objavljen u februaru 2018. godine.

U poglavlju I prati se stepen realizacije 15 preporuka koje su predložene u prvom izvještaju i u kojima su predložene mjere na zakonodavnom i institucionalnom nivou u cilju unapređenja odgovora pravosuđa na korupciju.

U poglavljima II-VII iznijeti su nalazi do kojih je Misija došla praćenjem rada pravosudnog sektora i koji se zasnivaju na kvantitativnoj i kvalitativnoj analizi predmeta korupcije praćenih u 2017. i 2018. godini. Konkretno, uzorak obuhvata ukupno 300 predmeta – 189 predmeta koji su bili u radu zaključno sa 31. decembrom 2018. godine i 111 predmeta koji su okončani u 2017. i 2018. godini. Ovi predmeti su kategorizirani po svojoj složenosti kao visoka, korupcija srednjeg nivoa i sitna korupcija na osnovu kriterija koje je Misija razvila u okviru ovog

projekta. Prilikom odabira predmeta za praćenje, Misija je planirala da će pratiti (i dosad je uspjela u tome) sve predmete visoke i korupcije srednjeg nivoa koji su pokrenuti u BiH od januara 2017. godine.

Na osnovu metodologije koja je posebno osmišljena za potrebe ovog projekta, ovi predmeti su analizirani u skladu sa četiri ključne dimenzije učinkovitosti i kvaliteta odgovora pravosuđa na korupciju:

- I) **produktivnost**, koja uglavnom podrazumijeva broj predmeta pokrenutih i okončanih svake godine prema nivou njihove složenosti;
- II) **kapacitet** tužilaca i sudija u primjeni zakona, uz poseban osvrt na to da li se krivični zakoni primjenjuju na istovjetan, predvidljiv i nediskriminatoran način, čime se osigurava odgovornost i pravna sigurnost pojedinaca;
- III) **pravičnost** procesa u smislu poštivanja standarda pravičnog suđenja, uključujući nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa;
- IV) **efikasnost**, pretežno u smislu dužine trajanja postupaka i ažurnosti sudskog i tužilačkog postupanja.

Shodno tome, u poglavlju II pojašnjava se obim ocjene s metodološkog gledišta; u poglavlju III predstavljen je pregled predmeta koje je Misija pratila u 2017. i 2018. godini; u poglavlju IV ocjenjuje se produktivnost sudova i tužilaštava u BiH; poglavlje V obrađuje pitanje kapaciteta sudova i tužilaca u primjeni relevantnih zakona; u poglavlju VI data je ocjena procesne pravičnosti u pogledu poštivanja standarda pravičnog suđenja; i konačno poglavlje VII bavi se pitanjem efikasnosti, uz poseban osvrt na dužinu trajanja postupaka.

U poglavlju VIII predstavljene su 24 preporuke koje se zasnivaju na gore pomenutim nalazima i koje za cilj imaju unapređenje odgovora pravosuđa na korupciju. Ova lista kombinuje 9 novih preporuka sa 15 preporuka koje su date u izvještaju iz 2018. godine, uključujući i ocjenu Misije o stepenu njihove realizacije.

U skladu sa principom neuplitanja u tekuće sudske postupke na kojem se temelje svi programi praćenja rada pravosudnog sektora koje provodi Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), u ovom izvještaju nazivi predmeta pominju se samo u slučaju kada su okončani pravosnažnom presudom. Prilikom davanja komentara o predmetima koji su u toku, u izvještaju su izostavljeni detalji o predmetu (nazivi, lokacija suda i ostale informacije) koji bi mogli dovesti do identifikacije o kojem predmetu se radi. Na ovaj način, Misija želi izbjeći prejudiciranje ishoda bilo kojeg krivičnog predmeta koji je trenutno u radu.

1

PRAĆENJE REALIZACIJE PREPORUKA IZ PROJEKTOG IZVJEŠTAJA IZ 2018. GODINE I RELEVANTNE AKTUELNOSTI

Na osnovu rezultata praćenja rada pravosudnog sektora, u Projektom izvještaju iz 2018. godine predloženo je 15 preporuka koje su za cilj imale unapređenje odgovora pravosuđa na korupciju u nekoliko oblasti koje su identifikovane kao problematične. Kao takve, ove preporuke bile su upućene pravosuđu – naročito Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH (VSTV BiH) – kao i izvršnim i zakonodavnim tijelima. Cilj ovog poglavlja jeste razmotriti stepen realizacije ovih preporuka kako bi ilustrovali na kakav prijem su ove preporuke naišle kod relevantnih institucija i dokle se stiglo sa njihovom realizacijom.

Prije pojedinačnog razmatranja ovih preporuka, Misija konstatuje da su nalazi iz Projektom izvještaja iz 2018. godine, uključujući i one kritičke prirode, općenito bili prihvaćeni u okviru pravosudne zajednice u BiH, što su potvrdile diskusije održane sa sudijama i tužiocima na ekspertnim sastancima koje je Misija organizovala nakon objavljivanja Projektom izvještaja iz 2018. godine. Domaće vlasti potvrdile su veliku većinu preporuka iz izvještaja u vidu nekoliko zaključaka sa okruglog stola kojeg je u junu 2018. godine organizovala Evropska komisija (EK). Tema ovog sastanka bila je „Unapređenje borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući pranje novca, u cijelom lancu vladavine zakona“ i zaključci koje je usvojila EK predstavljaju rezultat zajedničkog rada Komisije, predstavnika domaćih institucija, Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Misije. U septembru 2018. godine, VSTV BiH je prihvatio zaključke okruglog stola koji su se odnosili na njegov rad tako što ih je ugradio u konkretan Akcioni plan za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući pranje novca.¹

Za razliku od pravosuđa, izvršna i zakonodavna tijela nisu pokazala jednaku političku spremnost da unaprijede učinkovitost odgovora pravosuđa na korupciju. Iako razočaravajući, ovakav razvoj događaja ne predstavlja nikakvo iznenađenje. Prema mnogim mišljenjima, situaciju u BiH kao i u drugim državama zapadnog Balkana karakterizira fenomen zarobljene države, odnosno sistematska politička korupcija.²

1 VSTV BiH, *Novi akcioni plan za realizaciju za oblast: borba protiv korupcije, organizovanog kriminala, uključujući pranje novca*, septembar 2018. godine, u posjedu Misije.

2 Vidjeti Evropska komisija, *Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana saradnja EU sa zapadnim Balkanom*, Strasbourg, 2018, str. 4.

U prvom dijelu u daljem tekstu data je ocjena stepena realizacije preporuka upućenih političkim tijelima, dok se u drugom dijelu analiziraju preporuke upućene pravosuđu, uključujući VSTV BiH. Tekst svake od pojedinačnih preporuka, zajedno sa stepenom njene realizacije, naveden je u posljednjem poglavlju ovog izvještaja.

1.1 Praćenje preporuka upućenih izvršnim i zakonodavnim tijelima

U Projektnom izvještaju iz 2018. godine, Misija je uputila **tri preporuke** političkim tijelima. Od objavljivanja ovog izvještaja, Misija nije uočila nikakav napredak ili čak naznaku posvećenosti ovih organa vlasti za realizaciju prve preporuke koja se odnosila na usklađivanje materijalnih i procesnih krivičnih zakona u svim jurisdikcijama u BiH.³ Trenutno ne postoji nikakav plan niti inicijativa ministarstava pravde na nivou države, entiteta (RS i FBiH) i Brčko distrikta BiH da se ponovo uspostavi stalni tim eksperata koji bi bio zadužen za pripremu usklađenih izmjena i dopuna krivičnih i zakona o krivičnom postupku na svim nivoima vlasti u BiH, kako je to Misija predložila, s ciljem usmjeravanja procesa usklađivanja zakonodavstva (u skladu sa trećom preporukom iz 2018. godine).⁴

S druge strane, **druga** preporuka iz 2018. godine,⁵ kojom se pozivalo na hitno usvajanje ujednačenih izmjena i dopuna četiri zakona o krivičnom postupku u skladu sa uslovima predviđenim u Odluci Ustavnog suda BiH iz juna 2017. godine, djelimično je realizovana; zapravo, zakonodavna vlast u BiH usvojila je izmjene i dopune ZKP BiH u septembru 2018. godine kako bi se zamijenile odredbe koje je Ustavni sud BiH proglasio neustavnim. Usvajanje ovih izmjena i dopuna na državnom nivou bilo je urgentno pitanje s obzirom da je postojeća praksa privremene primjene neustavnih odredbi – kako bi se izbjegao pravni vakuum – predstavljala ozbiljnu potencijalnu prijetnju vladavini zakona.

Međutim, nove odredbe koje su usvojene u okviru izmjene zakona u septembru 2018. godine postavljaju nove izazove. Iz tog razloga, potrebno je pažljivo pratiti primjenu ovih odredbi u praksi kako bi se ocijenio njihov uticaj na krivično gonjenje i presuđivanje teških i složenih krivičnih djela na državnom nivou. S obzirom na važnost ovog pitanja, Misija predstavlja kratku analizu novih odredbi i potencijalnih budućih izazova koje može uzrokovati njihova primjena u praksi.

3 Naime, ova preporuka glasi: „Materijalni i procesni krivični zakoni relevantni za procesuiranje predmeta korupcije trebaju biti usklađeni u svim jurisdikcijama u BiH. Politička tijela na entitetskom i državnom nivou trebaju se obavezati na usklađivanje zakonskog okvira u sklopu svojih nastojanja usmjerenih na borbu protiv korupcije“.

4 „S ciljem usmjeravanja procesa usklađivanja zakonodavstva u srednjoročnom periodu, Ministarstvo pravde BiH treba, zajedno sa ministarstvima pravde u entitetima, razmotriti ponovno uspostavljanje stalnog tima eksperata (po ugledu na nekadašnji Tim za praćenje i ocjenu primjene krivičnog zakonodavstva (CCIAT)) koji bi imao mandat za pripremu usklađenih izmjena i dopuna krivičnih i zakona o krivičnom postupku na svim nivoima vlasti u BiH“.

5 „U tom pogledu, prioritet u kratkoročnom periodu treba biti usvajanje ujednačenih izmjena i dopuna četiri zakona o krivičnom postupku u skladu sa uslovima predviđenim u Odluci Ustavnog suda BiH iz juna 2017. godine. U izmjenama i dopunama potrebno je ostvariti pravičnu ravnotežu između prava pojedinaca priznatih međunarodnim instrumentima iz oblasti zaštite ljudskih prava i potrebe da se osigura efikasno krivično gonjenje korupcije i drugih teških krivičnih djela“.

Analiza izmjena i dopuna ZKP BiH usvojenih 2018. godine

Podsjećanja radi, odredbe koje su proglašene neustavnim odnosile su se na: postupak davanja imuniteta svjedoku;⁶ obim i vrstu krivičnih djela za koja se tokom istrage mogu koristiti posebne istražne radnje;⁷ dozvoljeno trajanje ovih mjera;⁸ vremenski okvir za okončanje istrage;⁹ i vremenski okvir za podnošenje optužnice sudiji za prethodno saslušanje.¹⁰ U svojoj odluci iz juna 2017. godine, Ustavni sud je naložio nadležnom tijelu da uskladi predmetne odredbe sa Ustavom u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja ove odluke – rok koji vlasti nisu ispoštovale.¹¹

Čini se da nove odredbe u pogledu davanja imuniteta svjedoku i obima i vrste krivičnih djela za koja se mogu koristiti posebne istražne radnje na adekvatan način rješavaju problematična pitanja koja je istakao Ustavni sud;¹² ove odredbe jasno regulišu i propisuju uslove za davanje imuniteta svjedoku i sužavaju spektar krivičnih djela u kojima se ove mjere mogu primjenjivati.

S druge strane, izmjene i dopune koje se tiču vremenskog okvira za okončanje istrage su problematične zbog različitih pravnih praznina u procesnom zakonu, kao i zbog potencijalno negativnog uticaja ovih odredbi na sposobnost pravosudnog sistema da na adekvatan način provede istrage u predmetima teških i složenih krivičnih djela. Prema novim odredbama,¹³ ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci, tužilac koji radi na predmetu mora obavijestiti glavnog tužioca o razlozima neokončanja istrage. Nakon što bude obaviješten, glavni tužilac će u roku od 30 dana odrediti novi rok za okončanje istrage koji ne može biti duži od šest mjeseci, ili od jedne godine za najteža djela (za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju

6 Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka od 1. juna 2017. godine, predmet br. U 5/16, paragrafi 40-42, dostupno na http://www.ustavnisud.ba/dokumenti/_bs/U-5-16-1076865.pdf

7 *Ibidem*, paragrafi 50-51.

8 *Ibidem*, paragrafi 59-60.

9 *Ibidem*, paragrafi 77-79.

10 *Ibidem*, paragrafi 82-83.

11 *Ibidem*, str. 3.

12 Čl. 84. i 117. ZKP BiH.

13 Čl. 225. ZKP BiH: (1) Tužilac okončava istragu kad nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se može podići optužnica. Okončanje istrage će se zabilježiti u spisu. (2) Ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci od donošenja naredbe o provođenju istrage, tužilac će obavijestiti glavnog tužioca o razlozima neokončanja istrage. Glavni tužilac odredit će u roku od 30 dana novi rok za okončanje istrage koji ne može biti duži od šest mjeseci, odnosno koji ne može biti duži od jedne godine za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža kazna, te naložiti preduzimanje potrebnih mjera da bi se istraga okončala. (3) Ako istragu nije bilo moguće završiti u roku iz stava (2) ovog člana, tužilac će o razlozima zbog kojih istraga nije završena u roku od osam dana obavijestiti glavnog tužioca, osumnjičenog i oštećenog. (4) Osumnjičeni i oštećeni u roku od 15 dana od dana dostavljanja obavještenja iz stava (3) ovog člana mogu podnijeti pritužbu glavnom tužiocu zbog trajanja postupka. Ako glavni tužilac utvrdi da bi se pritužba osnovana, u roku od 30 dana odredit će novi rok u kojem se, ako postoje procesne pretpostavke, istraga mora okončati, a koji ne može biti duži od šest mjeseci, odnosno koji ne može biti duži od jedne godine za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju 10 godina ili teža kazna, te naložiti preduzimanje potrebnih mjera za okončanje istrage, o čemu će obavijestiti podnosioca pritužbe u roku od 15 dana. (5) Ako istraga ne bude okončana u roku iz stava (4) ovog člana, a postoje procesne pretpostavke, smatrat će se da je istraga obustavljena o čemu tužilac donosi naredbu i u roku od 15 dana o tome obavještava glavnog tužioca, osumnjičenog i oštećenog. (6) Optužnica se ne može podići ako osumnjičeni nije bio ispitan.

od 10 godina ili teža kazna). Ako se istraga ne završi u ovom roku, tužilac je dužan o tome obavijestiti ne samo glavnog tužioca, već i osumnjičenog i oštećenog koji mogu podnijeti pritužbu glavnom tužiocu zbog predugog trajanja postupka. Ako utvrdi da je pritužba osnovana, glavni tužilac određuje dodatni, i ujedno konačni, rok od šest mjeseci (jedne godine za djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža kazna) po čijem isteku, ako istraga i dalje ne bude okončana (a za to postoje isto tako neprecizno definisane procesne pretpostavke), istraga će se smatrati obustavljenom. Problem s ovim odredbama prvenstveno je u tome što se njima propisuje bespotrebno komplikovan mehanizam kontrole nad dužinom trajanja istražnog postupka. Ovaj mehanizam karakteriše značajno povećanje zahtjevnih administrativnih procedura koje će iscrpiti resurse i oduzeti vrijeme od stvarnog istražiteljskog rada.

Drugi problem jeste to što ove odredbe nisu dovoljno jasne zbog propusta u procesu njihove izrade. Ove odredbe predviđaju obavezno okončanje istrage nakon 18 mjeseci (ili 30 mjeseci za teža krivična djela), odnosno po isteku konačnog roka kojeg je odredio glavni tužilac nakon što je prihvatio pritužbu osumnjičenog (ili oštećenog); s druge strane, ove odredbe ne propisuju kakve su posljedice u slučaju kada prvi rok kojeg je odredio glavni tužilac istekne, a ni osumnjičeni niti oštećeni nisu podnijeli pritužbu, ili u slučaju ako glavni tužilac utvrdi da je pritužba neosnovana. S obzirom na to da je protek konačnog roka (pod uslovom da je glavni tužilac prihvatio pritužbu) propisan u izmijenjenim odredbama kao osnov za obustavljanje istrage – a da protek prvobitnog roka nije na sličan način propisan u izmijenjenim odredbama kao osnov za obustavljanje istrage¹⁴ – običnim čitanjem ovih zakonskih odredbi nameće se zaključak da protek prvobitno određenog roka trenutno nije zakonski opravdan razlog za obustavljanje istrage. Kao rezultat toga, gore pomenuti scenario ostaje neregulisan i kao takav podložan različitim tumačenjima. Pored navedenih nedostataka u novim zakonskim odredbama koji izazivaju zabrinutost, vremenski rokovi određeni u skladu s ovim odredbama čine se veoma striktnim u pogledu provođenja istraga u teškim i složenim krivičnim djelima koja su u nadležnosti relevantnih tijela na nivou države, kao što su terorizam, ratni zločini, visoka korupcija i privredni kriminal.

Ovdje osobito vrijedi istaći da Odlukom Ustavnog suda iz juna 2017. godine od zakonodavca nije traženo da odredi konačni rok za završetak istrage; umjesto toga, tražene su izmjene zakona kojim će se garantovati prava osumnjičenih i oštećenih na okončanje istrage, ponajprije tako što će im biti omogućeno da podnesu pritužbu na neopravdana kašnjenja u istrazi. Tačno je da zakonske izmjene predviđaju mogućnost ponovnog otvaranja istrage ako se dobiju nove činjenice ili okolnosti kako bi se smanjila mogućnost nekažnjivosti zbog proteka vremenskog roka.¹⁵ Ipak, pojava novih činjenica ili okolnosti predstavlja veoma visok standard za ponovno otvaranje istrage.¹⁶

14 Vidjeti čl. 224(1)(e) ZKP BiH, koji se poziva na okolnosti za obustavu istrage iz člana 225(5); u ovoj odredbi, pak, pominje se konačni rok propisan u stavu (4), ali ne i prethodni rok koji je propisan u stavu (2).

15 Vidjeti čl. 224(3) ZKP BiH.

16 Zakon o krivičnom postupku Italije, naprimjer, omogućava ponovno otvaranje istrage po odobrenju sudije i na prijedlog tužioca kojim se ukazuje na „potrebu provođenja dalje istrage“, i ništa više od toga (vidjeti čl. 414. Zakona o krivičnom postupku Italije).

Da zaključimo, nove odredbe koje regulišu dužinu trajanja istraga izazivaju zabrinutost s obzirom na to da će primjenom ovih odredbi u praksi, raspoloživi vremenski period za istrage u predmetima složenih i teških krivičnih djela biti značajno kraći. Ovo bi moglo dovesti do toga da ova krivična djela prođu nekažnjeno, ili do požurivanja istraga kako bi se ispoštovali vremenski rokovi uz očekivano negativan uticaj na njihov kvalitet. U ovom potonjem slučaju, to bi se dalje negativno odrazilo na efikasnost i učinkovitost kasnijeg sudskog postupka.

› Iz ovih razloga, preporučuje se da VSTV BiH i Tužilaštvo BiH pomno prate primjenu ovih odredbi kako bi se ocijenili: nejasnoće i nedosljednost u njihovom tumačenju, broj zatvorenih istraga zbog isteka rokova, te ukupni efekat uvođenja vremenskih rokova na kvalitet i sveobuhvatnost istraga. Na osnovu rezultata ovog praćenja, nadležni organi trebali bi razmotriti da li je ove odredbe potrebno ponovo mijenjati.

Pored problema koji se tiču kvaliteta izmjena i dopuna usvojenih na državnom nivou, Misija nije uočila nikakve pokušaje zakonodavnih tijela na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH da svoje zakone o krivičnom postupku usklade sa zakonom na nivou BiH. Iako je zakonodavno tijelo u Republici Srpskoj u junu 2018. godine usvojilo izmjene i dopune ZKP RS s ciljem rješavanja određenih pitanja na koje je ukazao Ustavni sud BiH, posebno u pogledu spektra djela za koja se može odrediti provođenje posebnih istražnih radnji i njihove dozvoljene dužine trajanja,¹⁷ ove izmjene se razlikuju od onih usvojenih na državnom nivou. Osim toga, ove izmjene ne dotiču se dužine trajanja istraga. Nadležna tijela u FBiH, s druge strane, nisu usvojila nikakve izmjene koje bi za cilj imale rješavanje pitanja moguće neustavnosti odgovarajućih odredbi ZKP FBiH.

Kao rezultat ovih pitanja, Misija zaključuje da je preporuka iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine koja se odnosi na usklađivanje svih zakona o krivičnom postupku sa Odlukom Ustavnog suda iz juna 2017. godine realizovana samo u jednom dijelu i to na način koji će zahtijevati pomno praćenje i moguću reviziju u kratkoročnom ili srednjoročnom periodu.

1.2 Praćenje realizacije preporuka upućenih VSTV-u BiH i općenito pravosuđu

Četvrta preporuka iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine¹⁸ bila je upućena VSTV-u BiH i pozivala je VSTV BiH da razmotri usvajanje kriterija koji na adekvatan način prave razliku između predmeta visoke i sitne korupcije u pogledu izračunavanja „orijentacione norme“, odnosno broja predmeta koje bi svaki pojedinačni sudija ili tužilac trebao završiti na godišnjoj osnovi. Ova preporuka data je s ciljem da nadležni organi predmete visoke korupcije tretiraju kao prioritet u svom radu. U vrijeme objavljivanja ovog izvještaja, ova preporuka samo je djelimično usvojena i realizovana.

17 Vidjeti čl. 235. ZKP RS.

18 Ova preporuka glasi: „S ciljem stimuliranja procesuiranja predmeta visoke korupcije, VSTV BiH treba razmotriti usvajanje kriterija koji na adekvatan način prave razliku između predmeta visoke i sitne ili administrativne korupcije u pogledu izračunavanja „orijentacione norme“, odnosno broja predmeta koje bi svaki pojedinačni sudija ili tužilac trebao završiti“.

Naime, u novembru 2018. godine, VSTV BiH je usvojio kriterije za identifikaciju predmeta visokog nivoa iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala.¹⁹ Ovo je urađeno na izričito traženje Evropske komisije (EK) kako bi se osiguralo adekvatno izvještavanje BiH o napretku u borbi protiv krivičnih djela od posebnog značaja u kontekstu procesa EU integracija. Poput kriterija koje je Misija usvojila za kategorizaciju predmeta korupcije u predmete visoke korupcije, korupcije srednjeg nivoa i sitne korupcije, kriteriji koje je usvojio VSTV BiH takođe uzimaju u obzir status optuženog (naprimjer, njegov ili njen položaj visoko pozicioniranog nosioca funkcije ili direktora javnog preduzeća) i težinu krivičnog djela (uglavnom u smislu štete nanesene državi) prilikom identifikovanja predmeta visoke korupcije.

„Orijentaciona norma“ za sudije i tužioce

Iako je ovo zasigurno pozitivan pomak, u vrijeme pisanja ovog izvještaja VSTV BiH nije planirao koristiti ovu kategorizaciju ili druge odgovarajuće kriterije kojim bi se uzela u obzir složenost predmeta korupcije prilikom izračunavanja „orijentacione norme“ za sudije i tužioce. Ispunjavanje norme jedan je od kriterija za ocjenu rada sudija i tužilaca; u tom svjetlu, odgovarajuće vrednovanje procesuiranja složenih predmeta visoke korupcije (koji obično zahtijevaju više vremena) – tako što će, u svrhu ocjene učinka, ovi predmeti nositi veću težinu od predmeta sitne korupcije – moglo bi biti pravilno iskorišteno kao poticaj za procesuiranje predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa.

U novembru 2018. godine, VSTV BiH je takođe usvojio nove kriterije za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca u BiH.²⁰ U ovim kriterijima uvodi se važna i pozitivna novina koja se odnosi na analitičku ocjenu kvaliteta odluka ili drugih akata koje je donio sudija ili tužilac na osnovu uzorka njihovog rada. Ovaj kriterij će upotpuniti druga dva kriterija koja su već bila zastupljena u ranijem modelu za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca, a radi se naime o ispunjenju gore pomenute „orijentacione norme“ i statističkoj ocjeni kvaliteta akata koje je donio sudija ili tužilac.²¹

Međutim, kako je već istaknuto u ranijem tekstu, ova važna reforma nije izmijenila način izračunavanja norme u odnosu na predmete korupcije ili druga teška i složena krivična djela. Nasuprot tome, gore pomenuti Akcioni plan VSTV-a BiH predviđa izmjenu pravila koja se tiču tužilačke norme kako bi se dodijelili „dodatni poeni“ za predmete koji uključuju finansijske istrage.²² Iako se radi o koraku u pravom pravcu, to je nedovoljno da bi se osiguralo da se rad pravosuđa ocjenjuje u svjetlu težine i složenosti predmeta koji se procesuiraju, a ne na osnovu pukog broja predmeta.

19 Dokument u posjedu Misije.

20 VSTV BiH, Kriteriji za ocjenjivanje rada sudija u Bosni i Hercegovini, 27. 11. 2018. godine, u posjedu Misije; VSTV BiH, Kriteriji za ocjenjivanje rada tužilaca u Bosni i Hercegovini, 27. 11. 2018. godine, u posjedu Misije.

21 Ovaj posljednji kriterij se u suštini odnosi na postotak presuda ukinutih po žalbi za sudije i postotak osuđujućih presuda za tužioce.

22 Vidjeti tačku 8.1 Akcionog plana: „Izmijeniti Pravilnik o orijentacionim mjerilima za rad tužilaca u tužilaštvima u BiH na način da će se u istom propisati da se posebno vrednuju predmeti finansijskih istraga“, u posjedu Misije.

U vrijeme izrade ovog izvještaja, bilo je naznaka da pravosuđe preuzima određene korake kako bi potaklo VSTV BiH da razmotri ovo pitanje. Misija je sa zadovoljstvom konstatovala da su se dva zaključka koje su učesnici, pretežno sudije i tužioci, usvojili na godišnjoj konferenciji VSTV-a BiH o trenutnom stanju u pravosuđu, održanoj u decembru 2018. godine, odnosila na ocjenu rada sudija i tužilaca koja bi uzela u obzir težinu i složenost predmeta.²³

U prvom od ova dva zaključka, VSTV BiH se poziva da preispita normative za mjerenje rada sudija i tužilaca koji rade na predmetima korupcije i organizovanog kriminala s ciljem poboljšanja kvaliteta u procesuiranju ovih predmeta. U drugom zaključku se od Stalne komisije za efikasnost tužilaštava koja djeluje u okviru VSTV-a BiH traži da donese „smjernice u smislu donošenja obavezujućeg uputstva za prioritarno procesuiranje predmeta korupcije na visokom nivou, smjernice za uspostavljanje dežurstava i imenovanje kontakt osoba u tužilaštvima, smjernice o obavezности otvaranja finansijskih istraga kao i dodatnih kriterija za zaključivanje sporazuma u predmetima visoke korupcije“.²⁴ Misija u potpunosti podržava ove preporuke i poziva VSTV BiH da ih što prije realizuje.

Usklađivanje sudske prakse

U **petoj** preporuci iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine,²⁵ VSTV BiH je pozvan da osigura da se relevantna sudska praksa na sistematičan način prikuplja i dostavlja svim relevantnim sudovima, uključujući i kroz izradu konkretnih smjernica za pripremu sažetaka predmeta. Namjena ove preporuke bila je da se obezbijedi usklađeno tumačenje zakonskih odredbi koje se odnose na koruptivna krivična djela tako što će se sudijama omogućiti optimalan pristup postojećoj sudskoj praksi u predmetima korupcije.

Misija konstatuje da su VSTV BiH i žalbeni sudovi u protekle dvije godine preduzeli važne korake u pravcu sistematizacije i osiguranja pristupa sudskoj praksi na svim nivoima i u svim jurisdikcijama. Vjerovatno najvažnija inovacija bilo je formiranje „odjela za sudsku praksu“ u okviru vrhovnih sudova RS i FBiH, kao i Apelacionog suda Brčko distrikta BiH. Funkcija ovih odjela jeste da u skladu sa posebnim kriterijima prikupljaju i sistematizuju pravna stajališta (tj. sudsku praksu) iz odluka koja donose različita vijeća; glavni cilj je da se smanji vjerovatnoća da različita vijeća istog žalbenog suda dođu do različitih zaključaka o pravnim pitanjima u sličnim predmetima.

Iako se zasigurno radi o pozitivnom pomaku, ovi odjeli još uvijek nisu potpuno funkcionalni i biće im potrebna značajna podrška kako bi na efikasan i učinkovit način ispunili svoju ulogu. Čini se da glavni izazov leži u izradi i provođenju procedura za odabir, pisanje i sistematizaciju stavova sudske prakse. Kako je istakla predsjednica Odjeljenja za evidenciju sudske prakse Vrhovnog suda FBiH, za sada ne postoji baza sudske prakse koja bi omogućila pretraživanje

23 Vidjeti preporuku br. 9 sa Konferencije „Pravosuđe – trenutno stanje i perspektiva“ – zaključci Mostar, 5. i 6. 12. 2018. godine, dostupno na https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=50001

24 *Ibidem*, preporuka br. 11.

25 „S ciljem usklađivanja tumačenja zakona koji se odnose na koruptivna krivična djela omogućavanjem uvida u postojeću praksu u sudskim odlukama, VSTV BiH treba osigurati da se relevantna sudska praksa na sistematičan način prikuplja i dostavlja svim relevantnim sudovima u odgovarajućoj jurisdikciji. U tom pogledu, potrebno je izraditi konkretne smjernice koje će služiti kao osnov za pripremu i prikupljanje sažetaka predmeta u kojima će biti izložena suština relevantnog pravnog pitanja razmotrenog u svakoj pojedinačnoj odluci“.

odluka najviših sudova u BiH u pogledu specifičnih pravnih pitanja, a postojeći alati nisu praktični ili nisu dobro strukturirani. Posljedica toga je da je relevantna sudska praksa teško dostupna i zbog toga pravno istraživanje uzima mnogo vremena.²⁶ Usljed toga, sudijama nije na adekvatan način omogućeno da radi dobrog obrazlaganja svojih odluka primjenjuju sudska praksu najviših sudskih instanci u BiH.²⁷ Potrebu za dodatnim naporima u prikupljanju i organizovanju relevantne sudske prakse u svim oblastima prava, uključujući i u predmetima korupcije, prepoznao je i VSTV BiH u gore pomenutom Akcionom planu.²⁸

U zaključku, uspostavljanje odgovarajućih mehanizama i instrumenata kojim će se osigurati adekvatna sistematizacija i dostupnost relevantne sudske prakse prepoznato je kao ključni faktor za postizanje cilja usklađenosti sudske prakse, što je u konačnici i neophodno radi zaštite načela pravne sigurnosti i jednakosti pred zakonom. Za realizaciju ovih instrumenata i mehanizama biće potrebni kontinuirani naponi u kratkoročnom periodu. Da bi se pak osiguralo da se oni i koriste u praksi u svrhu poboljšanja kvaliteta pravosuđa u BiH, u dugoročnom periodu biće neophodna jaka posvećenost svakog pojedinačnog nosioca pravosudne funkcije.

Misija preporučuje VSTV-u BiH da, u bliskoj saradnji sa najvišim sudovima na nivou države, entiteta i Brčko distrikta BiH, preduzme sve potrebne mjere na uspostavljanju jedinstvene i javne baze podataka jednostavne za korištenje koja će omogućiti pretraživanje po temama sudske prakse, kao i odlukama tih sudova.

Jačanje kapaciteta sudija i tužilaca

Šesta preporuka²⁹ bila je upućena VSTV-u BiH i tijelima izvršne vlasti, i njom su se ova tijela pozivala na jačanje kapaciteta tužilaštava i agencija za provođenje zakona sa posebnim fokusom na istrage finansijskih aspekata korupcije. U ovoj preporuci se predlaže bolji pristup finansijskim forenzičarima i drugim finansijskim ekspertima u toku istrage. Potreba za jačanjem kapaciteta u pogledu provođenja finansijskih istraga (uključujući i u svrhu identifikovanja imovine za potencijalno privremeno i trajno oduzimanje) prepoznata je u različitim krugovima, ali provedba ove preporuke još uvijek je u ranoj fazi. Na trećem sastanku Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost (PPSS),³⁰ Evropska komisija (EK) je preporučila da nadležni organi u BiH usvoje mjere u cilju poboljšanja finansijskih istraga koje provode tužioci.³¹ Kako je navedeno u Akcionom planu VSTV-a BiH, u kratkoročnom periodu (tj. u periodu od dvije godine) angažovanje dodatnih finansijskih stručnjaka biće

26 Korespondencija putem elektronske pošte sa predsjednicom Odjeljenja za evidenciju sudske prakse Vrhovnog suda FBiH od 9. januara 2019. godine.

27 *Ibidem*.

28 Vidjeti Akcioni plan, tačka 21.2: „U saradnji sa sudovima, prikupiti i objaviti sve relevantne presude u bazi sudskih odluka CSD VSTV-a, uključujući predmete sa elementima korupcije“, u posjedu Misije.

29 „VSTV BiH i tijela izvršne vlasti trebaju ojačati kapacitete tužilaštava i agencija za provođenje zakona, sa posebnim fokusom na istrage finansijskih aspekata korupcije. Tužilaštvo, posebno, treba u toku istrage imati pristup i koristiti kontinuiranu podršku finansijskih forenzičara i drugih finansijskih eksperata. Takođe je potrebno unaprijediti raspoloživost i kvalitet sudskih finansijskih vještaka“.

30 Ovo tijelo je uspostavljeno u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju sklopljenim između Evropske Unije i Bosne i Hercegovine.

31 Vidjeti Delegacija EU u Bosni i Hercegovini, Izjava za medije nakon trećeg sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost (EU-BiH), 29. 11. 2018, dostupno na <http://europa.ba/?p=60900>

osigurano iz sredstava koje obezbjeđuje EU preko Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA).³² Misija ističe u ovom pogledu da je od ključne važnosti da se osigura da su ove aktivnosti održive u dugoročnom periodu. Vrijedi napomenuti da je jednim od zaključaka, usvojenim na pomenutoj godišnjoj konferenciji VSTV-a BiH iz decembra 2018. godine, zatraženo povećanje broja kvalifikovanih finansijskih stručnjaka koji bi pružili podršku radu tužilaštava u svim predmetima korupcije, organizovanog kriminala, pranja novca i oduzimanja protivpravne imovinske koristi.

Sedma,³³ deveta,³⁴ deseta,³⁵ dvanaesta³⁶ i trinaesta³⁷ preporuka odnosile su se na nedostatke u kapacitetu pojedinačnih sudija i tužilaca. Ove preporuke su pozivale na efikasnije jačanje kapaciteta sudija i tužilaca, kroz obuke i izradu edukativnih materijala ili zvaničnih smjernica koji bi se ticali sljedećih vještina ili pitanja: kvalitet optužnica u predmetima korupcije, s posebnim akcentom na identifikovanje elemenata krivičnog djela; prikupljanje dokaza o ključnim aspektima predmeta korupcije, uključujući utvrđivanje finansijskih aspekata krivičnih djela i krivičnog umišljaja optuženih; pregled i potvrđivanje optužnica dostavljenih sudiji za prethodno saslušanje; i kvalitet sudskih obrazloženja u predmetima korupcije.

Potreba za poboljšanjem kvaliteta specijalizovanih obuka za sudije i tužioce u predmetima korupcije i organizovanog kriminala, sa fokusom na provođenje finansijskih istraga, bila je takođe predmet jednog od zaključaka sa pomenute godišnje konferencije VSTV-a BiH. Akcionim planom VSTV-a BiH predviđeno je sljedeće: a) nastaviti sa specijalizovanim obukama na temu pranja novca i finansijskih istraga u saradnji sa centrima za edukaciju sudija i tužilaca (CEST-ovi); b) pratiti i analizirati razloge za donošenje oslobađajućih presuda u predmetima koruptivnih krivičnih djela i predložiti potrebne mjere za unapređenje; c) osigurati da edukacije za sudije adresiraju probleme koji se posebno odnose na kvalitet obrazloženja u predmetima korupcije i ulogu i odgovornost sudije za prethodno saslušanje prilikom ispitivanja optužnice.³⁸

32 Vidjeti Akcioni plan, tačka 6.2: „Implementirati aktivnosti Projekta IPA 2017 (angažman savjetnika ekonomske struke u tužilaštvima na period od dvije godine) i zagovarati proširenje sistematizacije i popunjavanje pozicija stručnjaka finansijske struke u tužilaštvima“.

33 „VSTV BiH treba izraditi konkretne smjernice i edukativne materijale za izradu optužnica u predmetima korupcije“.

34 „Tužiocima trebaju poboljšati kvalitet optužnica u predmetima korupcije. Optužnice trebaju biti strukturirane tako da je jasno na koji element (činjenični ili subjektivni) se odnosi konkretna činjenica. U tom pogledu, tužiocima trebaju razmotriti izmjenu načina predstavljanja činjeničnog opisa optužbi u optužnicama s ciljem njihove veće jasnoće i razumljivosti. Glavni tužiocima trebaju vršiti odgovarajući nadzor u procesu izrade i finaliziranja optužnica u predmetima korupcije“.

35 „S ciljem unapređenja procesa prikupljanja dokaza u predmetima korupcije, potrebno je razviti konkretne smjernice u pogledu utvrđivanja finansijskih aspekata krivičnih djela, krivičnog umišljaja optuženih, postojanja zajedničke namjere među različitim učiniocima i korištenja činjeničnih okolnosti za dokazivanje ovih elemenata“.

36 „Sudije u preliminarnoj fazi postupka trebaju osigurati da optužnice koje ne ispunjavaju neophodne zakonske uslove ne budu potvrđene“.

37 „Sudije trebaju kvalitetnije obrazlagati svoje odluke u predmetima korupcije. U obrazloženju se, posebno, treba razmotriti svaki pojedinačni element djela zasebno i ocijeniti dokaze povezujući ih sa relevantnim obilježjem djela. Takođe, sudije i u prvom i drugom stepenu se trebaju pozivati na relevantnu sudsku praksu s ciljem unapređenja dosljednosti i sigurnosti u primjeni zakona“.

38 Vidjeti Akcioni plan, tačke 10.1, 12.1, 13.1 i 21.1.

Što se tiče konkretnih obuka, programi CEST-a FBiH i CEST-a RS za 2019. godinu predviđaju tri seminara o istrazi, krivičnom gonjenju i presuđivanju predmeta korupcije, privrednog i organizovanog kriminala, posebno za tužioce koji rade na ovim vrstama predmeta. Dva seminara na istu temu biće takođe odvojeno održana za sudije. Seminari su otvoreni za učešće sudija i tužilaca iz cijele države i organizuju se u saradnji sa USAID-ovim Projektom pravosuđa.³⁹

U pogledu izrade edukativnih materijala vrijedi pomenuti još jednu inicijativu USAID-a, odnosno objavljivanje u februaru 2019. godine Priručnika i vodiča kroz dobre prakse u procesuiranju koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela sa finansijskim elementom i krivičnih djela organizovanog kriminala.⁴⁰ Njegova je namjena da tužiocima i sudijama bude od pomoći u postizanju efikasnog i pravičnog epiloga u ovim složenim predmetima, a u njegovoj izradi je učestvovao tim stručnjaka sastavljen od troje sudija, troje tužilaca i jednog advokata.

Pokretanje i odlučivanje o sukobu nadležnosti

Osma preporuka⁴¹ ukazivala je na potrebu da se razjasni (kroz sudsko tumačenje ili izmjenama zakona) postupak za pokretanje i odlučivanje o sukobu nadležnosti između Tužilaštva BiH, tužilaštava u entitetima i Tužilaštva Brčko distrikta BiH. **Jedanaestom** preporukom⁴² traženo je pojašnjenje istog postupka, ali u odnosu na sukob nadležnosti na nivou sudova, odnosno između Suda BiH i sudova u entitetima i između sudova u različitim entitetima. U ovom procesu nema nikakvog napretka o kojem bi se moglo izvijestiti. Pitanje sukoba nadležnosti (na nivou sudova i tužilaštava), prema saznanjima Misije, nije razmatrano bilo kroz recentnu sudsku praksu ili u vidu donošenja novih zakonskih odredbi.

Razmatranje ovog pitanja bilo je jedan od ciljeva nacrtu Zakona o sudovima u BiH. Pored formiranja zasebnog Apelacionog suda BiH, drugi glavni cilj predloženog zakona bio je da se pojasne uslovi za aktiviranje nadležnosti Suda BiH za krivična djela propisana krivičnim zakonima entiteta (tzv. proširena nadležnost Suda).⁴³ Usvajanje ovog zakona bio je jedan od ključnih prioriteta Strukturiranog dijaloga o pravosuđu između BiH i EU od samog početka ovog dijaloga u 2011. godini.⁴⁴ Međutim, nakon osam godina pregovora, pripreme nekoliko nacrtu i tehničke podrške koju su pružili brojni međunarodni stručnjaci, ovaj zakon još nije usvojen i nema naznaka da će biti usvojen u bliskoj budućnosti. S obzirom na gore navedeno, Misija zaključuje da će u kratkoročnom, a moguće i srednjoročnom periodu, neusaglašena

39 Vidjeti CEST FBiH, Program početne obuke i program stručnog usavršavanja za 2019. godinu, dostupno na <http://www.fbih.cest.gov.ba/index.php/dokumenti-centra/category/9-programi-obuke>; CEST RS, Program stručnog usavršavanja i početne obuke za 2019. godinu.

40 Vidjeti saopštenje za medije USAID-ovog Projekta pravosuđa, dostupno na <https://usaidjp.ba/bs/event/predstavljen-prirucnik-i-vodic-kroz-dobre-prakse-u-procesuiranju-koruptivnih-krivicnih-djela/173>

41 „Postupak za pokretanje i odlučivanje o sukobu nadležnosti između Tužilaštva BiH, tužilaštava u entitetima i Tužilaštva Brčko distrikta BiH treba biti razjašnjen kroz sudsko tumačenje, ili izmjenama zakona ako se za tim ukaže potreba“.

42 „Postupak za pokretanje i odlučivanje o sukobima nadležnosti između Suda BiH i sudova u entitetima i između sudova u različitim entitetima treba biti dodatno pojašnjen kroz sudsko tumačenje“.

43 Vidjeti Misija OSCE-a u BiH, Projektni izvještaj, *Praćenje procesuiranja predmeta korupcije u BiH – Prva procjena*, februar 2018. godine, str. 18 (u daljem tekstu Projektni izvještaj iz 2018. godine).

44 Za više detalja o ovom mehanizmu, vidjeti web stranicu Delegacije EU u Bosni i Hercegovini na http://europa.ba/?page_id=556

tumačenja u pogledu sukoba nadležnosti morati biti razmotrena, u mjeri u kojoj je to moguće, kroz konsolidaciju i usklađivanje sudske prakse (vidjeti poglavlje 4.1 u daljem tekstu).

Treba istaći odsustvo vidljivog napretka u pogledu realizacije **četnaeste** preporuke⁴⁵ koja se odnosi na usklađivanje sudske prakse. Ova preporuka pozivala je panele za ujednačavanje sudske prakse (koje čine predstavnici viših sudova na nivou države, entiteta i Brčko distrikta BiH) da razmotre izazove koje predmeti korupcije postavljaju u pogledu primjene i tumačenja krivičnog i procesnog zakona. Panel za ujednačavanje sudske prakse iz krivične oblasti je, međutim, od objavljivanja Projektnog izvještaja iz 2018. godine održao samo jedan sastanak, i to na teme koje nisu vezane za korupciju.⁴⁶ U vrijeme izrade ovog izvještaja u decembru 2018. godine, nije bilo planirano da ovi paneli razmotre pitanja od značaja za procesuiranje korupcije.

Na sličan način, i iz istih razloga, ne može se izvijestiti o bilo kakvom napretku u odnosu na **petnaestu** preporuku⁴⁷ kojom je zatražena izrada usklađene kaznene politike u predmetima visoke korupcije. Nalazi praćenja rada pravosudnog sektora izneseni u poglavlju III u pogledu prakse prilikom odmjerenja krivičnih sankcija potvrđuju zabrinutost izraženu u prvom Projektnom izvještaju u vezi sa blagim krivičnim sankcijama koje se izriču u ovim predmetima.

45 „Nedosljednosti u primjeni materijalnih ili procesnih krivičnih odredbi od značaja za procesuiranje predmeta korupcije trebaju biti identificirane i riješene s ciljem unaprijeđenja jasnoće i predvidljivosti zakona. U odsustvu vrhovnog suda BiH (čije osnivanje je očigledno politički osjetljivo, ali je pravno neophodno), zadatak usklađivanja sudske prakse u cijeloj državi trebaju obavljati paneli za ujednačavanje sudske prakse. Paneli, posebno, trebaju na sistematičan način razmatrati konkretne izazove koje postavljaju predmeti korupcije u pogledu primjene i tumačenja krivičnog i procesnog zakona“.

46 Panel za ujednačavanje sudske prakse iz krivične oblasti održao je sastanak u decembru 2018. godine s ciljem da se usklade pravna shvatanja koja se tiču pitanja dvostrukog suđenja i odmjerenja kazni u predmetima ratnih zločina.

47 „Sudovi u cijeloj BiH trebaju usvojiti usklađenu kaznenu politiku u predmetima visoke korupcije, koja bi na odgovarajući način uzela u obzir težinu počinjenog krivičnog djela i osigurala odvratajuću funkciju krivičnopravne sankcije“.

2

ČETIRI DIMENZIJE ODGOVORA PRAVOSUĐA NA KORUPCIJU – METODOLOŠKA NAPOMENA

Ocjena Misije o kvalitetu i učinkovitosti odgovora pravosuđa na korupciju predstavljena je u poglavljima II-VII. Ova ocjena se zasniva na dvogodišnjem (2017-2018) praćenju rada sudova širom BiH. Kao takva, ova ocjena se oslanja i nadovezuje na rad predstavljen u Projektnom izvještaju iz 2018. godine, kako u metodološkom tako i u sadržajnom smislu.

U ovom poglavlju pojašnjava se dijapazon i ograničenja ove ocjene s metodološkog gledišta; kao takva, ova ocjena nudi detaljne informacije o tome šta se podrazumijeva pod pojmovima „kvaliteta“ i „učinkovitosti“ u kontekstu procesuiranja predmeta korupcije.

Iako je početna definicija ova dva koncepta data u Projektnom izvještaju iz 2018. godine,⁴⁸ konsolidovanje empirijskih podataka prikupljenih u toku realizacije projekta dovelo je do identifikovanja četiri ključne dimenzije za procjenu odgovora pravosuđa na korupciju:

- I) **produktivnost**, koja uglavnom podrazumijeva broj predmeta pokrenutih i okončanih svake godine prema nivou njihove složenosti i težine;
- II) **kapacitet** tužilaca i sudija u primjeni zakona, uz poseban osvrt na to da li se krivični zakoni primjenjuju na istovjetan i predvidljiv način, čime se osigurava odgovornost i pravna sigurnost pojedinaca;
- III) **pravičnost** procesa u smislu poštivanja standarda pravičnog suđenja, uključujući nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa;
- IV) **efikasnost**, pretežno u smislu dužine trajanja postupaka i ažurnosti sudskog i tužilačkog postupanja.

Iako je sadržaj ovih dimenzija dodatno pojašnjen u narednim poglavljima, važno je istaći da su one osmišljene imajući u vidu dva glavna cilja praćenja rada pravosudnog sektora u predmetima korupcije, odnosno a) identifikovanje i analiza problema i trendova u kvalitetu i učinkovitosti odgovora pravosuđa na korupciju; i b) predlaganje odgovarajućih i ostvarivih mjera s ciljem

48 Vidjeti Projektni izvještaj iz 2018. godine, str. 14.

jačanja uloge i kapaciteta pravosuđa u borbi protiv korupcije. S obzirom na složenost faktora koji utiču na pravosudni proces, ove četiri dimenzije pokrivaju materijalne i procesne aspekte odgovora pravosuđa na korupciju. Materijalni aspekt se odnosi na ishod pravosudnog procesa, konkretno meritum predmeta, koji je u fokusu interesa prve dvije dimenzije (produktivnost i stručnost); procesni aspekt pak tretira postupak čijim provođenjem se dolazi do ishoda i koji je uglavnom povezan sa druge dvije dimenzije (pravičnost i efikasnost).

Druga temeljna karakteristika ove metodologije je korištenje kvalitativnih i kvantitativnih analitičkih metoda u svrhu ocjene ovih dimenzija. Ovo je važno jer su kvalitativni metodi neophodni kako bi se osiguralo pravilno identifikovanje problema koji utiču na procesuiranje predmeta korupcije i njihovih uzroka, dok su kvantitativni metodi neizostavni kako bi se ocijenili širi sistemski trendovi i da bi se mjerio napredak u ostvarivanju pojedinih ciljeva u određenom vremenskom periodu. Oba ova metoda su od iznimne važnosti za ocjenu uticaja mjera koje su preduzeli domaći nadležni organi. Shodno tome, u ovom poglavlju četiri dimenzije biće ocijenjene, zavisno od njihove prirode, iz kvantitativne i/ili kvalitativne perspektive. Nalazi iz ovog izvještaja u odnosu na pitanja produktivnosti i stručnosti uveliko se oslanjaju i nadovezuju na nalaze koji su već predstavljani u Projektom izvještaju iz 2018. godine. Ocjena pravičnosti i efikasnosti ponuđena je u ovom izvještaju po prvi put s obzirom da ove druge dvije dimenzije nisu bile posebno obrađene u prethodnom izvještaju.

3

MAPIRANJE PREDMETA KOJE PRATI MISIJA

U ovom poglavlju biće dat pregled predmeta u radu koje Misija trenutno prati, kao i predmeta koje je Misija pratila i koji su okončani u 2017. i 2018. godini. Posebno, u ovom poglavlju biće predstavljene i kontekstualne informacije o broju, vrsti, složenosti i ishodu ovih postupaka. U tom smislu, važno je istaći da Misija ne prati sve predmete korupcije koji se vode u BiH s obzirom na to da to trenutno nije izvodivo u smislu raspoloživih resursa. Kako bi se osiguralo da su predmeti koji se prate odabrani na jasan i transparentan način i da predstavljaju reprezentativan uzorak, Misija je usvojila kriterije za kategorizaciju ovih predmeta prema njihovoj složenosti.

U skladu s tim, projekat ARC dijeli predmete na predmete visoke, srednje i sitne korupcije u smislu njihove sveukupne težine. To je urađeno ocjenjivanjem dva glavna kriterija: statusa optuženog⁴⁹ i težine (navodnog) kažnjivog postupanja.⁵⁰

49 Konkretno, status optuženih definiše se u skladu sa njihovom prominentnosti kao javnih ličnosti i sa stepenom moći koji oni zbog svog položaja imaju. U skladu s tim, predmet se kategoriše kao predmet visoke korupcije kada su optuženi visoko pozicionirani izabrani i imenovani nosioci funkcija na državnom ili entitetskom nivou, direktori javnih preduzeća na entitetskom nivou ili najviše pozicionirani državni službenici, odnosno nosioci pravosudnih funkcija. Oznaka korupcije na srednjem nivou dodjeljuje se predmetima u kojima su optuženi niskopozicionirani izabrani dužnosnici, viši državni službenici iz javnih institucija i nosioci pravosudnih funkcija koji nisu ocijenjeni kao najviše pozicionirani. Predmeti sitne korupcije su predmeti u kojima su optuženi državni službenici na različitim nivoima vlasti koji nemaju ili imaju minimalnu nadzornu funkciju, naprimjer, uposlenici zdravstvenih, policijskih, obrazovnih ili institucija za zapošljavanje.

50 Drugi kriterij ima za cilj ocjenu težine posljedica djela na oštećene i društvo uopšte. U tom smislu, predmeti su kategorisani kao predmeti „visoke“ korupcije kada je imovinska korist ili šteta koja je nastala kao posljedica kažnjivog ponašanja ekvivalentna 200.000 BAM (oko 100.000 EUR) ili više; ili je šteta nanesena oštećenima ili društvu uopšte, a koju nije moguće novčano izraziti, takve težine da se povjerenje javnosti u institucije ozbiljno narušava (naprimjer, predmeti korupcije povezani sa seksualnom eksploatacijom). Predmeti su kategorisani kao predmeti korupcije „srednjeg“ nivoa kada se imovinska korist ili šteta može novčano izraziti sumom između 10.000 i 200.000 BAM ili kada se šteta ne može novčano izraziti, a šteta nanesena oštećenima ili društvu je veoma ozbiljna ili se odnosi na osjetljiva područja uprave (naprimjer, korupcija povezana sa zdravstvenim ili obrazovnim sistemom). Predmeti su kategorisani kao „sitna“ korupcija kada se imovinska korist ili šteta mogu novčano izraziti u iznosu manjem od 10.000 BAM ili kada je šteta nanesena oštećenima ili društvu, a koja se ne može novčano izraziti, manje teška.

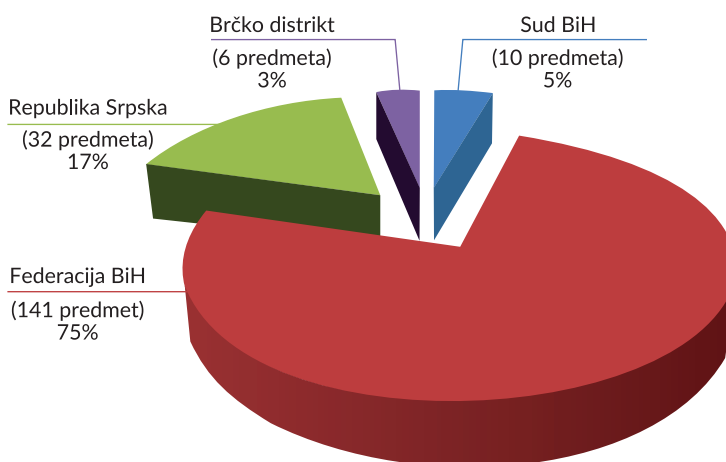
Na osnovu ove kategorizacije, Misija je planirala, i do sada je uspjela u tome, da prati sve predmete visoke i korupcije srednjeg nivoa koji su pokrenuti u BiH od početka rada projekta ARC u januaru 2017. godine. Važno je napomenuti da iako prva kategorija pokriva samo najteže i najosjetljivije predmete, predmeti korupcije srednjeg nivoa mogu takođe obuhvatiti čitav spektar kažnjivih postupanja sa ozbiljnim društvenim posljedicama. S obzirom na njihovu važnost i veliki broj, praćenje ovih predmeta korupcije srednjeg nivoa je od suštinske važnosti za sveobuhvatnu procjenu odgovora pravosuđa na korupciju. Misija, s druge strane, nema dovoljno osoblja da bi pratila sve predmete sitne korupcije koji se shodno tome prate u relevantnom broju u skladu sa raspoloživim resursima.⁵¹

3.1 Praćeni predmeti u radu

Zaključno sa 31. decembrom 2018. godine, Misija je pratila 189 predmeta korupcije,⁵² s tim da je praćenje ovih predmeta započinjalo od podizanja optužnice. Od ovog ukupnog broja, 49 predmeta nalazili su se u prepretnoj fazi (odnosno: u fazi prije potvrđivanja optužnice, prije ročišta za izjašnjenje o krivici ili prije zakazivanja glavnog pretresa), 72 predmeta bila su u fazi glavnog pretresa, u 57 predmeta bio je u toku žalbeni postupak, dok je 11 predmeta bilo u fazi ponovljenog postupka. U skladu sa metodologijom o kojoj je bilo riječi u ranijem tekstu, od ukupno 189 predmeta, 18 predmeta su kategorisani kao predmeti visoke korupcije, 91 kao predmeti korupcije srednjeg nivoa i 80 kao predmeti sitne korupcije. Slike 1. i 2. u daljem tekstu prikazuju raspodjelu ovih predmeta širom BiH prema nivou nadležnosti i prema sudovima. Raspodjela predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa ilustrovana je u narednom poglavlju o produktivnosti.

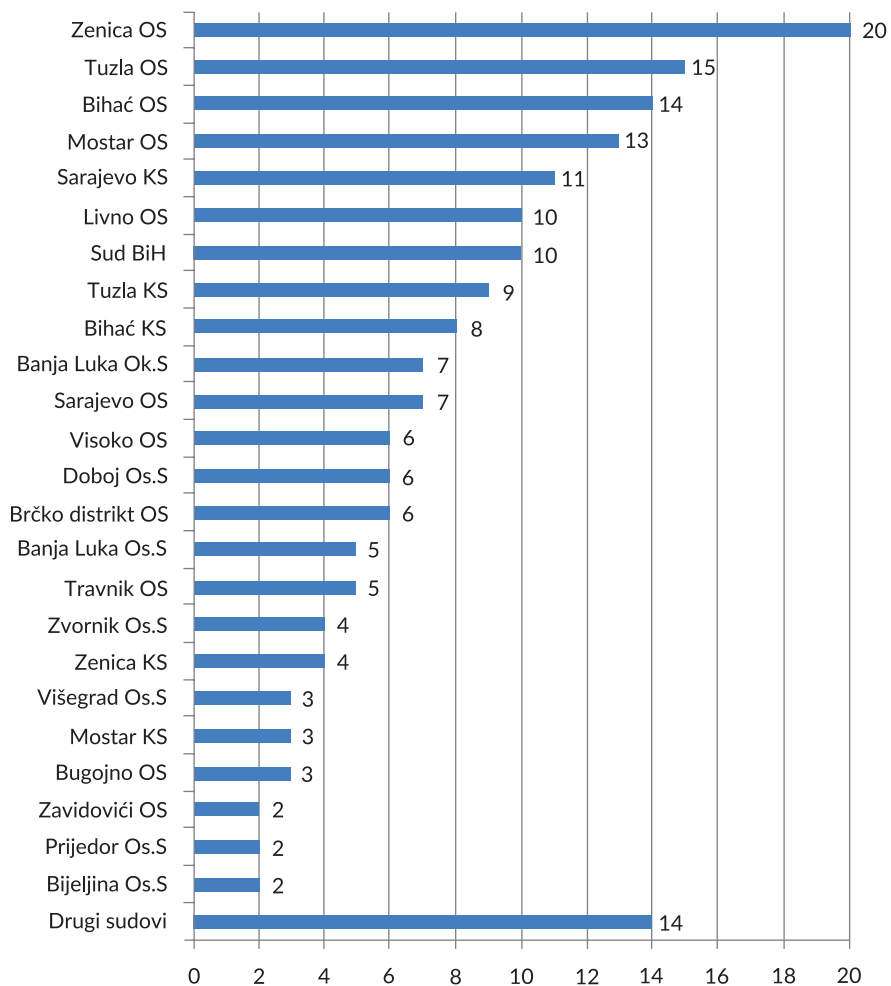
Slika 1

Praćeni predmeti u radu prema nivou nadležnosti (189)

51 Ovo u praksi znači da se ova kategorija predmeta prati uglavnom u jurisdikcijama gdje Misija nije identifikovala predmete visoke ili korupcije srednjeg nivoa.

52 Definicija predmeta korupcije koju je usvojila Misija sveobuhvatnija je od definicije koju su usvojile domaće institucije. Za više detalja vidjeti Poglavlje 1.2, Projektni izvještaj iz 2018. godine.

Praćeni predmeti korupcije po prvostepenom sudu (189)

53 U ovoj i narednim tabelama, skraćenica KS odnosi se na kantonalni sud, OS na općinski sud, Ok.S na okružni sud i Os.S na osnovni sud. Kategorija „drugi sudovi“ obuhvata sve sudove u kojima se prati samo jedan predmet.

Na slici 3. prikazane su različite vrste koruptivnih krivičnih djela za koja su se optuženi teretili u predmetima koje je pratila Misija. Većina optužbi odnosi se na krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja (41 procenat), dok optužbe koje se odnose na davanje ili primanje mita iznose 8,2 procenata.

Slika 3

Krivična djela/optužbe u predmetima u radu

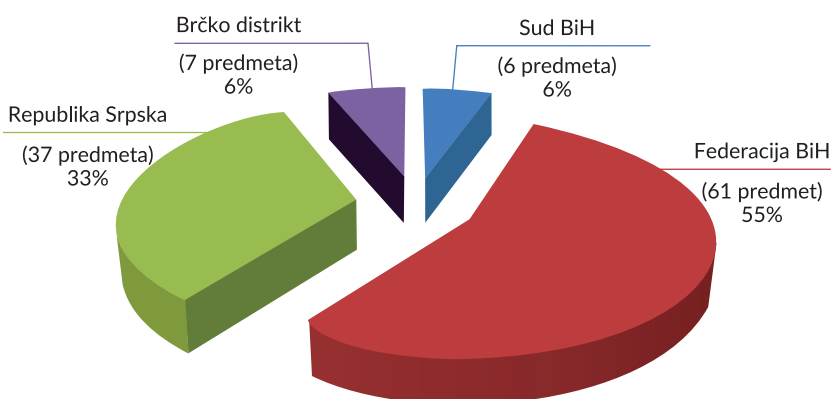
Krivično djelo/optužba prema važećem zakonu	Ukupno	Sud BiH	FBiH	RS	BDBiH
Zloupotreba položaja ili ovlaštenja	124	9	100	15	
Primanje dara i drugih oblika koristi	25	2	16	6	
Nesavjestan rad u službi	20	1	14	3	2
Protuzakonito posredovanje	16		10	3	3
Krivtvođenje službene isprave	15		12	3	
Organizovani kriminal	14	6	6	2	
Pronevjera u službi	9		6	3	
Zloupotreba ovlasti u privrednom poslovanju	7		4	3	
Krivtvođenje isprave	7		5	2	
Prevara u službi	7		7		
Davanje dara i drugih oblika koristi	7	2	3	2	
Pranje novca	7	2	5		
Prevara	5		4	1	
Ostale optužbe	39	2	32	5	
Ukupno	302	24	224	48	6

3.2 Praćeni predmeti okončani u 2017. i 2018. godini

Misija je pratila 111 predmeta koji su okončani u 2017. i 2018. godini. Ovi predmeti su kategorisani kako slijedi: tri predmeta visoke korupcije, 35 predmeta korupcije srednjeg nivoa i 73 predmeta sitne korupcije. Veći omjer predmeta sitne korupcije u okončanim predmetima u poređenju sa omjerom u predmetima u radu jeste rezultat činjenice da se ovi predmeti u prosjeku rješavaju puno brže nego što je to slučaj sa predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa (vidjeti poglavlje VII u daljem tekstu). Na slikama 4. i 5. u daljem tekstu prikazana je raspodjela okončanih predmeta širom BiH prema nivou nadležnosti, prema sudovima i prema stepenu složenosti.

Slika 4

Okončani predmeti u 2017-2018 (111 predmeta)

Slika 5

Raspodjela predmeta koji su okončani u 2017. i 2018. godini, prema sudovima i stepenu složenosti

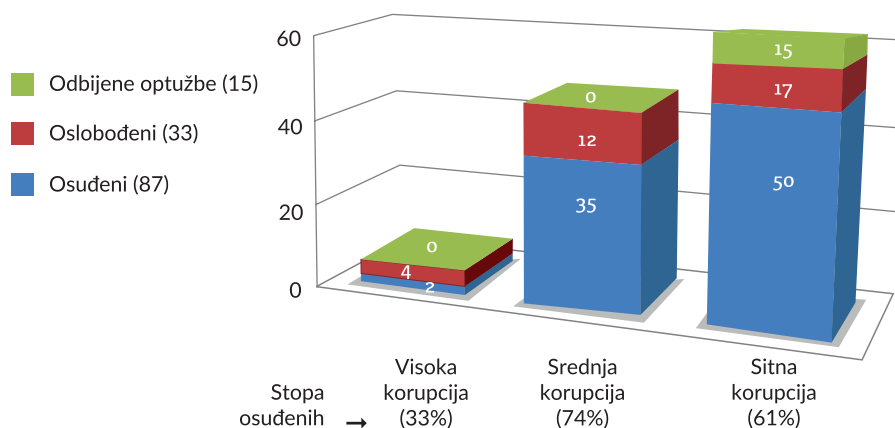
Prvostepeni sud	Visoka korupcija	Korupcija srednjeg nivoa	Sitna korupcija	Ukupno predmeta
Općinski sud u Zenici	0	1	10	11
Općinski sud u Livnu	0	4	4	8
Osnovni sud u Trebinju	0	0	8	8
Okružni sud u Banjaluci	1	0	6	7
Općinski sud u Bihaću	0	3	4	7
Osnovni sud Brčko distrikta BiH	0	6	1	7
Sud BiH	1	1	4	6
Osnovni sud u Bijeljini	1	1	3	5
Osnovni sud u Doboju	0	1	4	5
Osnovni sud u Srebrenici	0	0	5	5
Općinski sud u Tuzli	0	5	0	5
Općinski sud u Bugojnu	0	0	4	4
Općinski sud u Visokom	0	0	4	4
Općinski sud u Kiseljaku	0	1	2	3
Kantonalni sud u Sarajevu	0	2	1	3
Općinski sud u Sarajevu	0	0	3	3
Kantonalni sud u Tuzli	0	2	1	3
Osnovni sud u Zvorniku	0	2	1	3
Okružni sud u Doboju	0	0	2	2
Općinski sud u Kaknju	0	0	2	2
Općinski sud u Mostaru	0	2	0	2
Općinski sud u Tešnju	0	0	2	2
Osnovni sud u Višegradu	0	2	0	2
Općinski sud u Zavidovićima	0	0	2	2
Općinski sud u Travniku	0	1	0	1
Kantonalni sud u Zenici	0	1	0	1
Ukupno	3	35	73	111

Što se tiče ishoda ovih okončanih predmeta, podaci koji su predstavljeni na slici 6. u daljem tekstu potvrđuju trend koji je uočen u Projektnom izvještaju iz 2018. godine, odnosno, veći omjer oslobađajućih presuda u predmetima visoke korupcije u poređenju sa omjerom oslobađajućih presuda u predmetima korupcije srednjeg nivoa i sitne korupcije.⁵⁴ Procenat osuđujućih presuda u ove posljednje dvije kategorije predmeta (74 i 61 procenta) takođe je zabrinjavajući. Poređenja radi, procenat osuđujućih presuda koje su ishodila tužilaštva u BiH u predmetima „opšteg“ kriminala je oko 95 procenta.⁵⁵ Nadalje, značajan udio u osuđujućim presudama u predmetima korupcije koje je pratila Misija (38 procenta) zauzimaju presude izrečene po sporazumima o priznanju krivice.

Veći omjer osuđujućih presuda u predmetima korupcije srednjeg nivoa u poređenju sa predmetima sitne korupcije je neočekivani nalaz za čije je razumijevanje potrebna dodatna analiza. Međutim, važno je ponovo naglasiti da s obzirom na to da Misija ne prati sve predmete sitne korupcije, moguće je da razlika od deset procenata u ovom uzorku ne odražava pravu razliku u omjeru osuđujućih presuda u ove dvije kategorije predmeta ako bi se uzeli u obzir svi predmeti sitne korupcije procesuirani u BiH. U ovom smislu, moguće je i da je veoma slab omjer osuđujućih presuda (o procenata) Okružnog tužilaštva u Trebinju u osam predmeta sitne korupcije koji su praćeni pred Osnovnim i Okružnim sudom u Trebinju uticao na to da omjer osuđujućih presuda u predmetima sitne korupcije bude manji.

Slika 6

Konačni ishod za svakog optuženog u praćenim i okončanim predmetima prema stepenu složenosti (2017-2018)

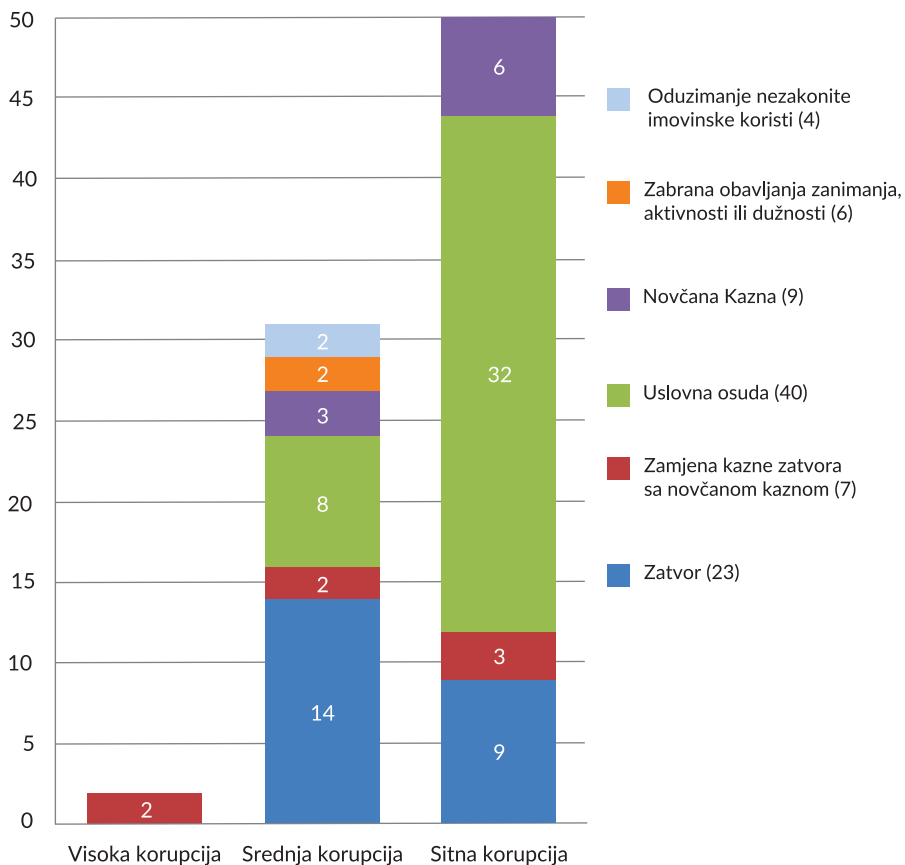
54 Vidjeti Projektni izvještaj iz 2018. godine, str. 29, 30.

55 Vidjeti VSTV BiH, Godišnji izvještaj za 2017. godinu, str. 67-68, dostupno na https://vstv.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=46562. Termin „opšti kriminal“ odnosi se na sve kategorije krivičnih djela koja ne spadaju u posebne kategorije koje je VSTV BiH kreirao u statističke svrhe kao što su: korupcija, organizovani kriminal, privredni kriminal i ratni zločini.

Rezultati koji su prikazani na slici 7. odnose se na vrstu kazne u okončanim predmetima korupcije koje je pratila Misija. Poput razlika u omjeru osuđujućih presuda u različitim kategorijama predmeta, ovi podaci potvrđuju trend koji je predstavljen u Projektnom izvješćaju iz 2018. godine, a radi se o izraženoj tendenciji sudova da izriču uvjetne zatvorske kazne.⁵⁶ Ovo, zajedno sa veoma malim brojem predmeta u kojima je sud naredio oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi, ukazuje da je generalno blaga kaznena politika u predmetima korupcije nastavljena i u 2017. i 2018. godini.

Slika 7

Vrsta kazne izrečene u okončanim predmetima, 2017-2018

⁵⁶ Vidjeti Projektni izvješćaj iz 2018. godine, str. 30.

4

PRODUKTIVNOST – KVANTIFICIRANJE ODGOVORA PRAVOSUĐA NA KORUPCIJU

Kako bi se ocijenila učinkovitost pravosudnog sistema u provođenju istraga, krivičnom gonjenju i presuđivanju predmeta korupcije, u okviru ove metodologije **produktivnost** se razmatra uzimanjem u obzir broja predmeta, ali i posvećivanjem posebne pažnje stepenu složenosti tih predmeta. Korupcija je višeslojan fenomen koji obuhvata širok spektar djelovanja koja se razlikuju po svom obimu, složenosti i stepenu organizacije. Korupcija obuhvata kako sitna djela (naprimjer, mito koji se plaća policiji da bi se izbjeglo plaćanje kazne za saobraćajni prekršaj), tako i djela puno ozbiljnije prirode koja se odnose na složene finansijske šeme koje uključuju veći broj izvršilaca na različitim nivoima vlasti.

Ocjena produktivnosti koja ne bi uzela u obzir složenost predmeta dovela bi do nepotpune, manjkave i netačne slike. Naprimjer, manji broj podignutih optužnica u jednoj godini u odnosu na prethodnu ne bi se trebao shvatiti nužno kao negativan znak ako je u isto vrijeme došlo do povećanja u težini i profilu predmeta u kojima su podignute optužnice.

Međutim, složenost predmeta može se različito shvatiti u zavisnosti od obrazovanja i iskustva posmatrača. Kako bi se osiguralo poštivanje ranije pomenutog načela objektivnosti, ovi koncepti su ocijenjeni na osnovu jasno definisanih kriterija, koji su predstavljeni u Projektnom izvještaju iz 2018. godine i o kojima je ponovo bilo riječi u poglavlju II.⁵⁷ Kao što je već pomenuto, prilikom odabira predmeta za praćenje, Misija je prioritet dala predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa, i zapravo je pratila sve takve predmete pokrenute u BiH od početka rada projekta ARC u januaru 2017. godine.

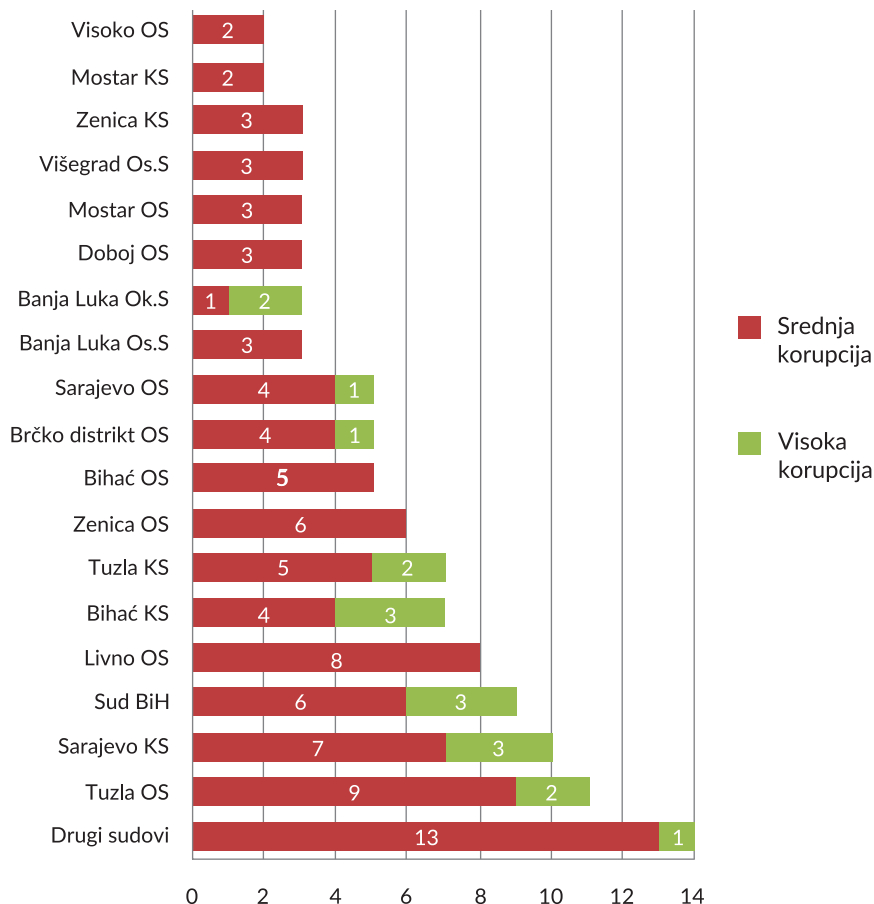
Shodno tome, u ovom poglavlju prikazane su brojke koje se odnose na broj predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa koji su trenutno u radu u različitim jurisdikcijama ili koji su okončani u 2017. i 2018. godini. Na osnovu ovih podataka iznesena su zapažanja i date preporuke u cilju poboljšanja produktivnosti različitih tužilaštava i sudova.

Na slici 8. u daljem tekstu prikazana je raspodjela prema sudovima svih predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa koji su bili u radu u BiH zaključno sa decembrom 2018. godine. Radi se o ukupnom broju od 18 predmeta visoke korupcije i 91 predmeta korupcije srednjeg nivoa.

57 Vidjeti Projektni izvještaj iz 2018. godine, str. 12-14.

Slika 8

Pregled po sudovima predmeta visoke i srednje korupcije u radu

Kao što je pomenuto u ranijem tekstu, prema raspoloživim podacima ove brojke prikazuju ukupan broj predmeta korupcije koji spadaju u ove dvije kategorije. Brojke ukazuju na to da su sljedeći sudovi aktivnije uključeni u procesuiranje predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa: Općinski i Kantonalni sud u Tuzli, Općinski i Kantonalni sud u Sarajevu, Općinski i Kantonalni sud u Bihaću, Općinski sud u Livnu, Sud BiH i Osnovni sud Brčko distrikta BiH. Ove brojke ukazuju na to da predmeti visoke i korupcije srednjeg nivoa nisu koncentrisani u sudovima koji imaju manje-više razgraničenu nadležnost fokusiranu na korupciju, organizovani kriminal ili druga teška krivična djela kao što su Sud BiH⁵⁸ i Posebni odjel u okviru Okružnog suda u

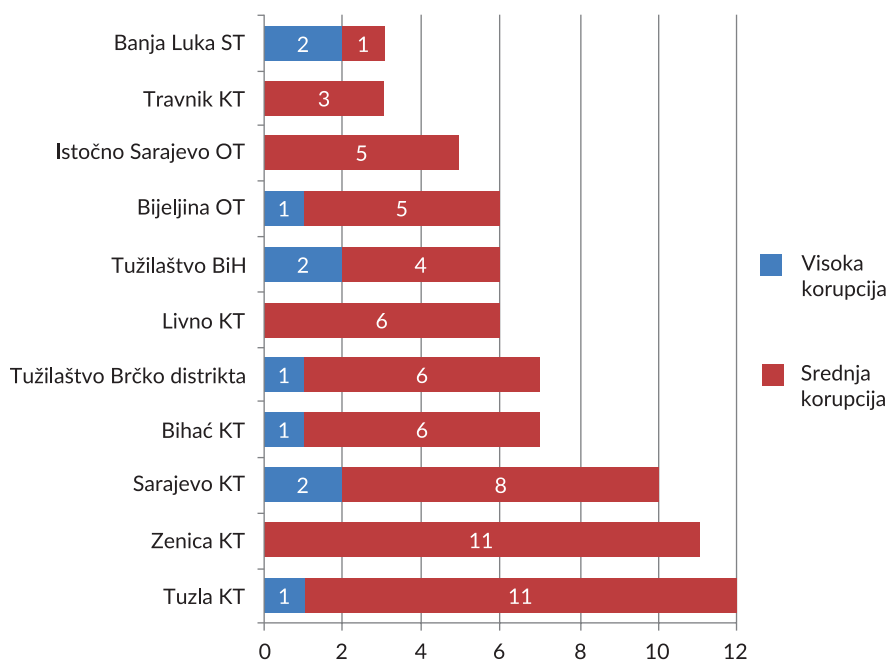
58 Sud BiH ima tri odjela, s tim da se predmetima korupcije bavi Odjel II koji ima nadležnost za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju. U Tužilaštvu BiH je pitanje nadležnosti i interne podjele rada riješeno na isti način kao i u Sudu BiH tako da se predmetima korupcije bavi Posebni odjel za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju Tužilaštva BiH.

Banjaluci.⁵⁹ Sudovi samo u Kantonu Sarajevo i Tuzlanskom kantonu imaju veći broj ovakvih predmeta nego dva pomenuta suda, jedan na državnom i drugi na nivou Republike Srpske. Čini se da ovo ukazuje na to da rad specijalizovanih tijela na državnom nivou i na nivou Republike Srpske dosad nije značajno uticao na odgovor pravosuđa na ozbiljnu korupciju.

Ovaj zaključak takođe nalazi potporu u broju predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa koje su pokrenula (tj. u kojima je podignuta optužnica) pojedinačna tužilaštva u BiH u 2017. i 2018. godini, kako je to prikazano u daljem tekstu na slici 9.

Slika 9⁶⁰

Raspodjela predmeta visoke i srednje korupcije po tužilaštvima

Predmeti koji su prikazani na slikama 8. i 9. samo se djelimično preklapaju. Mnogi predmeti koji su prikazani na slici 8. pokrenuti su u 2015. ili 2016. godini, s tim da su u nekoliko ovih predmeta optužnice podignute još 2012. godine. Na slici 9. uzeti su u obzir samo predmeti pokrenuti u 2017. i 2018. godini. Iz ovog razloga, ukupan broj predmeta na slici 8. (18

59 Prema Zakonu o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala u Republici Srpskoj koji je stupio na snagu u julu 2016. godine, u okviru Okružnog suda u Banjaluci i Vrhovnog suda RS formirani su posebni odjeli sa isključivom nadležnošću za prvostepena suđenja i žalbene postupke u predmetima koji se tiču širokog kataloga krivičnih djela počinjenih na teritoriji Republike Srpske. Ovim istim zakonom u okviru Javnog republičkog tužilaštva RS formiran je Posebni odjel koji je nadležan za krivično gonjenje počinitelaca ovih krivičnih djela.

60 Na ovoj slici, skraćenica KT odnosi se na kantonalno tužilaštvo, OT na okružno tužilaštvo i ST na specijalno tužilaštvo, odnosno Posebni odjel Republičkog javnog tužilaštva RS.

predmeta visoke i 91 predmet korupcije srednjeg nivoa) veći je od broja prikazanog na slici 9. (10 predmeta visoke i 67 predmeta korupcije srednjeg nivoa). Imajući ovo u vidu, zanimljivo je istaći da podaci iz ova dva različita uzorka ukazuju na dosljedan trend. Tužilaštva u Sarajevu i Tuzli su produktivnija od Tužilaštva BiH i Posebnog odjela u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS u pogledu broja podignutih optužnica u predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa. Solidan stepen produktivnosti u periodu od proteklih nekoliko godina dosljedno bilježe i tužilaštva u Bihaću, Zenici, Brčkom i Livnu.

Važno je istaći da nam ove brojke ne govore puno o stvarima koje se tiču kvaliteta, tj. da li su optužnice dobro sročene i da li su optužbe pravilno potkrepljene odgovarajućim dokazima prikupljenim u toku istrage. S obzirom na to da je većina ovih predmeta još uvijek u toku, prerano je ocjenjivati rezultate rada tužilaštva iz tog ugla. Iako je pitanje kvaliteta rada tužilaštava razmotreno u ovom izvještaju (vidjeti poglavlje 5.1), kao i u Projektom izvještaju iz 2018. godine, treba napomenuti da se ocjene iz ovog i prethodnog izvještaja pretežno zasnivaju na predmetima koji su pokrenuti prije 2017. i 2018. godine.

Bez obzira na ovo ograničenje, podaci koji su predstavljeni u ovom dijelu izvještaja ukazuju na niz važnih pitanja vezanih za produktivnost različitih tužilaštava. U tom smislu, jedno od pitanja koje je potrebno detaljnije ispitati jesu relativno slabi rezultati rada Tužilaštva BiH i Posebnog odjela u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS. S obzirom da nije pratila istražnu fazu postupka u predmetima korupcije, Misija ima ograničen uvid u stepen složenosti predmeta koje ova dva tužilaštva istražuju. Imajući to na umu, analiza vrste predmeta u kojima ova i druga tužilaštva podižu optužnice nudi neke korisne informacije.

4.1 Rezultati rada Tužilaštva BiH

Jedan od razloga za blijed učinak Tužilaštva BiH u predmetima visoke korupcije može biti činjenica da u posljednje vrijeme institucije na državnom nivou u manjoj mjeri koriste tzv. „proširenu nadležnost“.⁶¹ Od dva predmeta visoke korupcije u kojima je Tužilaštvo BiH podiglo optužnice u 2017. i 2018. godini, u jednom predmetu optuženi se terete za krivična djela iz KZ BiH dok se druga optužnica odnosi na krivična djela iz KZ RS, uz korištenje u posljednje vrijeme rjeđe primjenjivanog instrumenta proširene nadležnosti.

Prva optužnica tiče se navodne korupcije koja je uključivala neplaćanje carinskih dažbina određenih preduzeća koja su uvozila robu u BiH u zamjenu za protuuslugu davanja mita visokopozicioniranim zvaničnicima, uključujući bivšeg direktora Uprave za indirektno oporezivanje BiH. S obzirom na to da je optuženi nosilac funkcije na državnom nivou, optužnica je podignuta za krivična djela propisana Krivičnim zakonom BiH. Druga optužnica

61 Sud BiH ima nadležnost primarno za krivična djela propisana Krivičnim zakonom BiH i drugim zakonima koji se primjenjuju na državnom nivou. To uključuje koruptivna krivična djela kada ih počine službenici državnih institucija neovisno o težini počinjenog djela. Prema članu 7(2) Zakona o Sudu BiH, sud ima dalju nadležnost (koja se obično naziva „proširenom nadležnošću“) za krivična djela utvrđena zakonima FBiH, RS i Brčko distrikta BiH kada su krivična djela za koja se optuženi terete posebno teške prirode, odnosno kada: „(a) ugrožavaju suverenitet, teritorijalni integritet, političku nezavisnost, nacionalnu sigurnost i međunarodni subjektivitet Bosne i Hercegovine; [ili] (b) mogu imati ozbiljne reperkusije ili štetne posljedice na privredu Bosne i Hercegovine, ili mogu izazvati druge štetne posljedice za Bosnu i Hercegovinu ili mogu izazvati ozbiljnu ekonomsku štetu ili druge štetne posljedice izvan teritorije datog entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

koja je podignuta u ovom periodu optužene tereti za organizovani kriminal, zloupotrebu položaja i pranje novca u skladu sa Krivičnim zakonom RS, a u vezi sa radnjama koje su navodno počinili nosioci funkcija na nivou Republike Srpske i uprava banke sa sjedištem u Republici Srpskoj u vezi sa nezakonitim davanjem kredita vrijednih desetina miliona konvertibilnih maraka.

Čini se da je posljednih godina Sud BiH sveo na minimum korištenje instrumenta „proširene nadležnosti“ za djela utvrđena krivičnim zakonima entiteta i Brčko distrikta BiH. Prema saznanjima Misije, drugi predmet o kojem je bilo riječi u prethodnom pasusu jedini je predmet korupcije u kojem se postupak odvija pred Sudom BiH na osnovu njegove „proširene nadležnosti“ od 2013. godine. Svi drugi postupci u predmetima srednje i visoke korupcije, koji su bili u radu na državnom nivou zaključno sa 31. decembrom 2018. godine ili koji su okončani u 2017. i 2018. godini, vode se ili su se vodili za krivična djela utvrđena Krivičnim zakonom BiH. Ovo je važna činjenica s obzirom na to da je ranije veći broj predmeta visoke korupcije za djela utvrđena krivičnim zakonima RS, FBiH i Brčko distrikta BiH procesuiran pred Sudom BiH na osnovu „proširene nadležnosti“. Stoga, može se tvrditi da činjenica da Tužilaštvo BiH i Sud BiH sve manje koriste ovu vrstu nadležnosti potencijalno ograničava uticaj koji ove državne institucije mogu imati na borbu protiv visoke korupcije.

Radi potpunijeg shvatanja osjetljivosti i važnosti ovog pitanja, ovdje je potrebno navesti dodatne kontekstualne informacije. „Proširena nadležnost“ Suda BiH predstavlja važan instrument u borbi protiv korupcije s obzirom na to da se za određene oblike njenog izvršenja (i privredni kriminal općenito) može pokazati neophodnim, zbog njihove složenosti i međuentitetskog karaktera, da se istrage i suđenja vode pred pravosudnim organima na državnom nivou koji raspolažu boljim resursima i koji ujedno imaju teritorijalnu nadležnost na cijeloj teritoriji države. Zapravo, prevazilaženje nekih od problema koji se tiču izražene fragmentacije pravosudnog sistema i agencija za provođenje zakona u BiH bio je jedan od glavnih razloga za uspostavljanje Suda i Tužilaštva BiH.⁶²

U ranijem periodu, vodeće političke strukture u oba entiteta osporavale su i javno se suprotstavljale korištenju „proširene nadležnosti“ u predmetima korupcije. Pored dugogodišnjih prijetnji koje dolaze iz Republike Srpske o održavanju referenduma kojim bi se osporavale ovlasti pravosudnih institucija na državnom nivou,⁶³ suprotstavljanje nadzoru na državnom nivou nad koruptivnim krivičnim djelima utvrđenih krivičnim zakonima entiteta i Brčko distrikta BiH manifestovalo se i u pravnom smislu, naprimjer u zahtjevu iz 2008. godine za ocjenu ustavnosti odredbi koje definišu opseg ove proširene nadležnosti. Iako je potvrdio zakonitost ovih odredbi, Ustavni sud je istakao da zbog korištenja neodređenih pojmova (kao što je „ozbiljna ekonomska šteta“) da bi se odredio njihov opseg, ove odredbe trebaju biti dodatno pojašnjene kroz dosljedan razvoj sudske prakse kako bi se izbjegla njihova proizvoljna primjena.⁶⁴

62 Vidjeti OHR, Odluka kojom se donosi Zakon o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, 8. juni 2002. godine, dostupno na <http://www.ohr.int/?p=66328>

63 Vidjeti BBC, Bosnia's Serbs vote for referendum on national court, 16. juli 2015. godine, dostupno na <https://www.bbc.com/news/world-europe-33550137>

64 Vidjeti Ustavni sud BiH, U 16/08, 28. mart 2009. godine, paragrafi 42-43.

Međutim, nakon više od desetljeća, sudska praksa o ovom pitanju i dalje je nekonsolidovana. U isto vrijeme, kako je istaknuto u poglavlju I, političke vlasti u BiH pokušavale su u proteklih osam godina da postignu dogovor o izmjenama ovih odredbi kojim bi se njihov opseg pojasnio, ili ograničio u mjeri u kojoj je to moguće. Imajući sve ovo u vidu, možda nije neprimjereno istaći da neuspjeh političkih vlasti da izmijene ove odredbe ne bi trebao za jednu od posljedica imati prešutnu i *ad libitum* suspenziju korištenja „proširene nadležnosti“. Vrijedi napomenuti da je u gore pomenutom, jedinom skorijem predmetu korupcije u kojem je ova vrsta nadležnosti korištena, Tužilaštvo BiH preuzelo predmet tek nakon što se Specijalno tužilaštvo u Republici Srpskoj proglasilo nenadležnim u ovom predmetu.⁶⁵

› S obzirom na gore navedeno, Misija preporučuje da VSTV BiH i Tužilaštvo BiH podrobno ispituju razloge za promjenu kursa u korištenju „proširene nadležnosti“ kako bi se utvrdila njihova (opravdana ili neopravdana) priroda; u okviru ove ocjene, potrebno je razmotriti da li se trebaju preduzeti odgovarajuće mjere da bi se riješila ova situacija tako da Tužilaštvo BiH može realizovati svoj potencijal kao jedna od primarnih institucija zaduženih za borbu protiv visoke korupcije.

4.2 Rezultati rada Posebnog odjela u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS

Za razliku od situacije sa Tužilaštvom BiH, čini se da su mogući razlozi za nezadovoljavajući učinak Posebnog odjela u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS sasvim drugačije prirode. Ovo se ogleda u omjeru predmeta visoke i sitne korupcije koje je ovaj odjel pokrenuo. Od 13 predmeta koje je Misija pratila u kojim je Posebni odjel podigao optužnicu u 2017. i 2018. godini, 10 predmeta je kategorisano kao predmeti sitne korupcije, jedan kao predmet korupcije srednjeg nivoa i dva kao predmeti visoke korupcije. To znači da se većina predmeta kojim se bavi Posebni odjel Republičkog javnog tužilaštva RS odnosi na sitnu korupciju, često male iznose mita (od 10 do 100 BAM) koje vozači nude policijskim službenicima kako bi izbjegli plaćanje kazne za saobraćajne prekršaje.

Iako se krivično gonjenje ove vrste predmeta Posebnog odjela protivi samom konceptu i namjeni formiranja specijalizovanih pravosudnih tijela, ovo se vjerovatno, barem djelimično, može pripisati načinu na koji je nadležnost ovog odjela definisana u zakonu. Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala u Republici Srpskoj predviđa širok katalog krivičnih djela koja potpadaju pod isključivu nadležnost posebnih odjela Republičkog javnog tužilaštva i Okružnog suda u Banjaluci. To uključuje teška krivična djela kao što su: ubistvo, terorizam i trgovina ljudima. Što se tiče koruptivnih krivičnih djela i drugih djela privrednog kriminala, međutim, lista je vjerovatno preobimna jer obuhvata sva djela primanja i davanja mita, trgovine uticajem i porezne utaje bez obzira na njihovu težinu. Nedostatak praga koji bi se odnosio na težinu djela i koji bi uslovljavao aktiviranje nadležnosti posebnih odjela u Republici Srpskoj, mogao bi biti glavni razlog za veliki omjer predmeta sitne korupcije koje su procesuirale ove institucije.

⁶⁵ Vidjeti Capital.ba, *Specijalno tužilaštvo odbilo istražiti kriminal u Bobar banci*, 13. april 2015. godine, dostupno na <http://www.capital.ba/specijalno-tuzilastvo-odbilo-istraziti-kriminal-u-bobar-banci/>

-
- › S obzirom na gore navedeno, Misija preporučuje da se Zakon o suzbijanju korupcije organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala u Republici Srpskoj izmijeni u cilju ograničavanja nadležnosti samo na najteže oblike koruptivnih krivičnih djela.⁶⁶ Ovim bi se trebalo omogućiti posebnim odjelima u Republici Srpskoj da svoju pažnju usmjere na predmete visoke i korupcije srednjeg nivoa. U slučaju da zakonodavna i izvršna tijela u Republici Srpskoj nisu voljna da izmijene predmetne odredbe, **preporučuje se da Posebni odjel u okviru Javnog republičkog tužilaštva RS usvoji interne smjernice** kojim bi se na adekvatan način osiguralo prioritarno uzimanje u rad najsloženijih predmeta iz njegove nadležnosti, uključujući i predmete iz oblasti korupcije.
-

4.3 Formiranje posebnih odjela u FBiH

Nalazi koji su izloženi u ovom dijelu izvještaja u odnosu na rezultate rada Tužilaštva BiH i Posebnog odjela u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS predstavljaju razlog da se razmisli o dosad veoma problematičnom formiranju Posebnog odjela u okviru Vrhovnog suda FBiH i Posebnog odjela u okviru Tužilaštva FBiH. Podsjećanja radi, u februaru 2015. godine stupio je na snagu Zakon o suzbijanju korupcije i organizovanog kriminala u FBiH.⁶⁷ Ovim zakonom predviđeno je formiranje pomenutih posebnih odjela sa isključivom nadležnošću za krivična djela organizovanog kriminala, terorizma, i korupcije u FBiH ukoliko je počinitelj ovih djela korupcije izabrani ili imenovani nosilac funkcije u FBiH ili kada imovinska korist ili šteta prčinjena učinjenjem ovih krivičnih djela prelazi iznos od 100.000 BAM (oko 50.000 EUR).⁶⁸

Međutim, do decembra 2018. godine, posebni odjeli još uvijek nisu bili formirani, navodno zbog manjka sredstava ili nepostojanja prostorija u kojima bi bili smješteni.⁶⁹ Ipak, vjerovatniji razlog za neformiranje ovih odjela je nedostatak političke volje s obzirom da je u periodu između usvajanja ovog zakona i njegove predviđene provedbe došlo do promjene vlade u FBiH. U 2015. godini, Vrhovni sud FBiH donio je odluku⁷⁰ kojom se nastojala izbjeći institucionalna nekažnjivost za visoku korupciju zbog inertnosti izvršne vlasti FBiH. U toj odluci, Vrhovni sud FBiH odlučio je da će sudovi u FBiH i dalje biti nadležni da postupaju u predmetima bez obzira na stupanje na snagu Zakona o suzbijanju korupcije i organizovanog kriminala u FBiH, i to sve dok se ne formira Posebni odjel Vrhovnog suda FBiH. Iako se kao rezultat ove odluke postupci u predmetima korupcije i dalje vode pred drugim sudovima u FBiH, jasno je

66 Potrebu da se ograniči nadležnost posebnih odjela u RS već su prepoznali nadležni organi u BiH u kontekstu okruglog stola kojeg je u junu 2018. godine organizovala Evropska komisija na temu „Unapređenje borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući pranje novca, u cijelom lancu vladavine zakona“. Jedan od zaključaka usvojenih na ovom okruglom stolu pozivao je na preispitivanje nadležnosti specijalizovanih odjela na nivou entiteta za borbu protiv korupcije, organizovanog i privrednog kriminala kako bi se njihova nadležnost ograničila samo na najsloženije predmete korupcije, organizovanog i privrednog kriminala.

67 Zakon o suzbijanju korupcije i organizovanog kriminala u FBiH, Službene novine FBiH, br. 59/14, 23. juli 2014. godine.

68 *Ibidem*, članovi 7. i 25(1).

69 Detektor, Politička kočnica borbe protiv korupcije u Federaciji, 28. mart 2018. godine, dostupno na <http://detektor.ba/politicka-kocnica-borbe-protiv-korupcije-u-federaciji>

70 Vidjeti saopštenje za javnost Vrhovnog suda FBiH, dostupno na <https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=54616>.

da je neprovođenje jednog važnog zakona u dužem vremenskom periodu nespojivo sa samim pojmom vladavine prava.

U 2018. godini, kompleksan set pitanja oko formiranja posebnih odjela u FBiH postao je još zamršeniji kao rezultat inicijative za izmjenu zakonskih odredbi koje regulišu njihovu nadležnost. U aprilu 2018. godine, Vlada FBiH je odobrila tekst novog zakona koji bi, ako bude usvojen, trebao zamijeniti zakon usvojen 2015. godine.⁷¹ Ovaj novi zakon je u suštini isti kao i raniji zakon, s tim da se glavne izmjene odnose na značajno suženu predviđenu nadležnost posebnih odjela. Novi zakon nosi naziv Zakon o suzbijanju organizovanih oblika krivičnih djela korupcije, organizovanog kriminala, terorizma i međukantonalnog kriminala⁷² i kao što sâm naziv zakona sugeriše, nove odredbe predviđaju da će nadležnost posebnih odjela u oblasti korupcije biti ograničena na predmete u kojima su počinioci relevantnih djela grupa za organizovani kriminal ili organizovana grupa ljudi koja se udružila radi činjenja krivičnih djela.⁷³ Čini se da razlozi za ovu inicijativu leže u pokušaju da se nadležnost posebnih odjela usko veže za ovlasti koje su Ustavom FBiH povjerene institucijama FBiH.⁷⁴ Treba istaći u ovom pogledu da pravosuđe podržava i da je zapravo učestvovalo u procesu izrade izmjena zakona.⁷⁵

Nije teško predvidjeti da će ovaj novi zakon, ukoliko bude usvojen, dovesti do značajnog ograničavanja uloge i mogućeg uticaja (još uvijek nepostojećih) posebnih odjela u FBiH u borbi protiv korupcije. Prema podacima Misije, u tek malom procentu od ukupnog broja predmeta korupcije optuženi se pored optužbi za koruptivna krivična djela terete i za organizovani kriminal. Kako je prikazano u ranijem tekstu u poglavlju III, od ukupno 302 optužbe koje su sadržane u 189 predmeta korupcije koje Misija trenutno prati, samo 14 optužbi se odnosi na organizovani kriminal.

Kao rezultat toga, veoma je vjerovatno, ako novi nacrt zakona bude usvojen, da će se većinom predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa u FBiH i dalje baviti kantonalna tužilaštva. Imajući to na umu, kao i činjenicu da su finansijski i ljudski resursi u borbi protiv korupcije ograničeni, legitimno je upitati se da li je mudro, iz perspektive troškova i koristi, formirati nove pravosudne institucije koje bi počele od nule i procesuirale tek mali broj predmeta, umjesto jačanja postojećih resursa u već formiranim organima na kantonalnom nivou. Ovo posebno dolazi do izražaja kada se ima u vidu da pojedina kantonalna tužilaštva u kojima su formirana posebna odjeljenja za korupciju i/ili privredni kriminal (Kanton Sarajevo, Tuzlanski, Unsko-sanski i Zeničko-dobojski kanton) imaju prilično dobre rezultate, barem kada je u pitanju broj predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa pokrenutih u posljednje tri do četiri godine.

71 Vidjeti saopštenje za javnost Vlade FBiH od 26. aprila 2018. godine, dostupno na http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica_v2.php?sjed_id=715&col=sjed_saopcenje

72 Tekst nacrta zakona je dostupan na http://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/v2/userfiles/file/Materijali%20u%20proceduri_2018/Zakon%20o%20suzbijanju%20korupcije%20BOS.pdf

73 *Ibidem*, čl. 24.

74 Vidjeti Ustav FBiH, dio III, čl. 1: „U isključivoj nadležnosti Federacije su [...] suzbijanje međunarodnog i međukantonalnog kriminala, posebno terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organizovanog kriminala“.

75 Vidjeti zaključak br. 4 Radne grupe II usvojen u decembru 2018. godine na kraju godišnje konferencije VSTV-a BiH o trenutnom stanju i perspektivama pravosuđa, dostupno na https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docServlet?p_id_doc=50001

› Uzimajući sve ovo u obzir, **Misija preporučuje da izvršna vlast obavi ponovnu procjenu planova da se formiraju posebni odjeli u FBiH u svjetlu mogućnosti da bi institucije (koje još uvijek nisu zaživjele) formirane prema postojećem zakonu mogle u jednom trenutku biti zamijenjene odgovarajućim tijelima sa značajno suženom nadležnošću.**

Posebno, konstruktivna diskusija koja bi okupila politička i pravosudna tijela u FBiH trebala bi se održati u što skorije vrijeme u cilju razmatranja svih relevantnih faktora. Ova diskusija trebala bi obuhvatiti: argumentovanu razmjenu mišljenja o tome da li postojeći zakon predstavlja održiv pravni osnov za osnivanje posebnih odjela ili je zakon potrebno mijenjati kako je to sugerisalo pravosuđe i prethodna Vlada FBiH. U ovom potonjem slučaju, takođe treba razmotriti da li je formiranje posebnih odjela (za koje još nije određen prostor gdje će biti smješteni) i dalje logično rješenje ili bi bilo svrsishodnije da se ova sredstva iskoriste za jačanje posebnih odjeljenja u okviru kantonalnih tužilaštava. U okviru ove diskusije trebalo bi izvršiti procjenu o broju predmeta koje bi kantonalna tužilaštva ustupila Posebnom odjelu Tužilaštva FBiH na osnovu predložene, sužene nadležnosti. Pored toga, i s obzirom na česte sukobe nadležnosti koji karakterišu funkcionisanje pravosudnog sistema u BiH,⁷⁶ trebalo bi u potpunosti procijeniti i rizik mogućeg preklapanja nadležnosti posebnih odjela sa nadležnošću pravosudnih tijela u Republici Srpskoj ili na državnom nivou. Konačno, radi se o ključnoj strateškoj odluci u borbi protiv korupcije koja se mora donijeti na osnovu pažljive ocjene potencijalne koristi i eventualnih štetnih efekata posebnih odjela – odnosno analize koja dosad nije urađena.

76 Vidjeti Projektni izvještaj iz 2018. godine, str. 30.

5

KAPACITET TUŽILACA I SUDIJA U PRIMJENI ZAKONA

Mnogi pravni stručnjaci kapacitet sudija i tužilaca smatraju temeljem na kojem počiva vladavina zakona. Poštivanje vladavine prava diktira da se krivični zakoni primjenjuju na jednoobrazan i predvidljiv način, čime se osigurava odgovornost, pravna sigurnost i jednakost pred zakonom. Stručnost sudija i tužilaca u primjeni zakona pretežno se manifestira u pismenim odlukama ili naredbama koje oni, svako u svojoj ulozi, donose u toku postupka. To uključuje optužnice, prvostepene presude i odluke po žalbi koje se mogu smatrati prelomnim tačkama u bilo kojoj vrsti krivičnog postupka.

Ovi akti (a putem njih i stručnost sudija i tužilaca) ocjenjuju se pozivanjem na nekoliko jasno definisanih kriterija. U pogledu optužnica, naprimjer, njihov kvalitet se ocjenjuje pozivanjem na pojam „preciznosti u formulisanju optužbi“.⁷⁷ Ukratko, tužilac je precizno formulisao optužbe kada optužbe jasno i sveobuhvatno ukazuju na „razlog optuženja - odnosno, radnje za koje se tvrdi da ih je optuženi počinio i na kojima se temelji optužba, ali takođe i prirodu optuženja - odnosno, pravnu kvalifikaciju tih radnji.“⁷⁸

Sudske odluke, s druge strane, ocjenjuju se na osnovu njihovog obrazloženja; naime, obrazloženje odluke mora biti dosljedno, jasno, nedvosmisleno i neprotivrječno; mora omogućiti čitaocu da slijedi razloge koji su doveli sudiju do takve odluke; mora odgovoriti na utemeljenost iznesenih navoda i prijedloga stranaka u postupku; i treba upućivati na odgovarajuće odredbe ustava ili odgovarajućeg domaćeg, evropskog i međunarodnog zakona (prava), kao i kad je to potrebno, na domaću, evropsku ili međunarodnu sudsku praksu.⁷⁹

S obzirom na gore navedeno, analiza predmeta koji su praćeni u 2017. i 2018. godini i koji su bili u radu zaključno sa 31. decembrom 2018. godine ili koji su okončani u ove dvije godine, umnogome potvrđuje kritičku sliku koja je predstavljena u Projektnom izvještaju

⁷⁷ *Ibidem*, str. 33.

⁷⁸ Vidjeti ESLJP, *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, 25. mart 1999. godine, paragraf 51.

⁷⁹ CCJE, Mišljenje br. 11 (2008) Konsultativnog vijeća evropskih sudija (CCJE) o kvalitetu sudskih odluka upućeno Komitetu ministara Vijeća Evrope, decembar 2008. godine, str. 13, dostupno na <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1924745&Site=COE>.

iz 2018. godine.⁸⁰ Naročito, učinkovitost i kvalitet odgovora pravosuđa na korupciju i dalje su u značajnoj mjeri otežani zbog neadekvatnog kapaciteta: (a) tužilaca u izradi optužnica i prikupljanju dokaza koji potkrepljuju optužbe; i (b) sudija u obrazlaganju njihovih odluka i u primjeni zakona na dosljedan i predvidljiv način.

5.1 Kapacitet tužilaca

U pogledu kvaliteta optužnica, u većini praćenih predmeta opis kažnjivog postupanja koji je služio kao potpora optužbama iz optužnice bio je manjkav zbog odsustva, ili nejasnog identifikovanja, jednog ili više zakonskih obilježja krivičnog djela. Kao što je već istaknuto u Projektном izvještaju iz 2018. godine,⁸¹ u pojedinim predmetima problem se ticao neadekvatne identifikacije i opisa propisa, normi ili opštih principa javne uprave („blanketnog propisa“) koje je optuženi navodno prekršio u okviru svog kažnjivog postupanja. U drugim predmetima, elementi nepripadajuće koristi i veza sa umišljajem da se počinji krivično djelo nisu bili istaknuti u optužnicama. Veoma često je slab kvalitet ovih optužnica bio određen kombinacijom ovih nedostataka. Ova generalno negativna slika kapaciteta tužilaca u predmetima korupcije od pomoći je i u razumijevanju rezultata predstavljenih u ranijem tekstu u poglavlju 3.2 koji ukazuju na nizak procenat osuđujućih presuda u predmetima korupcije u cjelini (u poređenju sa značajno većim procentom osuđujućih presuda koje su tužilaštva ishodila u predmetima opšteg kriminala), i posebno nizak procenat kada se uzmu u obzir samo predmeti visoke korupcije. U daljem tekstu slijedi nekoliko ilustrativnih primjera ovih nedostataka.

U predmetu protiv **Ševkete Ganibegović pred Općinskim sudom u Zenici**, gradski građevinski inspektor se teretila za „zloupotrebu položaja ili ovlaštenja“ zbog toga što nije preduzela relevantne mjere protiv preduzeća koje je postavilo reklamne panoje bez prethodnog pribavljanja neophodne saglasnosti od nadležne gradske službe. Optužnica je bila manjkava po nekoliko osnova: u činjeničnom opisu kažnjivog postupanja nije jasno naglašeno šta je to optužena uradila ili propustila da uradi; odredbe koje regulišu ovlasti i dužnosti gradskog građevinskog inspektora nisu navedene u činjeničnom opisu; iako se u optužnici navodi da optužena nije primijenila određenu odredbu Zakona o građenju, nije navedeno koje odredbe su zanemarene; i konačno, u optužnici nije pojašnjeno na koji način je navodno postupanje optužene dovelo do pribavljanja nepripadajuće koristi – jednog od zakonskih elemenata ovog krivičnog djela.⁸² Optužena je oslobođena prvostepenom presudom. Kako je pojašnjeno u presudi po žalbi kojom je potvrđena oslobađajuća presuda, tužilaštvo je pokušalo da ispravi pomenute nedostatke tako što je u žalbi preciziralo blanketne propise i prirodu pribavljene nepripadajuće koristi. U tom pogledu, žalbeni sud je ispravno utvrdio da se ovi novi navodi

80 Vidjeti poglavlje III Projektноg izvještaja iz 2018. godine. S obzirom na to da je prvi izvještaj obuhvatio predmete koji su okončani u periodu između januara 2010. i septembra 2017. godine, u ovom dijelu izvještaja koriste se primjeri iz predmeta koji su okončani u periodu između oktobra 2017. i decembra 2018. godine, kako bi se izbjeglo bilo kakvo preklapanje između predmeta predstavljenih u prvom izvještaju i onih predstavljenih u ovom izvještaju.

81 Vidjeti Projektни izvještaj iz 2018. godine, poglavlje 3.2.2.

82 Ševketa Ganibegović, optužnica Tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona od 30. septembra 2016. godine, str. 1-3.

nisu mogli uzeti u obzir jer bi predstavljali nove inkriminacije koje u ovoj fazi postupka nisu dozvoljene.⁸³

U predmetu protiv **Salkana Merdžanića pred Općinskim sudom u Kiseljaku**, bivši načelnik općine Fojnica teretio se za zloupotrebu položaja u vezi sa povredom ravnopravnosti u zapošljavanju zbog zapošljavanja sedam osoba u periodu između 2005. i 2014. godine bez provođenja procedure javnog oglašavanja i bez učešća Agencije za državnu službu FBiH. U činjeničnom opisu optužbe, međutim, ne navode se odredbe koje regulišu obim ovlasti optuženog i njihov sadržaj. Pored toga, optužnica se uopšte ne dotiče obilježja krivičnog djela povrede ravnopravnosti u zapošljavanju. Posebno, u optužnici se ne pojašnjava na koji način je zapošljavanje ovih sedam osoba dovelo do neravnopravnosti ostalih građana u zapošljavanju.⁸⁴ Konačno, optuženi se na glavnom pretresu izjasnio da je kriv i prihvatio uvjetnu kaznu zatvora u trajanju od deset mjeseci.⁸⁵

U predmetu protiv **Hameda Tičevića i Muniba Alihodžića pred Općinskim sudom u Zenici**, predsjednik komisije za obnavljanje granica javnog šumsko-privrednog društva i jedan od članova ove komisije teretili su se da su pogrešno postavili granične znakove koji razdvajaju parcele u državnom i privatnom vlasništvu u namjeri pribavljanja koristi vlasniku susjedne parcele u privatnom vlasništvu kojem je na taj način omogućeno da počini sječu šume u državnom vlasništvu. Optužnica, međutim, nije bila dovoljno precizna u pogledu tačnog postupanja dvojice optuženih i na koji način je ovo postupanje bilo usmjereno ka pribavljanju koristi vlasniku privatne parcele. Ovo je dovelo do toga da je bilo veoma teško utvrditi krivični umišljaj.⁸⁶ Uprkos ovim nedostacima, predmet je okončan osuđujućom presudom izrečenom jednom od optuženih (članu komisije), dok je tužilaštvo u toku suđenja odustalo od optužbi protiv drugog optuženog.

Problem utvrđivanja krivičnog umišljaja takođe je uočen u predmetu protiv direktorice kantonalne institucije koji je trenutno u radu, u kojem se optužena teretila za nesavjestan rad u službi jer nije uplatila sredstva u iznosu od 18.000 BAM privatnom preduzeću u skladu sa nalogom dva entitetska ministarstva. U optužnici se, međutim, ne pominje *mens rea* optužene; shodno tome, optužena je prvostepenom presudom oslobođena od optužbe jer tužilaštvo nije dokazalo ovaj element krivičnog djela.

Prikupljanje dokaza

Kako je već istaknuto u Projektnom izvještaju iz 2018. godine, problemi koji su uočeni u praćenim predmetima nisu bili ograničeni samo na kvalitet optužnica, već su obuhvatali i proces prikupljanja i izvođenja dokaza tokom suđenja, uključujući i u pogledu dokaza izvođenih putem saslušanja vještaka.

83 Ševketa Ganibegović, presuda Kantonalnog suda u Zenici od 18. januara 2018. godine, str. 3.

84 *Salkan Merdžanić*, optužnica Tužilaštva Srednjobosanskog kantona od 27. decembra 2017. godine, str. 1.

85 *Salkan Merdžanić*, presuda Općinskog suda u Kiseljaku od 16. marta 2018. godine.

86 *Hamed Tičević i Munib Alihodžić*, optužnica Tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona od 24. aprila 2017. godine, str. 1-2.

U predmetu protiv **Milorada Sofrenića pred Osnovnim sudom u Bijeljini**, član jedne od većih političkih stranaka teretio se za krivično djelo podmićivanja pri izborima ili glasanju. Prema navodima iz optužnice, optuženi se teretio da je u 2016. godini obećao predsjedniku jednog od lokalnih udruženja Roma pakete prehrambenih proizvoda za građane, članove romske zajednice, u zamjenu za njihove glasove na lokalnim izborima. Dokazna građa u ovom predmetu uglavnom se sastojala od iskaza predsjednika jednog od lokalnih udruženja Roma i osoba koje su trebale dobiti pakete u zamjenu za njihove glasove.⁸⁷ Iskazi svjedoka na suđenju, međutim, nisu potkrepljivali optužbe, što ukazuje na slabu dokaznu vrijednost dokaza koje je prikupilo tužilaštvo. Prvostepeni sud je oslobodio optuženog od optužbi s obzirom na to da nisu dokazana bitna obilježja djela ili odlučne činjenice. Prvostepeni sud je u svojoj presudi utvrdio da iz iskaza predsjednika jednog od lokalnih udruženja Roma proizilazi da je zapravo on bio taj koji je zahtijevao nagradu za sebe i druge članove romske zajednice za njihov glas na izborima, i da im optuženi nije nudio takvu nagradu. Pored toga, drugi inkriminirajući aspekti iskaza predsjednika udruženja nisu bili potkrijepljeni iskazima svjedoka kojima je on obećao nagradu u vidu paketa prehrambenih proizvoda. Sud je zaključio da je iskaz ovog svjedoka protivrječan i nepouzdan, te da nije potkrijepljen iskazima drugih svjedoka niti materijalnim dokazima. Stoga je sud optuženog oslobodio od optužbi.⁸⁸

U još jednom predmetu u radu, koji se odnosi na poresku prevaru za koju se terete predsjednik nadzornog odbora i direktor javnog preduzeća, pojavio se problem u pogledu iskaza ključnog svjedoka tužilaštva, vještaka finansijske struke. Umjesto da u svom iskazu iznese potpune i sveobuhvatne činjenične nalaze, vještak finansijske struke je dao pravnu ocjenu postupanja optuženih, izražavajući pritom svoje mišljenje u pogledu postojanja elemenata krivičnog djela i njihove krivične odgovornosti. Njegovi zaključci su u suštini odražavali opis elemenata krivičnog djela onako kako je predstavljen u optužnici.⁸⁹ Da bi stvar bila još nepovoljnija po optužbu, iskaz ovog vještaka bio je glavni dokaz koji je tužilaštvo izvelo na suđenju optuženima. Prvostepeni sud je u potpunosti prihvatio nalaze vještaka i osudio optužene na kazne zatvora u trajanju od po šest mjeseci. Ova presuda je, međutim, ukinuta po žalbi jer je drugostepeni sud ispravno ukazao na to da je „vještak [...] prekoračio svoje ovlasti prilikom davanja nalaza i mišljenja, jer je izvodio pravne zaključke, a što je u isključivoj nadležnosti suda“ zbog čega je zakonitost ovog dokaza dovedena u pitanje. Ovaj predmet je sada u fazi ponovnog suđenja.

Pozitivni primjeri

Iako je opšta slika predstavljena u ovom dijelu izvještaja uglavnom negativna, uočeni su i pojedini pozitivni primjeri postupanja tužilaštva, iako su ovi primjeri i dalje više izuzetak nego pravilo.

Naprimjer, u predmetu protiv **Safeta Pjanića i drugih pred Kantonalnim sudom u Tuzli** (jedan od rijetkih složenih predmeta koji je okončan u periodu koji je obuhvaćen ovim izvještajem), direktor javnog preduzeća se teretio da je organizovao kriminalnu grupu sa

⁸⁷ Milorad Sofrenić, optužnica Okružnog tužilaštva u Bijeljini od 31. oktobra 2016. godine, str. 1-3.

⁸⁸ Milorad Sofrenić, presuda Osnovnog suda u Bijeljini od 14. februara 2018. godine, str. 10-11.

⁸⁹ Vidjeti član 109. ZKP FBiH „... vještak kao posebna vrsta svjedoka može svjedočiti davanjem nalaza o činjenicama i mišljenja koje sadrži ocjenu o činjenicama.“

ciljem počinjenja niza krivičnih djela iz oblasti privrednog kriminala, uključujući zloupotrebu položaja i pranje novca. Prema navodima iz optužnice koja pored direktora tereti još šest osoba da su bili članovi grupe za organizovani kriminal, ova grupa je pribavila nezakonitu korist od 4,5 miliona BAM, i dodatno akumulirala javni dug u iznosu od 5,5 miliona BAM koji je nastao kao rezultat neplaćanja poreza i doprinosa za radnike ovog preduzeća. Istraga je trajala 13 mjeseci, i u tom periodu je prikupljeno više od 4.000 dokaza primjenom, između ostalog, i posebnih istražnih radnji kao što su „nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija“.⁹⁰

Složena finansijska istraga u ovom predmetu pokazala se presudnom za blagovremeno prikupljanje ključnih dokaza. Naredba za provođenje finansijske istrage je izdata u odnosu na sve osumnjičene zajedno sa naredbom o provođenju istrage u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o krivičnom postupku FBiH i Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH.⁹¹ Shodno tome, tužilaštvo je izdalo naredbe agencijama za provođenje zakona da izvrše sve potrebne radnje. Uzimajući u obzir hitnost predmeta (s obzirom na to da su osumnjičeni bili u pritvoru) tužilaštvo je odredilo konkretne rokove za provođenje ovih radnji, čime je osigurana ekspeditivnost u provođenju istrage.⁹² Pored toga, tužilaštvo je od svih relevantnih institucija i nadležnih organa prikupilo informacije u vezi sa imovinom osumnjičenih i njihovih porodica. U okviru finansijske istrage otkriveno je da su dvojica osumnjičenih imali bankovne račune u Sloveniji koji su, u saradnji sa nadležnim organima Republike Slovenije, uspješno blokirani.⁹³ Dokazi prikupljeni u okviru efikasne i detaljne istrage koju je tužilaštvo provelo u ovom predmetu, zajedno sa ostalim materijalnim dokazima, jasno su ukazali i potkrijepili optužbe za koje su se optuženi teretili predmetnom optužnicom.

Glavni optuženi i organizator kriminalne grupe sklopio je sporazum o priznanju krivice i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina, uz obavezu da vrati nepripadajuću korist u iznosu od 227.000 BAM.⁹⁴ Uprkos tome što je donesena po sporazumu, ova presuda je još uvijek stroža od onih koje sudovi u BiH izriču u ogromnoj većini predmeta korupcije, čak i u predmetima ozbiljne prirode.

5.2 Kapacitet sudija

Slično kao i u slučaju općenito neadekvatnog kapaciteta tužilaca o kojem je bilo riječi u prethodnom dijelu, analiza presuda i odluka donesenih u periodu praćenja potvrđuje glavne razloge za zabrinutost koji su predstavljeni u Projektnom izvještaju iz 2018. godine u pogledu kapaciteta sudija da primjenjuju i tumače zakon na obrazložen i predvidljiv način.

Konkretno, nejasno ili nedovoljno obrazloženje u sudskim odlukama i povezani problem neujednačenosti sudske prakse i nepozivanje na raniju sudsku praksu u obrazloženjima sudskih odluka i dalje predstavljaju neke od glavnih prepreka za postizanje učinkovitog

90 *Safet Pjanić i dr.*, optužnica Tužilaštva Tuzlanskog kantona od 21. decembra 2017. godine.

91 *Safet Pjanić i dr.*, presuda Kantonalnog suda u Tuzli od 19. aprila 2018. godine, str. 20.

92 *Safet Pjanić i dr.*, presuda Kantonalnog suda u Tuzli od 19. aprila 2018. godine, str. 18-19.

93 *Safet Pjanić i dr.*, presuda Kantonalnog suda u Tuzli od 19. aprila 2018. godine, str. 207.

94 *Safet Pjanić i dr.*, presuda Kantonalnog suda u Tuzli od 19. aprila 2018. godine, str. 11-12, 207.

odgovora pravosuđa na korupciju. Pored toga, nedostatak adekvatne kaznene politike u predmetima u kojima je optuženi osuđen⁹⁵ i dalje koči ostvarenje ciljeva krivičnog pravnog sistema koji se odnose na odvratanje i sprečavanje činjenja koruptivnih krivičnih djela. U pogledu kvaliteta obrazloženja u prvostepenim presudama i neujednačene sudske prakse, u daljem tekstu navodi se nekoliko primjera koji potkrepljuju nalaze iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine na ovu temu.

U jednom predmetu u radu, optužbe protiv optuženih su odbijene na kraju suđenja u prvom stepenu na osnovu neuobičajenog tumačenja načela *ne bis in idem*. Sudsko vijeće je u ovom predmetu utvrdilo da ranija tužilačka naredba o obustavljanju istrage protiv optuženih (zbog toga što prijavljeno djelo nije krivično djelo)⁹⁶ predstavlja pravosnažnu odluku o oslobađanju od krivice. Ovo utvrđenje, prema obrazloženju suda, spriječilo je sud da donese presudu u ovom predmetu na osnovu istih činjenica koje su tretirane u pomenutoj tužilačkoj naredbi s obzirom da bi to, prema mišljenju suda, predstavljalo povredu načela *ne bis in idem* ili zabrane suđenja dva puta za istu stvar. Sud je obrazložio svoje utvrđenje tako što je pojasnio da se prema relevantnim odredbama Zakona o krivičnom postupku FBiH, istraga može ponovo otvoriti samo kada je razlog za njeno prvobitno obustavljanje bio nedostatak dokaza i kada su se, u međuvremenu, pojavile nove činjenice i okolnosti koje ukazuju na postojanje novih dokaza.⁹⁷

U obrazloženju suda, međutim, ne nudi se pojašnjenje pravnog tumačenja načela *ne bis in idem* ili o tome kako tužilačka naredba o obustavljanju istrage može predstavljati *res judicata*, koja obično nastupa kao rezultat sudske odluke (za razliku od tužilačke naredbe o obustavljanju istrage).⁹⁸ Jedini argument koji je dat u obrazloženju suda odnosi se na gore pomenute procesne pretpostavke za ponovno otvaranje istrage. Kao što je istaknuto u Projektnom izvještaju iz 2018. godine, nepozivanje mnogih sudija na bilo kakvu raniju sudsku praksu koja bi potkrijepila njihovo stajalište često dovodi do slabih i neubjedljivih presuda. U ovom predmetu, treba istaći da se ovaj nedostatak ne može pripisati deficitarnosti relevantne sudske prakse s obzirom da su se ovim konkretnim pitanjem zapravo detaljno bavili viši sudovi kako na domaćem, tako i na međunarodnom nivou.⁹⁹

U okviru ove analize, Misija je takođe uočila primjere loših ili nedovoljnih obrazloženja u presudama donesenim po sporazumima o priznanju krivice. U obrazloženju ovih presuda od sudije se traži da utvrdi postojanje određenih uvjeta, uključujući i to „da li postoji dovoljno dokaza o krivici optuženog“.¹⁰⁰

95 Vidjeti poglavlje 3.2 u ranijem tekstu.

96 Vidjeti član 239(1)(a) ZKP FBiH.

97 Vidjeti član 239(1)(c) ZKP FBiH.

98 Član 298(d) ZKP FBiH obuhvata načelo *ne bis in idem* onako kako se ono primjenjuje u relevantnoj jurisdikciji, gdje se propisuje da će sud izreći presudu kojom se optužba odbija ako je optuženi za isto djelo već pravomoćno osuđen, oslobođen od optužbe ili je postupak protiv njega rješenjem pravomoćno obustavljen.

99 Vidjeti Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti u predmetu br. AP 3555/13 od 9. decembra 2014. godine i presudu Vrhovnog suda FBiH u predmetu *Kadić*, br. K 0514114 Kz od 20. novembra 2014. godine; ESLJP, *Marguš protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 4455/10, presuda Velikog vijeća od 27. maja 2014. godine, paragraf 120.

100 ZKP FBiH, član 246(6)(b).

U predmetu protiv **Mustafe Manjgića pred Općinskim sudom u Bugojnu**, naprimjer, optuženi se teretio za zloupotrebu položaja ili ovlaštenja u vezi sa povredom ravnopravnosti u zapošljavanju. Prema navodima iz optužnice, optuženi je u svojstvu direktora javnog preduzeća, u periodu od tri godine, protivno propisima zaposlio 24 osobe sa namjerom pribavljanja nepripadajuće koristi ovim osobama, ujedno povređujući pravo drugih na zapošljavanje.¹⁰¹ Nakon ročišta za izjašnjenje o krivici, optuženi je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom prihvativši uvjetnu kaznu zatvora od deset mjeseci sa periodom provjere od 18 mjeseci. U presudi kojom se potvrđuje postignuti sporazum, međutim, sud nije pojasnio na koji način dokazi koje je tužilaštvo dostavilo uz optužnicu potkrepljuju optužbe i kako su ispunjena obilježja krivičnih djela za koja se optuženi teretio predmetnom optužnicom. U presudi se samo konstatuje da su se „radnjama optuženog stekla sva bitna obilježja djela koja je počinio optuženi“, uz površno pozivanje na umišljaj optuženog. Zatim se u presudi prelazi na pozivanje na materijalne dokaze, bez pokušaja da se pojasni na koji način je optuženi počinio djelo povrede ravnopravnosti u zapošljavanju tako što je zaposlio pomenute 24 osobe.¹⁰²

Veoma često, ovakvi nedostaci u obrazloženju prvostepenih presuda – onih koje nisu donesene po sporazumima o priznanju krivice – dovode do ukidanja presuda po žalbi. Razlozi za ukidanje prvostepenih presuda mogu biti pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, ili ako je izreka presude nerazumljiva, protivrječna sama sebi ili razlozima presude ili ako presuda uopšte ne sadrži razloge ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama.¹⁰³

U predmetu koji je trenutno u fazi ponovnog suđenja, optuženi, ministar na nivou entiteta, teretio se za zloupotrebu položaja zbog zapošljavanja jedne osobe na radno mjesto savjetnika, iako je bio obaviješten da osoba ne ispunjava propisane uslove. Optuženi je prvostepenom presudom oslobođen od optužbi jer je sud utvrdio da, iako je dokazano da osoba imenovana za savjetnika nije ispunjavala sve propisane uslove za to radno mjesto, nije dokazano da je optuženi, imenovanjem ove osobe, imao namjeru da joj pribavi nepripadajuću korist. Žalbeni sud je, međutim, ukinuo presudu i odredio ponovno suđenje zbog toga što su relevantne činjenice pogrešno i nepotpuno utvrđene i zato što u presudi nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama. Žalbeni sud je posebno utvrdio da je obrazloženje nižeg suda bilo protivrječno i manjkavo u pogledu ocjene dokaza jer sud nije cijenio svaki dokaz pojedinačno i u vezi s drugim dokazima. Osim toga, u presudi nije pojašnjeno zašto određeni iskazi, koji su odudarali od zaključaka iznesenih u presudi, nisu bili pravilno uzeti u razmatranje.

Nedosljedni standardi preispitivanja presuda po žalbi

Iako je u ovom predmetu drugostepeni sud ispravno ocijenio da li je presuda ispunjavala uslove propisane zakonom, uočili smo da standardi preispitivanja presuda po žalbi nisu uvijek dosljedni. Ovo se posebno odnosi na to da drugostepeni sud ponekad, umjesto da se ograniči na razmatranje žalbenih navoda, zapravo vrši ponovnu ocjenu dokaza izvedenih na suđenju na način koji podsjeća na postupanje prvostepenog suda. Na ovaj način, manjkavosti u obrazloženjima prvostepenih presuda mogu se previdjeti u onim predmetima u kojim

101 *Mustafa Manjgić*, optužnica Tužilaštva Srednjobosanskog kantona od 28. decembra 2017. godine.

102 *Mustafa Manjgić*, presuda Općinskog suda u Bugojnu od 26. juna 2018. godine, str. 5-6.

103 Vidjeti ZKP FBiH, član 312(1)(k).

drugostepeni sud u suštini nanovo piše obrazloženje o meritumu predmeta. Ovakav pristup nosi u sebi rizik obesmišljavanja ulaganja žalbi kao instrumenata za potvrdu zakonitosti prvostepenih suđenja i presuda.

Ranije pomenuti predmet **Hameda Tičevića i Muniba Alihodžića pred Općinskim sudom u Zenici** je ilustrativan primjer ovog problematičnog pristupa. U prvostepenom postupku, drugooptuženi je oglašen krivim za kvalifikovani oblik zloupotrebe položaja iz člana 383(2) KZ FBiH i osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od šest mjeseci. Prvostepena presuda bila je manjkava po nekoliko osnova. Prvo, sud je sumirao iskaze svakog svjedoka jednostavno ponavljajući nakon svakog iskaza da je određeni dokaz potkrijepljen drugim dokazima i da ga sud smatra vjerodostojnim. Navedeni su materijalni dokazi za koje se skupno konstatuje da dokazuju krivicu optuženog, bez detaljnog obrazloženja. Sud je dao nešto podrobnije obrazloženje subjektivnog elementa krivičnog djela, ali je to učinjeno na nedovoljno jasan način. Sud je prvo odbio odbranu koju je optuženi iznio u svom iskazu - da prilikom pogrešnog premjeravanja granice između zemlje i šume u državnom i privatnom vlasništvu, nije djelovao sa umišljajem, već da je to urađeno iz pukog nehata. U presudi se ovi navodi odbijaju i tumače kao pokušaj optuženog da izbjegne krivičnu odgovornost. Nakon toga, sud je svoj zaključak o postojanju umišljaja kod optuženog zasnovao na uopštenom pozivanju na iskaze svjedoka, uključujući i vještaka, te na iskazu samog optuženog koji je propustio da svoju dužnost obavi sa dužnom pažnjom.¹⁰⁴ U presudi nije pojašnjeno kako svijest optuženog o njegovom vlastitom nehata (koju potvrđuje njegov iskaz) može dokazati umišljaj da se počini zloupotreba položaja – zapravo se čini da se radi o proturječnim stajalištima u pogledu *mens rea* optuženog.

Povrh toga, sud je prilikom odmjerenja kazne napravio ozbiljan propust osudivši optuženog na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci, i pritom konstatujući da je prema članu 383(2) KZ FBiH zapriječena kazna za ovo djelo kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.¹⁰⁵ Ovdje je riječ o očiglednoj grešci jer zakon predviđa raspon od jedne do deset godina zatvora za taj kvalifikovani oblik zloupotrebe položaja.¹⁰⁶

Odlučujući po žalbi odbrane, drugostepeni sud je potvrdio prvostepenu presudu bez razmatranja ovih manjkavosti. U drugostepenoj presudi – umjesto da razmotri žalbene navode odbrane o tome da je prvostepena presuda nerazumljiva, protivrječna i da nije sadržavala pravilno i potpuno pojašnjenje o utvrđenim činjenicama – sud je usvojio drugačiji pristup prvo konstatujući da su u prvostepenoj presudi navedeni svi dokazi, da bi zatim sud proveo vlastitu nezavisnu ocjenu dokaza koja je u konačnici rezultirala time da je zaključke prvostepenog

104 *Hamed Tičević i Munib Alihodžić*, presuda Općinskog suda u Zenici od 13. aprila 2018. godine, str. 9: „[...] neosovana je odbrana da optužba nije dokazala da je optuženi počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret, navodeći da je za postojanje ovog krivičnog djela nužno da je djelo počinjeno sa umišljajem, bez mogućnosti da se djelo može počinuti iz nehata, jer je ova činjenica dokazana saslušanjem svjedoka optužbe, vještaka, pa čak i samog optuženog, koji u konačnom i priznaje da je „propustio“ zbog obima poslova koje je obavljao dužnu pažnju, koju je morao imati, želeći pod svaku cijenu da odradi taj posao, te uvidom u materijalne dokaze optužbe, jer odbrana nijednim dokazom nije dokazala da optuženi, izuzev samog njegovog priznanja: „da je mislio da se neće ništa desiti, ali se desilo to“, nije dokazala suprotno.“

105 *Hamed Tičević i Munib Alihodžić*, presuda Općinskog suda u Zenici od 13. aprila 2018. godine, str. 2.

106 Vidjeti član 383(2) KZ FBiH.

suda prihvatio kao svoje.¹⁰⁷ Što se tiče pitanja umišljaja, u drugostepenoj presudi se samo ponavlja upitno stajalište koje je izrazio prvostepeni sud, odnosno da je priznanjem optuženog da je postupao sa nehatom zapravo demonstriran umišljaj u počinjenju djela.¹⁰⁸

U pojedinim drugim analiziranim predmetima, odluke po žalbi kojima su ukidane prvostepene presude takođe nisu sadržavale pravilno obrazloženje.

Predmet **Ljubinke Kolundžije koji je suđen u prvom stepenu pred Osnovnim sudom u Doboju**, i koji je okončan nakon ponovljenog suđenja pred Okružnim sudom u Doboju, je ilustrativan primjer. U ovom predmetu, optužena se teretila za primanje mita, odnosno prema navodima iz optužnice, da je u svojstvu inspektora primila mito kako ne bi prijavila kršenje određenih odredbi koje regulišu sanitarne kriterije u komercijalnim objektima kao što su samostalne trgovinske i zanatske radnje.¹⁰⁹ Prvostepeni sud je oglosio optuženu krivom, da bi zatim ova presuda bila ukinuta po žalbi jer je Okružni sud utvrdio da su određeni dokazi nezakonito pribavljeni, te da je presuda nepotpuna s obzirom na to da sud u obrazloženju nije dao ocjenu određenih dokaza.¹¹⁰ S obzirom na to da je predmet vraćen na ponovno suđenje, Osnovni sud je ponovo oglosio optuženu krivom za neke od radnji za koje se teretila predmetnom optužnicom, izrekavši joj pritom uvjetnu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.¹¹¹ Nakon još jedne žalbe, Okružni sud je ponovo ukinuo prvostepenu presudu, ne davajući pritom nikakvo obrazloženje zašto je uvažio žalbe koje su uložile obje strane u postupku; u rješenju se samo navodi da prvostepeni sud nije postupio po uputama koje je Okružni sud dao u ranijem rješenju kojim su uvažene žalbe i da se određuje održavanje (drugog) ponovnog suđenja pred samim okružnim sudom.¹¹²

Iako su žalbene odluke koje ne sadrže ni osnovno obrazloženje kao što je to slučaj u ovom predmetu rijetka pojava, problem koji se češće pojavljuje jeste to da drugostepeni sudovi ne razmatraju sveobuhvatno pojedinačne žalbene navode strana u postupku. Kako je pokazano u narednom primjeru, nerazmatranjem žalbenih navoda u cjelini viši sudovi potencijalno propuštaju priliku da daju upute u pogledu tumačenja materijalnog i procesnog prava, čime bi se u dugoročnom periodu potaknulo usklađivanje normi.

Naprimjer, u predmetu **Stevana Tešića pred Okružnim sudom u Banjaluci**, optuženi, poreski inspektor koji je bio zadužen za obavljanje određenih istražnih radnji u krivičnom predmetu, teretio se za krivično djelo trgovine uticajem s obzirom na to da je prema navodima iz optužnice obećao osumnjičenom da će u predmetu koji se vodio protiv njega razgovarati sa postupajućom tužiteljicom kako bi se predmet završio što prije sa priznanjem krivice ili uslovnom kaznom.¹¹³ U zamjenu za ovu intervenciju, inspektor je navodno od osumnjičenog tražio nagradu za tužiteljicu. Prema članu 353(1) Krivičnog zakona RS, ovo krivično djelo

107 *Hamed Tičević i Munib Alihodžić*, presuda Kantonalnog suda u Zenici od 5. oktobra 2018. godine, str. 2-4.

108 *Ibidem*, str. 3.

109 *Ljubinka Kolundžija*, optužnica Okružnog tužilaštva u Doboju od 15. marta 2013. godine.

110 *Ljubinka Kolundžija*, rješenje Okružnog suda u Doboju od 13. aprila 2016. godine, str. 2

111 *Ljubinka Kolundžija*, Presuda Osnovnog suda u Doboju od 30. juna 2016. godine.

112 *Ljubinka Kolundžija*, rješenje Okružnog suda u Doboju od 16. novembra 2016. godine, str. 1-2.

113 *Stevan Tešić*, optužnica Posebnog odjeljenja Republičkog javnog tužilaštva RS od 16. juna 2017. godine.

je počinjeno kada neko „zahtijeva ili primi nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugog, neposredno ili preko trećeg lica, da korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja“. Okružni sud je oslobodio optuženog od optužbi, utvrdivši da tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi zaista zahtijevao nagradu, niti da je uticao na rad tužiteljice za koju je prema navodima iz optužnice tražena nagrada. U obrazloženju presude, sud je konstatovao da je radnja „zahtijevanja“ propisana u definiciji djela „najveći stepen traženja određene nagrade“ ili druge koristi.¹¹⁴

U presudi se, međutim, ne obrazlaže dalje razlika između „zahtijevanja“ i „traženja“ kao elemenata krivičnog djela, već se samo zaključuje da na osnovu dokaza nije dokazano da je optuženi zahtijevao nagradu.¹¹⁵ Tužilaštvo je u svojoj žalbi Vrhovnom sudu RS ukazalo na ovo pitanje. Pitanje na koje je ukazalo tužilaštvo bilo je važno kako u pogledu ishoda konkretnog predmeta, tako i u pogledu uspostavljanja sudske prakse koja bi pojasnila ključni element relativno nedavno definisanog krivičnog djela trgovine uticajem koja je u krivično zakonodavstvo Republike Srpske uvedena tek 2013. godine,¹¹⁶ što ukazuje na potrebu sudske intervencije u pogledu njenog tumačenja. Uprkos tome, Vrhovni sud RS nije zauzeo stajalište o tome kako bi se to radnja „zahtijevanja“ trebala konkretno manifestovati; umjesto toga, Vrhovni sud RS je potvrdio prvostepenu presudu konstatujući da je okružni sud pravilno zaključio da nisu dokazani elementi terećenog krivičnog djela.¹¹⁷

U svjetlu gore pomenutih primjera, te imajući u vidu i nalaze iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine, Misija zaključuje da su sudački i tužilački kapaciteti i dalje u značajnoj mjeri ograničeni u istragama, krivičnom gonjenju i presuđivanju predmeta korupcije širom BiH.

114 Stevan Tešić, presuda Okružnog suda u Banjaluci od 1. decembra 2017. godine, str. 10: „Radnja zahtijevanja podrazumijeva najveći stepen traženja određene nagrade ili druge usluge, da to čini službeno lice svakako zloupotrebom svog statusa a to je status službenog lica.“

115 *Ibidem*.

116 Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 67/13

117 Stevan Tešić, presuda Vrhovnog suda RS od 6. septembra 2018. godine, str. 1-4.

6

PRAVIČNOST - POŠTIVANJE STANDARDA PRAVIČNOG SUĐENJA, UKLJUČUJUĆI NEZAVISNOST I NEPRISTRASNOST PRAVOSUĐA

Pravično pravosuđe se općenito i s pravom smatra jednim od stubova demokratskog društva. Pravo na pravično suđenje je osnovno ljudsko pravo koje je sadržano u Ustavu BiH¹¹⁸ i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima (EKLJP).¹¹⁹

Pravičnost je takođe ključni faktor u kontekstu odgovora pravosuđa na korupciju. Iako su produktivnost i stručnost u primjeni zakona ključni faktori za ocjenjivanje učinkovitosti pravosudnog sistema, oni se ne mogu uzeti kao dokaz poštivanja vladavine prava u odsustvu osnovnih garancija pravičnosti i poštivanja prava optuženih u toku krivičnog postupka. Kvalitet pravde i učinkovitost pravosudnog sistema ne mogu se postići bez poštivanja standarda pravičnog suđenja. Ovo je pogotovo tačno u pogledu procesuiranja predmeta korupcije s obzirom na to da se ovi postupci mogu koristiti kao oružje za progon političkih protivnika u slučajevima kada slabo pravosuđe podlegne pritiscima političkih i drugih interesnih skupina.

U svrhu zaštite prava optuženih, član 6. EKLJP predviđa u prvom stavu sveobuhvatno pravo za svakoga na pravičnu i javnu raspravu pred nadležnim, nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom, te na suđenje u razumnom roku. U praksi Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) prihvaćeno je da pojam pravičnosti koji se pominje u tom stavu obuhvata opšte principe jednakosti pred zakonom i jednakosti strana u postupku. Dok se ovaj dio člana primjenjuje i na građanske i krivične postupke, u ostatku ovog člana predviđene su dodatne garancije koje se odnose na pravičnost postupka, a tiču se isključivo krivičnog postupka, uključujući: pravo na pretpostavku nevinosti, pravo optuženog da odmah bude obaviješten o optužbama protiv njega, pravo optuženog na branioca koga sam izabere u pripremi odbrane, pravo da mu se osiguraju vrijeme i uvjeti za pripremu odbrane, pravo da poziva i ispituje svjedoke, i pravo na pomoć tumača ako se za tim ukaže potreba.

Prva procjena ovih pitanja na osnovu praćenja predmeta korupcije u BiH u 2017. i 2018. godini ukazuje na to da su sudovi u državi općenito svjesni važnosti poštivanja standarda

118 Ustav BiH, član II(3)(e).

119 EKLJP, član 6.

pravičnog suđenja i da ih uzimaju u obzir prilikom presuđivanja u ovim predmetima. Postoje, međutim, važni izuzeci. Jedno od značajnijih pitanja koje izaziva zabrinutost, a koje je uočila Misija, jeste predugo trajanje postupaka u brojnim predmetima, što može dovesti do povrede prava optuženog na suđenje u razumnom roku.

Iako se ukupna situacija u pogledu poštivanja standarda pravičnog suđenja može smatrati zadovoljavajućom, ipak postoje određena pitanja koja izazivaju zabrinutost. Predugo trajanje postupaka je analizirano u poglavlju VII, u sklopu ocjene Misije o efikasnosti odgovora pravosuđa na korupciju, s obzirom na složenost ovog pitanja i njegovu povezanost sa opsežnijim pitanjem ukupne efikasnosti pravosuđa. U ovom dijelu izvještaja pak sa posebnom pažnjom se obrađuju dva pitanja koja se tiču pravičnog suđenja, koja su identifikovana kao problematična i za koje se pokazalo da su imala uticaja na ukupni kvalitet i učinkovitost odgovora pravosuđa na korupciju:

- 1) primjena procesnih garancija kako bi se osigurala nepristrasnost suda u određenom predmetu; i
- 2) tumačenje zakonskih odredbi koje se tiču dopustivosti i zakonitosti dokaza.

6.1. Nepristrasnost suda

Nepristrasnost je usko povezana sa nezavisnošću pravosuđa i zajedno predstavljaju ključni temelj pravičnog izvršenja pravde. Kako je pojašnjeno u Pravnom priručniku međunarodnih prava na pravično suđenje Ureda za demokratske institucije i ljudska prava pri OSCE-u (OSCE/ODIHR):

„Kriterij nezavisnosti općenito podrazumijeva da sudovi trebaju biti slobodni od bilo kakvog oblika direktnog ili indirektnog uticaja, bilo da taj uticaj potiče od vlade, od strana u postupku ili trećih osoba, kao što su mediji... Nepristrasnost je garancija koja je povezana sa načelom jednakosti pred sudovima i tribunalima... i odnosi se na pojam da se prema svakom treba postupati jednako. Nepristrasnost od nosilaca pravosudnih funkcija zahtijeva da svoju funkciju obavljaju bez ličnih predrasuda i na način koji nudi dovoljne garancije koje isključuju bilo kakvu opravdanu sumnju u njihovu nepristrasnost.“¹²⁰

U pogledu nepristrasnosti, ESLJP je kroz praksu razvio subjektivni i objektivni test za ocjenu nepristrasnosti suda. Subjektivni test uzima u obzir lična ubjeđenja i ponašanje sudije u određenom predmetu. S obzirom na to da sudije moraju obavljati svoju funkciju bez ličnih predrasuda ili predubjeđenja, lična nepristrasnost se podrazumijeva dok se ne dokaže suprotno. Sud je neprijateljsko držanje prema strani u postupku ili neprijemljive komentare o tome da li je optuženi kriv ili nevin smatrao relevantnim dokazima za utvrđivanje pristrasnosti u okviru subjektivnog testa.¹²¹ Što se tiče objektivnog testa, s druge strane, ESLJP je u predmetu *Fey protiv Austrije* konstatovao:

120 ODIHR *Legal Digest of International Fair Trial Rights*, septembar 2012. godine, str. 58.

121 ESLJP, *Piersack protiv Belgije*, 1. oktobar 1982. godine, paragraf 30.

„U okviru objektivnog testa mora se odrediti da li je, potpuno odvojeno od ličnog ponašanja sudije, bilo dokazivih činjenica koje mogu dovesti do sumnje u njegovu nepristrasnost. U tom pogledu čak i dojam može imati izvjesnu važnost. Ono što je ovdje važno jeste povjerenje koje sudovi u demokratskom društvu moraju ulijevati javnosti i najviše od svega, kada su u pitanju krivični postupci, koje moraju ulijevati samom okrivljenom. To podrazumijeva da pri odlučivanju da li postoji u nekom konkretnom predmetu opravdani razlog za strah da određeni sudija nije nepristrasan, stav okrivljenog je važan, ali ne i odlučujući. Ono što je odlučujuće jeste da li se takav strah može smatrati objektivno opravdanim.“¹²²

Primjeri pristrasnosti

Vraćajući se sada na situaciju u BiH kako ju je Misija ocijenila, u pogledu subjektivnog testa ponašanje sudija u predmetima praćenim u 2017. i 2018. godini općenito je bilo lišeno vidljive pristrasnosti, uz dobro izbalansiran pristup prema svim stranama u postupku. Primjeri ponašanja koji su ukazivali na moguću pristrasnost sudije u odnosu na jednu stranu u postupku uočeni su u tek nekoliko predmeta.

U **jednom predmetu u radu koji se nalazi u žalbenom postupku**, naprimjer, Misija je uočila tokom glavnog pretresa pred prvostepenim sudom da je interakcija između sutkinje i optuženog i njegovog branioca često bila napeta i da ju je karakterizirao određeni stepen netrpeljivosti. Ove tenzije su eskalirale u nekoliko navrata kada je sutkinja, u okviru rukovođenja pretresom, donijela odluke koje bi se mogle smatrati pristrasnim u odnosu na optuženog i koje nisu bile u skladu sa načelom jednakosti strana u postupku. U toku jednog ročišta, naprimjer, sutkinja je odbila da dozvoli braniocu da iznese procesni prigovor u odnosu na izvođenje dokaza tužilaštva, uz obrazloženje da je branilac na prethodnom ročištu iznio sličan prigovor (iako u vezi sa sadržajno različitim pitanjem); sutkinja je odbila da sasluša prigovor, jednostavno konstatujući da odbrana može iznijeti sve prigovore u završnoj riječi. Na drugom ročištu, sutkinja nije dozvolila braniocu da iznese prigovor u pogledu čitanja u sudnici iskaza svjedoka kojem nije mogao biti uručen poziv. Dok je branilac pokušavao da izjavi prigovor, sutkinja mu je zabranila dalje obraćanje sudu zaprijetivši mu da će ga, ako nastavi, kazniti zbog nepoštivanja suda. Pored toga, sutkinja je u dva navrata dozvolila tužilaštvu da u spis uloži dodatne dokaze (tj. dokaze koji se izvode u replici) i to tokom izvođenja dokaza optužbe, a ne nakon izvođenja dokaza odbrane kako je propisano zakonom. Iako je sudiji dozvoljeno da, u interesu pravde, promijeni redoslijed izvođenja dokaza, ovaj pristup u odnosu na prijedloge tužilaštva nije bio popraćen istim razumijevanjem u pogledu određenih dokaznih prijedloga odbrane. Sutkinja je zapravo odbila prijedlog odbrane za pomoć u prikupljanju određenih službenih dokumenata kao materijalnih dokaza, jer ih je smatrala suvišnim i nerelevantnim.

U predmetu **Ševkete Ganibegović pred Općinskim sudom u Zenici**, sutkinja je ispoljila određene znakove pristrasnosti usmjerene protiv tužilaštva, a ne odbrane kako je to bio slučaj u prethodnom predmetu. U toku glavnog pretresa, Misija je uočila je da je sutkinja često prekidala tužioca prilikom ispitivanja svjedoka, koristeći se pritom ponižavajućim tonom i dajući negativne komentare o pitanjima postavljenim svjedoku (ne konstatujući pritom da se

122 ESLJP, *Fey protiv Austrije*, 24. februar 1993. godine, paragraf 30.

radi o nedozvoljenim pitanjima) i uopšte o radu tužilaštva. U jednoj takvoj situaciji, kada je tužilac pitao svjedoka da li je urbanistička dozvola potrebna ili ne da bi inspektor izašao na lice mjesta, sutkinja ga je prekinula pojasnivši da u ovom predmetu niko nije uradio ništa bez urbanističke dozvole. Komentari kao što je ovaj mogu se smatrati neprimjerenim jer mogu ukazivati na to da je sutkinja već formirala mišljenje u pogledu pitanja koja su od ključne važnosti u predmetu. Drugom prilikom, kako je optužena odlučila da svjedoči u vlastitu korist, sutkinja joj je postavila nekoliko sugestivnih pitanja za koja se činilo da podržavaju tezu odbrane. Kada je pak tužilac ispitivao optuženu prilikom njenog svjedočenja u vlastitu odbranu, sutkinja je često prekidala tužioca sa komentarima za koje se činilo da umanjuju efikasnost njegovog ispitivanja. Naprimjer, kada je tužilac pitao optuženu kako je utvrdila da su reklamni panoi o kojima se radilo u ovom predmetu bili čvrsto pričvršćeni za zid, sutkinja je prekinula tužioca rekavši da je optužena više nego sposobna to utvrditi s obzirom na to da je diplomirani inženjer.¹²³

Kako je već navedeno u ranijem tekstu, primjeri očigledne pristrasnosti poput gore navedenih su rijetki i čini se da ukupno gledano nemaju značajniji uticaj na procesuiranje predmeta korupcije. Misija je u okviru praćenja rada pravosudnog sektora uočila nekoliko predmeta u kojima je jedna od strana u postupku tražila izuzeće sudije na osnovu objektivnih razloga propisanih zakonom.

Izuzeće sudija

Domaći zakoni regulišu na odgovarajući način osnove i postupak za podnošenje i odlučivanje po prijedlozima za izuzeće sudije. Relevantnim odredbama¹²⁴ propisano je da strane u postupku mogu tražiti izuzeće sudije po više osnova, uključujući potencijalni sukob interesa, krvno srodstvo sa jednom od strana u postupku, ili ako je u ranijoj fazi postupka već odlučivao o nekom aspektu predmeta. Preostala odredba omogućava izuzeće ako postoje okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju u nepristrasnost sudije. Na osnovu analize praćenih predmeta, Misija zaključuje da primjena ovih odredbi općenito nije problematična, iako široko postavljene osnove za izuzeće ponekad mogu dovesti sud, pogotovo manje sudove sa manjim brojem sudija, u nezavidan položaj u pogledu dodjeljivanja predmeta u rad odgovarajućem sudiji.

U **jednom predmetu u radu**, naprimjer, tužilaštvo je tražilo izuzeće predsjedavajuće sutkinje na osnovu opšte odredbe iz relevantnog člana zakona, odnosno okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju u nedostatak nepristrasnosti. Konkretno, tužilaštvo je dostavilo dokaze da je jedan od optuženih, u preduzeću u kojem je bio generalni direktor, zaposlio supruga predsjedavajuće sutkinje. Iz ovog razloga, moglo se tvrditi da je sutkinjin suprug imao lični interes da se postupak okonča povoljno po optuženog. Na općoj sjednici suda uvažen je prijedlog i imenovan je novi predsjedavajući sudija u predmetu. Tužilaštvo je zatim podnijelo prijedlog za izuzeće novoimenovanog sudije koji je takođe uvažen, ovog puta zbog toga što je sudija već odlučivao o sadržajnom aspektu predmeta (odnosno, prijedlogu za određivanje pritvora) u svojstvu sudije za prethodni postupak. Ovdje se mora istaći da se prema domaćim zakonima o krivičnom postupku, sudija automatski izuzima ako je učestvovao u istom

123 Izvještaji sa ročišta za glavni pretres održanih 16. maja i 14. juna 2017. godine.

124 Vidjeti ZKP BiH, čl. 29. i 30; ZKP FBiH, čl. 39. i 40; ZKP RS, čl. 37. i 38; ZKP BDBiH, čl. 29 i 30.

predmetu u svojstvu sudije za prethodni postupak ili sudije za prethodno saslušanje. Premda je sud postupio u skladu sa zakonom, ovaj predmet je dobar primjer u kojoj mjeri imenovanje vijeća, u kojem sve sudije ispunjavaju sve potrebne uslove u pogledu njihove nepristrasnosti, može predstavljati izazov u manjem sudu koji nema veliki broj sudija.

Prenošenje vođenja postupka zbog nepristrasnosti suda

Ovo pitanje je još izraženije i pokazalo se problematičnijim u slučajevima kada se umjesto pojedinačnog sudije u sumnju dovodi nepristrasnost cijelog suda. Ovakva situacija uočena je u barem četiri predmeta koja je Misija pratila u proteklom periodu i koji su detaljnije obrazloženi u daljem tekstu. Ono što je zanimljivo jeste da su relevantni sudovi različito pristupili razmatranju ovog pitanja. Na osnovu analize odluka donesenih u ovim predmetima, može se reći da je problem dijelom u nedostatku odredbi koje bi izričito regulisale ovo konkretno pitanje. Odredbe o izuzeću u kojima je bilo riječi u ranijem tekstu odnose se na pojedinačne sudije, a ne na sudove u cjelini. Iz ovog razloga i u nastojanju da osiguraju nepristrasnost sistema, pojedini sudovi odlučili su se pozvati na opštu i nerazrađenu odredbu koja omogućava prenošenje vođenja postupka na drugi sud ako za to postoje „važni razlozi“.¹²⁵

U **još jednom predmetu u radu**, naprimjer, sudija za prethodno saslušanje podnio je prijedlog višem sudu za prenošenje vođenja postupka protiv tužioca (optuženog za primanje mita) koji je radio u istoj jurisdikciji koju pokriva i sud koji je tražio prenošenje vođenja postupka. U prijedlogu je bilo navedeno da je ovaj tužilac, zbog prirode posla, imao česte kontakte sa svim sudijama koji su radili na tom sudu. Pored toga, ove sudije su osobno poznavale i neke od svjedoka u predmetu, odnosno sudije sa suda u obližnjem gradu. Shodno tome, prenošenje vođenja postupka smatralo se neophodnim kako bi se izbjegla bilo kakva sumnja u nepristrasnost suda. Viši sud je uvažio ovaj prijedlog i odredio prenošenje vođenja postupka na drugi sud. Ovaj sud je konstatovao da okolnosti navedene u prijedlogu predstavljaju „važne razloge“ koji se traže za prenošenje vođenja postupka, s obzirom na to da su ukazivale na to da održavanje suđenja pred prvobitnim sudom ne bi ispunilo test objektivne nepristrasnosti u skladu sa EKLJP.

U **drugom predmetu u radu**, sudija za prethodno saslušanje podnio je prijedlog za prenošenje vođenja postupka zbog toga što je jedan od sudija zaposlenih u sudu koji je tražio prenošenje vođenja postupka na drugi sud (iako se nije radilo o sudiji kojoj je predmet dodijeljen u rad) bila supruga optuženog. Viši sud je uvažio da ova činjenica ispunjava standard „važnih razloga“ i odredio prenošenje vođenja postupka na drugi sud. U rješenju suda, međutim, nema pozivanja na potrebu očuvanja utiska nepristrasnosti suda, niti je dato obrazloženje o tome zašto su u ovom predmetu ispunjeni zakonski uslovi za prenošenje vođenja postupka na drugi sud.

U **trećem predmetu u radu**, odbrana je podnijela prijedlog za prenošenje vođenja postupka s obzirom na to da je optužena bila dugogodišnji sudija u sudu prije nego što je protiv nje pred tim istim sudom podignuta optužnica za primanje mita. Sudija za prethodno saslušanje odbila je ovaj prijedlog, kojem se protivilo i tužilaštvo, uz obrazloženje da navodi koje je optužena

¹²⁵ Zakon o krivičnom postupku BiH, čl. 27; Zakon o krivičnom postupku FBiH, čl. 35; Zakon o krivičnom postupku RS, čl. 33; Zakon o krivičnom postupku BDBiH, čl. 27.

iznijela u pogledu nepristrasnosti suda ne predstavljaju „važne razloge“ koji bi iziskivali prenošenje vođenja postupka na drugi sud. Sudija za prethodno saslušanje je pojasnila da se zabrinutost zbog pristrasnosti, da bi bila opravdana, ne može vezivati za sve sudije suda na osnovu apstraktne pretpostavke da ne bi bili nepristrasni zato što je i sama optužena bila sudija tog suda.

Prilikom donošenja ovog zaključka, sudija za prethodno saslušanje koja je odlučivala o prijedlogu odbrane u prilog svom stavu pozvala se i na sudske prakse ESLJP, da bi u konačnici konstatovala da je prilikom odlučivanja o prenošenju vođenja postupka, sud u dosadašnjoj praksi u takvim predmetima uzimao u obzir i druge faktore kao što su vrsta krivičnog djela i težina posljedice. Cijeneći sve ove faktore, sud je smatrao da ne postoje važni razlozi koji bi opravdali prenošenje vođenja postupka u ovom predmetu. S obzirom na to da je ovo rješenje potvrdilo tročlano vijeće, suđenje je održano pred istim sudom i okončano je djelimično osuđujućom presudom izrečenom optuženoj. Među ostalim žalbenim osnovama koje je iznijela u svojoj žalbi na presudu, odbrana je ponovo istakla odsustvo nepristrasnosti suda iz istih razloga koji su izneseni i u prvobitnom prijedlogu za prenošenje vođenja postupka. Vidno odstupajući od pristupa u ranijoj odluci, drugostepeni sud je konstatovao da je suština odredbe koja omogućava ustupanje predmeta iz važnih razloga očuvanje vanjske nepristrasnosti i nezavisnosti suda. Drugostepeni sud je dodao da se sud, u ranijim odlukama, udaljio od ove suštine prilikom utvrđivanja postojanja „važnih razloga“ primjenom kriterija koji su bili preširoki i neargumentovani, zaključivši pritom da je u ovom predmetu prvostepeni sud pogrešno primijenio ovu odredbu na štetu optužene, koja je pak imala opravdanu bojazan u pogledu postojanja faktora koji su se negativno odražavali na vanjski utisak nepristrasnosti suda. Shodno tome, vođenje postupka u ovom predmetu preneseno je na drugi sud.

Četvrti primjer, sa sličnim obrascem u odnosu na prethodni predmet, odnosi se na okončani **predmet protiv Alide Nađ Mađarac**, sutkinje Okružnog privrednog suda u Bijeljini koja se teretila da je prekršila zakon sa namjerom pribavljanja nepripadajuće koristi trećem licu u vezi sa imenovanjem stečajnih upravnika.¹²⁶ U junu 2017. godine, Vrhovni sud RS je na prijedlog Osnovnog suda u Bijeljini prenio vođenje postupka na Osnovni sud u Zvorniku radi očuvanja objektivne nepristrasnosti suđenja u ovom predmetu. U prijedlogu je bilo navedeno da Osnovni sud u Bijeljini nema objektivnu nepristrasnost u ovom predmetu jer je optužena u ranijem periodu, odnosno prije formiranja Okružnog privrednog suda u Bijeljini, bila sutkinja Osnovnog suda i da je zato lično poznata svim sudijama ovog suda. U prijedlogu je takođe bilo navedeno da optužena još uvijek za potrebe suđenja koristi prostorije Osnovnog suda, jer Okružni privredni sud nema svoju sudnicu.¹²⁷

Prilikom odlučivanja o ovom prijedlogu, Vrhovni sud RS prihvatio je argumente navedene u prijedlogu, složivši se da potreba da se otkloni sumnja u pogledu nepristrasnosti suda predstavlja „važne razloge“ koji opravdavaju prenošenje vođenja postupka na drugi sud.¹²⁸ Shodno ovoj odluci, vođenje postupka u ovom predmetu preneseno je na Osnovni sud u Zvorniku koji je oslobodio optuženu od optužbi.¹²⁹ Tužilaštvo je zatim Vrhovnom sudu RS

126 Alida Nađ Mađarac, optužnica Okružnog tužilaštva u Bijeljini od 10. aprila 2017. godine.

127 Alida Nađ Mađarac, rješenje Vrhovnog suda RS od 12. juna 2017. godine.

128 Ibidem.

129 Alida Nađ Mađarac, presuda Osnovnog suda u Zvorniku od 28. marta 2018. godine.

podnijelo prijedlog za prenošenje vođenja žalbenog postupka sa Okružnog suda u Bijeljini na drugi stvarno nadležni sud. U svom prijedlogu, tužilaštvo je navelo suštinski iste argumente koje je u prvobitnom prijedlogu za prenošenje vođenja prvostepenog postupka naveo Osnovni sud u Bijeljini, tj. da Okružni sud dijeli zgradu sa Osnovnim sudom u Bijeljini, da su pojedine sudije nekadašnje kolege optužene, kao i činjenicu da je optužena u stečajnim postupcima koristila prostorije koje koriste i Okružni i Osnovni sud u Bijeljini.

Iznenadujuće je, međutim, da je Vrhovni sud RS u ovom slučaju odbio prijedlog za prenošenje vođenja postupka, uz obrazloženje da bliskost optužene sa nekim od njenih nekadašnjih kolega – koje su sada sudije Okružnog suda u Bijeljini – i korištenje istih prostorija za suđenje koje je koristio i Okružni sud u Bijeljini, ne predstavljaju okolnosti koje dovode u pitanje nepristrasnost svih sudija tog suda. Vrhovni sud RS je u svom obrazloženju dalje konstatovao da Okružni sud u Bijeljini, kao sud opšte nadležnosti, nema nikakvu vezu u pogledu nadležnosti sa Okružnim privrednim sudom u Bijeljini.¹³⁰ U septembru 2018. godine, Okružni sud u Bijeljini potvrdio je prvostepenu oslobadajuću presudu.¹³¹

Zaključci o nepristrasnosti suda

Postoje najmanje dva razloga za različita stajališta koja su sudovi zauzeli u navedenim primjerima. Prvi je jednostavno različitost konkretnih činjenica u svakom pojedinačnom predmetu. Drugi razlog, međutim, možda proističe iz nesigurnosti u pogledu pravnih standarda koji se trebaju primijeniti u slučajevima kada se dovodi u pitanje nepristrasnost cijelog suda. Ova nesigurnost može se pripisati, barem dijelom, nepreciznosti zakonom propisanog uslova („važni razlozi“) za prenošenje vođenja postupka na drugi sud. Nepreciznost ove odredbe predstavlja problem ne samo u pogledu zaštite nepristrasnosti suda, već i iz perspektive pravne sigurnosti koja zahtijeva da su propisi koji definišu nadležnost sudova dovoljno jasni.¹³²

› Zbog toga, **Misija preporučuje izmjenu i dopunu odredbi koje regulišu prenošenje vođenja postupka u četiri zakona o krivičnom postupku koji su u primjeni u BiH, na usklađen način, kako bi se preciznije definisali razlozi koji opravdavaju prenošenje vođenja postupka na drugi sud.** Posebno, izmijenjene odredbe trebale bi pojasniti da li bi se relevantni osnovi za prenošenje vođenja postupka trebali odnositi isključivo na potrebu zaštite nepristrasnosti i nezavisnosti suda, ili bi trebali uključiti i druge faktore kao što su ekonomičnost i efikasnost postupka.¹³³

130 Alida Nađ Madarac, rješenje Vrhovnog suda RS od 3. septembra 2018. godine.

131 Alida Nađ Madarac, presuda Okružnog suda u Bijeljini od 18. septembra 2018. godine.

132 Vidjeti Venecijanska komisija, *Mišljenje o pravnoj sigurnosti i nezavisnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini*, 18. juni 2012. godine, str. 8-11, dostupno na [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2012)014-e)

133 Treba istaći da se jednom od preporuka proizašlih sa 3. sastanka Potkomiteta za pravdu, slobodu i sigurnost održanog u novembru 2018. godine, od zakonodavne i izvršne vlasti na svim nivoima zahtijeva izmjena i dopuna zakona s ciljem da se daju detaljniji razlozi za prenošenje vođenja postupka.

6.2 Dopustivost i zakonitost dokaza

Kada se radi o pitanju dopustivosti i zakonitosti dokaza prikupljenih u toku istrage, standardi pravičnog suđenja čine se manje striktnim u poređenju sa drugim aspektima člana 6. EKLJP. S obzirom na to da ovo pitanje nije direktno regulisano u toj odredbi, ESLJP je često u svojim odlukama konstatovao da „uloga Suda nije odrediti, u načelu, jesu li određene vrste dokaza – primjerice, nezakonito pribavljeni dokazi – dopuštene, niti je li podnositelj zahtjeva kriv ili ne.“¹³⁴ U tom pogledu, Sud je dosljedno stajao na stanovištu da, iako prihvatanje nezakonito pribavljenog dokaza samo po sebi ne predstavlja povredu člana 6, može dovesti do nepravčnosti i shodno tome povrede člana 6. kada se uzme u obzir postupak u cjelini.¹³⁵

Zakonodavni okvir

Domaći propisi koji regulišu ovo pitanje su šturi i predstavljaju samo osnovni okvir. Glavne odredbe mogu se naći u jednom članu koji se nalazi u prvom poglavlju sva četiri ZKP-a, u dijelu koji se odnosi na osnovna načela. Uprkos tome što su kratke, ove odredbe nisu u potpunosti usklađene u različitim zakonima o krivičnom postupku. U relevantnoj odredbi ZKP BiH stoji da „[s]ud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona“.¹³⁶ Odgovarajući članovi u ZKP FBiH i ZKP RS su identični, dok ZKP BDBiH sadrži jednu bitnu razliku s obzirom na to da se poziva na dokaze pribavljene povredom ovog zakona (ZKP BDBiH), ali je u relevantnom dijelu odredbe izostavljen termin „bitna“.¹³⁷ Kao rezultat toga, za razliku od drugih zakona o krivičnom postupku, čini se da ZKP BDBiH propisuje da će bilo kakva povreda ovog zakona, bez obzira koliko neznatna, rezultirati nezakonitošću dokaza pribavljenog na taj način.

Iako se određene dodatne odredbe odnose na zakonitost posebnih istražnih radnji,¹³⁸ one ne pojašnjavanju ključno pitanje koje su to povrede krivičnog postupka koje se trebaju smatrati „bitnim“ i koje shodno tome dovode do nedopustivosti ili nezakonitosti dokaza prikupljenih na taj način. Kako bi se osigurao dovoljan stepen pravne sigurnosti, domaći zakonski okvir morao bi biti pojašnjen putem, i kroz konsolidaciju, usklađene sudske prakse. Na osnovu dosadašnjeg praćenja predmeta korupcije, Misija zaključuje da sudska praksa u ovoj oblasti nije ni konsolidovana niti usklađena. Takođe je evidentno da se ovaj nedostatak direktno odražava na kvalitet i učinkovitost odgovora pravosuđa na korupciju.

Nedostatak usklađene sudske prakse

Kako bismo ilustrovali ovo pitanje, u ostatku ovog dijela izvještaja biće govora o nekoliko predmeta koji ukazuju na nedostatak jasne i usklađene sudske prakse u ovom pogledu.

134 ESLJP, *Khan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, paragraf 34.

135 ESLJP, *Schenk protiv Švicarske*, paragraf 46.

136 Vidjeti ZKP BiH, čl. 10.

137 ZKP BDBiH, čl. 10.

138 ZKP BiH, čl. 121; ZKP FBiH, čl. 135; ZKP RS, čl. 239, ZKP BD BiH, čl. 121.

Posebna pažnja biće posvećena tome koje vrste povreda ljudskih prava i krivičnog postupka trebaju rezultirati utvrđenjem da su dokazi pribavljeni na taj način nezakoniti.

U **jednom složenom predmetu korupcije u radu**, sud je odbio prijedlog tužilaštva za produženje pritvora optuženima. Sud je naime utvrdio da su dokazi na kojima se temeljila osnovana sumnja za počinjenje krivičnog djela nezakoniti i da se kao takvi ne mogu uzeti u obzir. Sud je konkretno utvrdio povredu procesne odredbe koja nalaže da po završetku primjene posebnih istražnih radnji, sudija za prethodni postupak treba o tome obavijestiti osumnjičene kako bi im se omogućilo da zatraže ispitivanje zakonitosti naredbe o provođenju posebnih istražnih radnji ili načina na koji je mjera provedena.¹³⁹ S obzirom na to da sudija za prethodni postupak nije obavijestio osumnjičene u skladu sa ovom odredbom, sud je smatrao da je time učinjena bitna povreda zakona, konstatujući pritom da su dokazi prikupljeni provođenjem posebnih istražnih radnji nezakoniti. Kao rezultat ovog utvrđenja, temeljni uslov za produženje pritvora (osnovana sumnja) je izostao.

Uvažavajući žalbu tužilaštva, viši sud je ukinuo rješenje prvostepenog suda konstatujući da nije bilo pravilno obrazloženo. U odluci po žalbi ističe se da je za utvrđenje da je povreda odredbe krivičnog postupka dovela do nezakonitosti dokaza, neophodno da sud ocijeni smisao i cilj te odredbe, kao i uticaj povrede na osnovna načela krivičnog postupka. Drugim riječima, sud treba pojasniti zašto povreda te odredbe predstavlja bitnu povredu ZKP-a kako je propisano u odredbi o nezakonitosti dokaza. S obzirom na to da je u pobijanom rješenju izostalo bilo kakvo obrazloženje u ovom pravcu, drugostepeni sud nije smatrao potrebnim da detaljnije razmatra šta predstavlja bitnu povredu ZKP-a kako bi ukinuo pobijano rješenje o pritvoru. Na taj je način, međutim, drugostepeni sud propustio priliku da da upute nižim sudovima o ovom važnom pitanju.

Misija je takođe uočila nepostojanje jasnih standarda u sudskom obrazloženju o nezakonitosti dokaza u **još jednom predmetu koji je trenutno u žalbenom postupku**. U ovom predmetu, svi optuženi su prvostepenom presudom oslobođeni od optužbi jer je sud utvrdio da su optužbe pretežno bile zasnovane na materijalnim dokazima koji su pribavljeni protivno određenim relevantnim odredbama krivičnog postupka, te su stoga proglašeni nezakonitim. Sud je posebno konstatovao da je policija ovaj dokazni materijal oduzela bez sudske naredbe, te da ovu operaciju privremenog oduzimanja dokumentacije nije karakterizirala hitnost, ili opasnost od odlaganja, koja bi opravdala oduzimanje dokaznog materijala prije izdavanja sudske naredbe. Pored toga, sud je takođe utvrdio da je došlo do povrede odredbi krivičnog postupka kojima je propisano da se napravi popis oduzetih predmeta i koje obavezuju tužioca da obavi službeno otvaranje i pregledanje privremeno oduzetih predmeta koji se ne mogu popisati. U obrazloženju se, međutim, ne navodi kako su ove povrede predstavljale bitne povrede krivičnog postupka – kako se to traži relevantnim zakonskim odredbama prilikom utvrđivanja nezakonitosti dokaza – i da li bi se u tom smislu svaka od ovih povreda trebala smatrati bitnom povredom. Iako se čini jasnim da *prima facie* oduzimanje dokumentacije bez naredbe sudije predstavlja bitnu povredu, isto se ne bi moglo nužno reći u odnosu na druge povrede koje se tiču procedure pregledanja i pravljenja popisa oduzetog dokaznog materijala.

139 ZKP FBiH, čl. 133(3).

Pitanja u vezi sa primjenom sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u BiH

U još jednom predmetu u radu, sud se u presudi pozvao na sudsku praksu ESLJP u prilog tumačenju relevantnih odredbi domaćeg zakona. U prvostepenoj presudi, sud je utvrdio nezakonitost dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama, konstatujući da naredba sudije za prethodni postupak kojom se odobrava provođenje ovih radnji nije sadržavala obrazloženje o tome zašto se ti dokazi ne mogu pribaviti na drugi način – što je zakonski uslov da bi se odobrilo provođenje ovih mjera. Prilikom isključivanja ovih dokaza iz razmatranja, sud je pojasnio da se u sudskoj naredbi jednostavno ponavljaju navodi iz prijedloga tužilaštva kojim se traži određivanje posebnih istražnih radnji.

Dok se relevantnim odredbama domaćih zakona o krivičnom postupku traži da tužilački prijedlog kojim se traži provođenje posebnih istražnih radnji bude pravilno obrazložen i da ispunjava niz uvjeta, ovim odredbama se ne zahtijeva eksplicitno da i naredba sudije sadrži obrazloženje.¹⁴⁰ Prilikom utvrđenja da se radi o nezakonitim dokazima, međutim, sud je svoj zaključak zasnovao na pozivanju na sličan predmet u kojem je ESLJP odlučivao o zahtjevu podnesenom protiv Hrvatske, i u kojem je utvrđena povreda EKLJP kao rezultat presretanja razgovora provedenog u krivičnom postupku po sudskoj naredbi koja nije sadržavala adekvatno obrazloženje.¹⁴¹

Ovakvo pozivanje na međunarodnu sudsku praksu u kontekstu dopune tumačenja domaćih propisa jasan je znak da sudije zaista s dužnom pažnjom uzimaju u obzir poštivanje ljudskih prava tokom krivičnog postupka. Međutim, takođe se čini jasnim da se adekvatno i dosljedno regulisanje uvjeta za zakonitost dokaza, kojim bi se uspostavila pravedna ravnoteža između prava optuženih i potrebe očuvanja učinkovitosti krivičnog pravnog sistema, može postići samo putem jasnijeg i detaljnijeg domaćeg zakonskog okvira. Ovdje posebno treba istaći da stajalište koje je sud zauzeo u ovom predmetu dovodi optužbu u nezavisnu situaciju „gubljenja“ ključnih dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama, i to ne zbog vlastitog propusta da ispoštuje propisane zakonske uvjete, već zbog manjkavosti u aktu koji donosi sudija; nadalje, ovaj pravni nedostatak, jednom kada se dogodi, ne može se ispraviti s obzirom na to da se dokazi ne mogu ponovo pribaviti na zakonit način.

Ranije pomenuti **predmet Ljubinke Kolundžije**, koji je suđen u prvom stepenu pred Osnovnim sudom i okončan nakon održanog ponovnog suđenja pred Okružnim sudom u Doboju, jeste još jedan dobar primjer nesigurnosti i izazova u vezi s primjenom domaćih i međunarodnih standarda u pogledu dopustivosti dokaza. Prvostepeni sud je optuženu oglasio krivom na osnovu dokaza kojeg nisu pribavili nadležni organi, već jedan od svjedoka koji je tajno snimio inkriminirajući razgovor sa optuženom. S obzirom na to da primjenjivi ZKP nije regulisao korištenje ove vrste dokaza, sud ga je smatrao prihvatljivim uporedivši

140 Vidjeti ZKP BiH, čl. 118; ZKP FBiH, čl. 132; ZKP RS, čl. 236; ZKP BDBiH, čl. 118.

141 ESLJP, *Dragojević protiv Hrvatske*. Treba istaći da je isto stajalište, uključujući i pozivanje na ovaj predmet Evropskog suda, izrazio Vrhovni sud FBiH u drugom predmetu u kojem su dokazi pribavljeni primjenom posebnih istražnih radnji proglašeni nezakonitim zbog nedostatka adekvatnog obrazloženja u naredbi koju je izdao sudija (vidjeti predmet *Ado Baljagić*, presuda Vrhovnog suda FBiH od 7. novembra 2017. godine, str. 12, paragraf 4).

ga sa dokazima koji se obezbijede putem sigurnosnih kamera, koji shodno tome ne moraju ispunjavati posebne zakonske uvjete.¹⁴²

Drugostepeni sud je, međutim, ukinuo presudu i odredio ponovno suđenje jer je utvrdio da je taj dokaz nezakonit i da se nije mogao koristiti u postupku, i to zbog toga što je, prema mišljenju suda, snimanje tog razgovora predstavljalo povredu prava na privatnost propisanog članom 8. EKLJP. S obzirom na to da relevantne odredbe domaćeg krivičnog postupka propisuju nedopustivost dokaza pribavljenih povredom ljudskih prava, Okružni sud u Doboju ukinuo je prvostepenu presudu, konstatujući da je optužena oglašena krivom na osnovu nezakonitog dokaza. Imajući u vidu važnost ovog pitanja, obrazloženje koje je dao drugostepeni sud čini se nedovoljnim jer se ne bavi na pravi način ključnim pitanjem, a to je kako snimak inkriminirajućeg razgovora koji je napravilo privatno lice, građanin, može predstavljati povredu Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), koja se, s obzirom na to da se radi o međunarodnom sporazumu, uglavnom bavi zaštitom pojedinaca od radnji ili propusta državnih organa. Sud se u presudi ne poziva ni na kakvu sudsku praksu ESLJP u prilog svom zaključku i zapravo ne nudi nikakav argument koji bi opravdao njegovo utvrđenje o povredi EKLJP.¹⁴³

Zaključci o dopustivosti i zakonitosti dokaza

U svjetlu izloženih primjera, može se zaključiti da:

- Ne postoji usklađena sudska praksa u pogledu ključnog pitanja zakonitosti dokaza i konkretnih osnova da bi se utvrdila nezakonitost pojedinih dokaza.
- Ovo, zajedno sa činjenicom da relevantne odredbe domaćih zakona nisu potpuno usklađene niti su u dovoljnoj mjeri razrađene, kreira pravnu nesigurnost koja negativno utiče na odgovor pravosuđa na korupciju, kako u odnosu na prava optuženih, tako i u pogledu učinkovitosti krivičnog gonjenja u ovim predmetima.

› **Stoga, Misija preporučuje da se pitanja zakonitosti dokaza i uvjeta pod kojima sud može isključiti dokaze iz razmatranja dodatno pojašne kroz kreiranje usklađene sudske prakse, potpuno obrazložene u sudskim aktima, i/ili putem usklađenih izmjena i dopuna krivičnih zakona.**

142 Ljubinka Kolundžija, presuda Osnovnog suda u Doboju od 29. decembra 2015. godine, str. 9-10.

143 Ljubinka Kolundžija, presuda Okružnog suda u Doboju od 13. aprila 2016. godine, str. 2.

7

EFIKASNOST, UZ POSEBAN OSVRT NA DUŽINU TRAJANJA POSTUPKA

Dužina trajanja postupka je ključni faktor u određivanju kvaliteta i učinkovitosti pravosudnog sistema. Kao što je već spomenuto, pravo optuženog na suđenje u razumnom roku jedan je od ključnih aspekata pravičnog suđenja u skladu sa EKLJP. Međutim, nisu samo optuženi ti koji imaju legitiman interes za efikasno procesuiranje krivičnih predmeta. Oštećeni i društvo u cjelini koje zastupa optužba takođe imaju implicitan interes za postojanje reaktivnog pravosuđa koje je sposobno osigurati odgovornost na blagovremen način.

Prepoznajući važnost ovog pitanja, VSTV BiH je identifikovao efikasnost kao jedan od četiri prioriteta za funkcionisanje pravosuđa, uz ostala tri ključna principa: kvalitet, odgovornost i nezavisnost.¹⁴⁴ U skladu sa preporukama i uputama koje je izdala Evropska komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ),¹⁴⁵ VSTV BiH je usvojio procedure i interne pravilnike za određivanje optimalnih i predvidivih rokova za procesuiranje svih vrsta predmeta. Optimalni rokovi „predstavljaju standardni vremenski okvir za zakonito i efikasno rješavanje predmeta“. Predvidivi rok, s druge strane, je „realni vremenski okvir u kojem se može očekivati okončanje postupka u konkretnom predmetu“.¹⁴⁶ Dok optimalni rokovi predstavljaju cilj koji je potrebno postići i koji su isti za sve sudove i tužilaštva, ove potonje, odnosno predvidive rokove, određuje svaki pojedinačni pravosudni organ na osnovu niza zajedničkih parametara. Kada se ocijeni da su predvidivi rokovi duži od optimalnih, trebaju se poduzeti mjere da se suzi taj jaz i da se predvidivi približe optimalnim rokovima.¹⁴⁷

Ovi parametri predstavljaju korisnu referentnu tačku za procjenu dimenzije efikasnosti odgovora pravosuđa na korupciju. Optimalni rok za okončanje prvostepenog krivičnog postupka (odnosno od prijema optužnice do izrade pisane presude) iznosi 140 dana; optimalni

144 Godišnji izvještaj VTSV BiH za 2017. godinu, str. 41, dostupan na https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=46562

145 Za više detalja o ovom organu uspostavljenom u okviru Vijeća Evrope, vidjeti <https://www.coe.int/en/web/cepej>.

146 Desetljeće utemeljenja i rada Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, str. 54, dostupno na https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=27869

147 *Ibidem*.

rok za žalbeni postupak (od trenutka ulaganja žalbi strana u postupku do izrade presude po žalbi) je 158 dana.¹⁴⁸

Imajući u vidu ove standarde, nalazi do kojih je Misija došla analizom dužine trajanja postupaka u praćenim predmetima su zabrinjavajući. Rezultati pokazuju da je u prosjeku potrebno 489 dana da bi se okončao predmet korupcije. Ovaj prosjek je zasnovan na uzorku od 111 predmeta, uključujući sve praćene predmete koji su okončani u 2017. i 2018. godini, neovisno o nivou složenosti predmeta. Ovaj period je znatno duži od optimalnog roka za okončanje prvostepenog i žalbenog postupka, koji iznosi 298 dana.¹⁴⁹ Ovaj jaz, međutim, značajno se povećava ako se uzme u obzir dužina trajanja postupaka samo u predmetima korupcije srednjeg nivoa i visoke korupcije u posmatranom uzorku. Dužina trajanja postupka na osnovu takvog uzorka (ukupno 38 predmeta – tri predmeta visoke i 35 predmeta korupcije srednjeg nivoa) je 598 dana, što je skoro dvostruko duže od optimalnog roka. S druge strane, prosječna dužina trajanja postupka u predmetima sitne korupcije (na osnovu uzorka od 73 takva predmeta) je 432 dana, što je i dalje znatno duže od preporučenog trajanja suđenja u takvim predmetima.¹⁵⁰

Mora se istaći da su izneseni statistički podaci konzervativni s obzirom na to da ne uzimaju u obzir predmete visoke korupcije koji se trenutno prate, a koji su u fazi glavnog pretresa posljednje dvije ili tri godine. Dužina trajanja postupaka u ovim predmetima u radu najvjerovatnije bi dovela do značajnog porasta prosječnog vremena potrebnog za okončanje teških i složenih predmeta korupcije.

Ipak, treba takođe istaći da je u ovom periodu Misija pratila mnoge predmete u kojima je postupano efikasno u svakoj fazi postupka, uključujući i glavni pretres, i koji su okončani u vremenskom periodu koji je bio blizu onog predviđenog optimalnim rokovima. Primjeri postupaka vođenih u Brčko distriktu BiH koji se navode u daljem tekstu posebno ukazuju na to da je, uz dužnu pažnju, moguće okončati čak i prilično složene predmete korupcije u razumnom roku.

U predmetu protiv **Sabrina Drapić**, optužnica je podignuta u oktobru i potvrđena u novembru 2017. godine;¹⁵¹ optužena se izjasnila da nije kriva u decembru i glavni pretres je započeo u januaru 2018. godine. Nakon četiri ročišta na kojima je saslušano 10 svjedoka, uloženi su materijalni dokazi (160 dokumenata), iznesene završne riječi, nakon čega je sredinom februara izrečena (oslobađajuća) presuda.¹⁵² Apelacioni sud Brčko distrikta BiH

148 Vidjeti VSTV BiH, *Aneks pravilnika o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima, Prečišćeni tekst*, str. 48 i 53. Treba istaći da su u okviru ovih ukupnih rokova predviđeni i posebni rokovi za svaku fazu procesa u prvostepenom i žalbenom postupku.

149 *Ibidem*.

150 Treba imati u vidu da je ovaj uzorak iako statistički vrlo signifikantan u numeričkom smislu, ipak asimetričan u pogledu veće zastupljenosti predmeta visoke korupcije/korupcije srednjeg nivoa u odnosu na predmete sitne korupcije, što je rezultat činjenice da je Misija odlučila dati prioritet praćenju predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa.

151 *Sabrina Drapić*, optužnica Tužilaštva Brčko distrikta BiH od 24. oktobra 2017. godine.

152 *Sabrina Drapić*, presuda Osnovnog suda Brčko distrikta BiH od 16. februara 2018. godine.

odbio je žalbu tužilaštva i potvrdio prvostepenu presudu u julu 2018. godine.¹⁵³ Bez obzira na činjenicu da se nije radilo o previše složenom predmetu (dvije tačke optužnice pretežno zasnovane na materijalnim dokazima), period od devet mjeseci od podizanja optužnice do okončanja predmeta i dalje je uvjerljiv dokaz da su efikasni postupci mogući.

Predmet protiv **Danijele Gnjidić** okončan je na sličan način za manje od godinu dana. Optužnica je podignuta u novembru 2016. godine¹⁵⁴ i potvrđena nakon pet dana; optužena se izjasnila da nije kriva u decembru i glavni pretres je započeo u januaru 2017. godine. Nakon pet ročišta koja su održana u periodu od februara do maja na kojima je saslušano pet svjedoka, optužena je svjedočila u svoju odbranu, uloženi su materijalni dokazi, nakon čega je u junu izrečena (još jedna oslobađajuća) presuda.¹⁵⁵ Apelacioni sud Brčko distrikta BiH odbio je žalbu tužilaštva i potvrdio prvostepenu presudu u oktobru 2017. godine.¹⁵⁶

Imajući u vidu gore navedeno, u ostatku ovog poglavlja biće navedeni primjeri i uzroci kašnjenja, kao i njihov uticaj na procesuiranje predmeta korupcije, u skladu sa fazom postupka u kojoj se predmet nalazi, kako slijedi:

- pretpretresna faza
- odvijanje i rukovođenje glavnim pretresom, i
- žalbena faza postupka.

7.1 Pretpretresna faza

Na osnovu uzorka od 210 predmeta, uključujući sve praćene predmete (koji su u radu ili su okončani) u kojima je zaključena pretpretresna faza, prosječna dužina trajanja ove faze postupka (odnosno od podizanja optužnice do početka glavnog pretresa) je 217 dana. Ovo je oko četiri puta duže od optimalnog roka od 52 dana i zaista, uočili smo da su brojni praćeni predmeti godinama stajali u ovoj fazi postupka.

U jednom predmetu u radu, optuženi su se teretili optužnicom iz decembra 2015. godine za primanje mita, falsifikovanje ili uništavanje službene isprave, trgovinu uticajem i zloupotrebu položaja tokom 2013. godine. Dok je postupak u odnosu na dvojicu optuženih okončan jer su sklopili sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom, suđenje ostalim optuženim trebalo je započeti u septembru 2017. godine. Međutim, nakon statusne konferencije održane u aprilu 2017. godine, glavni pretres nije počeo do septembra 2018. godine, odnosno tri godine nakon početka pretpretresne faze postupka. Prvo ročište u predmetu je pak odmah odgođeno za novembar 2018. godine jer se jedan od optuženih nije pojavio pred sudom.

153 *Sabrina Drapić*, presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH od 25. jula 2018. godine.

154 *Danijela Gnjidić*, optužnica Tužilaštva Brčko distrikta BiH od 9. novembra 2016. godine.

155 *Danijela Gnjidić*, presuda Osnovnog suda Brčko distrikta BiH od 5. juna 2017. godine.

156 *Danijela Gnjidić*, presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH od 4. oktobra 2017. godine.

U još jednom predmetu u radu, protekle su dvije godine između ročišta za izjašnjenje o krivici u martu 2016. godine i početka glavnog pretresa u februaru 2018. godine. Slično kao i u prethodnom predmetu, prvo ročište je odmah odgođeno za dodatnih pet mjeseci jer jedan od svjedoka nije bio dostupan; shodno tome, prvo efektivno ročište u ovom predmetu održano je u oktobru 2018. godine.

U još jednom predmetu, Misija je uočila protek vremena od 17 mjeseci između podizanja optužnice (u oktobru 2016. godine) i početka glavnog pretresa (u martu 2018. godine).

U još jednom predmetu u radu, Misija je uočila protek vremena od devet mjeseci s obzirom na to da je optužnica potvrđena u oktobru 2016. godine, ročište za izjašnjenje o krivici je održano u februaru 2017. godine, dok je glavni pretres započeo pet mjeseci kasnije.

U okončanom predmetu protiv **Alije Hadžiabdića i Džemala Memagića pred Općinskim sudom u Visokom**, pretpretresna faza trajala je deset mjeseci s obzirom na to da je optužnica potvrđena 23. maja 2016. godine, a da je glavni pretres započeo 8. februara 2017. godine.

Konačno, u još jednom predmetu u radu, glavni pretres nije započeo u periodu od 18 mjeseci. Optužnica je podignuta u martu i potvrđena u maju 2017. godine. Ročište za izjašnjenje o krivici održano je u julu 2017. godine i glavni pretres od tada još nije započeo iz nepoznatih razloga.

Iako kašnjenja u ovim predmetima očigledno utiču na njihovo pravilno procesuiranje, često je teško dokučiti uzroke tih kašnjenja. To je uglavnom zbog toga što, s obzirom na to da se dešavaju u pretpretresnoj fazi postupka, nisu predmet diskusije u okviru javnih ročišta.

U pojedinim slučajevima, međutim, Misija je uočila da su kašnjenja uzrokovana nedostatkom raspoloživih sudija. Krivično odjeljenje jednog kantonalnog suda, naprimjer, nije radilo u punom kapacitetu u periodu od 18 mjeseci tokom 2016. i 2017. godine jer je jedino dvoje sudija krivičara koji su radili u tom odjeljenju prestalo raditi jer je jedan sudija penzionisan, a drugi je imenovan u Vrhovni sud FBiH. Tek u maju 2017. godine, krivično odjeljenje ovog suda ponovo je počelo raditi u punom kapacitetu, nakon imenovanja dvoje novih sudija krivičara. Ova situacija je za posljedicu imala povećanje broja svih predmeta koji su čekali na suđenje, uključujući i predmete korupcije.

Shodno tome, u cjelokupnom periodu 2017-2018. godina, ovaj sud je uspio da zakaže i okonča suđenje samo u jednom predmetu korupcije. Tok postupka u ovom predmetu predstavlja ekstremno primjer pretjerano dugog postupka. Nakon podnošenja i potvrđivanja optužnice u julu 2011. godine, glavni pretres je održan pred kantonalnim sudom i presuda je donesena u junu 2012. godine. Vrhovni sud FBiH ukinuo je presudu i odredio ponovno suđenje u aprilu 2014. godine. S obzirom da je dvoje sudija iz tročlanog vijeća koje je sudilo u ovom predmetu u prvom stepenu prestalo raditi na kantonalnom sudu iz gore navedenih razloga, ponovno suđenje nije moglo biti zakazano pune dvije i po godine. Nakon što je tužilaštvo podnijelo prijedlog za hitno postupanje, ponovno suđenje je konačno započelo u januaru i završeno u maju 2017. godine. U decembru 2018. godine, ovaj predmet se još uvijek nalazi u žalbenom postupku pred Vrhovnim sudom FBiH. To znači da ovaj predmet srednjeg stepena složenosti

traje duže od sedam godina, što predstavlja očigledno nepoštivanje prava na suđenje u razumnom roku.

Još jedan predmet čeka na zakazivanje glavog pretresa još od decembra 2016. godine. Ovaj predmet je takođe u dva navrata dodjeljivan u rad novom sudiji jer je sudija kojem je predmet prvobitno dodijeljen u rad napustio sud u decembru 2016. godine. Ironično je da je vođenje postupka u ovom predmetu preneseno na ovaj sud sa drugog kantonalnog suda odlukom Vrhovnog suda FBiH u decembru 2015. godine. Razlog za prenošenje vođenja postupka bio je taj što s obzirom na automatsko izuzeće sudija koji su imali ulogu u odlučivanju u ranijim fazama ovog predmeta, u sudu koji je predložio prenošenje vođenja postupka nije bilo dovoljno sudija da bi se formiralo tročlano sudeće vijeće.

U ostalim sudovima gdje su uočena značajna kašnjenja u pretpretresnoj fazi, međutim, činilo se da ova kašnjenja nisu povezana sa nedostatkom sudija ili protekom dužeg vremenskog perioda za imenovanje novih sudija. Otkrivanje drugih razloga kojima bi se mogle pripisati ove neefikasnosti zahtijeva dodatnu analizu.

7.2 Odvijanje i rukovođenje glavnim pretresom

Misija uočava, na osnovu uzorka od 123 predmeta, uključujući sve praćene predmete u kojima je (prvostepeno) suđenje završeno, da je prosječna dužina trajanja ove faze postupka (od prvog ročišta do ročišta za izricanje presude) više od godinu dana (381 dan). Optimalni rok za ovaj proces je oko pet i po puta kraći, odnosno 68 dana. U poređenju sa pretpretresnom fazom, raskorak između idealnog standarda i stvarnosti u fazi suđenja još je izraženiji.

S obzirom na to da je ova faza postupka otvorena za javnost, lakše je utvrditi faktore koji utiču na neefikasno postupanje u suđenjima u predmetima korupcije. Sukladno nalazima koji se odnose na pretpretresnu fazu, Misija je uočila značajna kašnjenja u toku suđenja zbog promjena u sastavu vijeća usljed odlaska sudija u mirovinu ili njihovog prelaska na novu funkciju.

Naprimjer, u jednom predmetu u radu, suđenje optuženima počelo je u januaru 2015. godine, nakon čega je održano nekoliko ročišta do decembra 2015. godine kada je predsjedavajuća sutkinja prešla na funkciju u drugoj instituciji. Kao rezultat toga, suđenje je odgođeno na neodređeni vremenski period i nastavilo se pred vijećem kojim je predsjedavao novi predsjedavajući sudija tek u decembru 2017. godine – odnosno, dvije godine nakon prvobitnog odlaganja. U decembru 2018. godine, glavni pretres je još uvijek bio u toku.

U drugom predmetu, glavni pretres traje od februara 2016. godine. U julu 2017. godine, pri kraju izvođenja dokaza tužilaštva, predsjedavajuća sutkinja dala je ostavku na mjesto sudije u sudu. Kao rezultat toga, predmet je bio na čekanju do novembra 2017. godine kada je novi predsjedavajući sudija, koji je tek imenovan kao sudija u ovaj sud, preuzeo tu ulogu. U skladu sa relevantnim odredbama ZKP-a, glavni pretres je morao početi iznova zbog promjene u sastavu vijeća i, na zahtjev odbrane, dvoje svjedoka je moralo ponovo svjedočiti. Nakon ponovnog početka glavnog pretresa uslijedila su dodatna kašnjenja s obzirom na to da u periodu od šest mjeseci nije bilo ročišta, i suđenje je nastavljeno u oktobru 2018. godine,

nakon odlučivanja o prijedlogu odbrane za izuzeće jednog od sudija u sastavu vijeća, kao i štrajka branilaca po službenoj dužnosti.

U još jednom predmetu, optužnica je potvrđena u martu 2015. godine i glavni pretres se bližio kraju u maju 2017. godine kada je sutkinja imenovana u drugi sud. S obzirom na to da je drugi sudija krivičar koji je radio u ovom sudu takođe imenovan u drugi sud, nije bilo raspoloživog sudije krivičara koji bi popunio upražnjeno mjesto sudije u ovom predmetu. Ova situacija je razriješena tek u oktobru 2018. godine, kada je glavni pretres trebao početi pred novoimenovanim sudijom. Ročište je, međutim, moralo biti odgođeno jer se optuženi i njegovo dvoje branilaca nisu pojavili pred sudom. Iako sudu nisu dostavili nikakvo opravdanje za nedolazak, novoimenovani sudija nije izdao naredbu za prinudno dovođenje optuženog, iako zakon to omogućava.¹⁵⁷

Ovo nedjelovanje sudije ili predsjedavajućeg sudije još je jedan važan faktor koji se odnosi na dužinu suđenja koje je uočila Misija. Ovo pitanje se odnosi na vještinu i stav predsjedavajućeg sudije u rukovođenju glavnim pretresom, i posebno na koji način predsjedavajući sudija reaguje na česta odgađanja ročišta zbog nedolaska jedne od strana u postupku na suđenje.

U jednom veoma složenom predmetu u radu, sa skoro 50 optuženih, uključujući fizička i pravna lica, optužnica je podignuta u oktobru 2017. godine. Međutim, glavni pretres je odgađan ukupno osam puta tako da se zapravo na stvarni početak ove faze postupka čeka oko šest mjeseci. Stalna odgađanja u ovom predmetu su rezultat nedolaska jednog ili više optuženih na svako zakazano ročište. S obzirom na to da se radi o najvećem predmetu korupcije pred pravosuđem u BiH u smislu ukupnog broja optuženih, mora se priznati da ovaj faktor predstavlja izuzetno ozbiljan logistički i organizacijski izazov. Ipak, Misija uočava da predsjedavajući sudija u ovom predmetu često ne utvrđuje da li je nedolazak opravdan ili ne, te da ne koristi instrumente koji su mu omogućeni zakonom kako bi osigurao prisustvo optuženih, uključujući određivanje prinudnog dovođenja ili pritvora.¹⁵⁸

U brojnim drugim predmetima, čini se da je glavni razlog prekomjerne dužine trajanja suđenja spora dinamika kojom sudije zakazuju ročišta. Naprimjer, u jednom predmetu visoke korupcije koji je iz perspektive dokazne građe relativno jednostavan, glavni pretres je trajao 26 mjeseci, jer su ročišta održavana jednom (ili rijetko dva puta) mjesečno. U većini slučajeva bila bi pozvana dva svjedoka, od kojih bi se samo jedan odazvao pozivu suda tako da bi na kraju bio saslušan samo jedan svjedok po ročištu. Na dužinu trajanja suđenja u ovom predmetu uticali su i duži periodi u kojima nije bilo održanih ročišta, kako zbog ljetne pauze, tako i usljed lošeg zdravstvenog stanja različitih aktera u ovom postupku.

Ova praksa zakazivanja samo jednog ročišta mjesečno uočena je u mnogim sudovima i u većini praćenih predmeta. Kao takva, ova praksa je jedan od glavnih faktora koji dovodi do prekomjerne dužine trajanja suđenja. Česta odgađanja ročišta zbog navodno lošeg zdravstvenog stanja optuženog predstavljaju još jedan od glavnih faktora koji sprečavaju vođenje ekspeditivnih suđenja.

157 ZKP RS, čl. 183.

158 ZKP FBiH, čl. 139.

U još jednom predmetu u radu, na početku glavnog pretresa u julu 2017. godine, predsjedavajući sudija je dogovorio sa stranama u postupku da se zakazuje jedno ročište sedmično kako bi se suđenje u ovom složenom predmetu završilo u razumnom roku. Ovaj dogovor, međutim, nikad nije ispoštovan zbog nemogućnosti pojedinih optuženih da prisustvuju suđenju zbog lošeg zdravstvenog stanja, što je dovelo prvo do kašnjenja od tri mjeseca, da bi zatim u periodu od sedam mjeseci bilo održano samo jedno ročište. Konačno, predmet protiv jedne optužene, čije je zdravstveno stanje bilo najugroženije, izdvojen je iz predmeta protiv ostalih optuženih i vođenje postupka preneseno je na sud blizu njenog mjesta prebivališta. Nakon toga, glavni pretres je ponovo odgađan zbog zdravstvenog stanja još jednog optuženog koji bi trebao biti podvrgnut operativnom zahvatu u inostranstvu. Suđenje će biti nastavljeno tek nakon što se ovaj optuženi oporavi. Svi ovi naizgled opravdani prekidi imaju ogroman uticaj na tok suđenja u ovom predmetu s obzirom na to da je u periodu od 18 mjeseci efektivno održano samo 16 ročišta. U ovom periodu saslušano je samo devet svjedoka. Imajući u vidu da su u dosadašnjem toku postupka za direktno i unakrsno ispitivanje svakog svjedoka u prosjeku bila potrebna dva ročišta, te da samo tužilaštvo planira pozvati 73 svjedoka, ovim tempom suđenje će trajati nekoliko godina.

Ovo se već i dogodilo u jednom sličnom predmetu koji je manje složen od predmeta iz prethodnog pasusa. Optužnica je prvobitno podignuta protiv šest optuženih osoba da bi se sada predmet sveo na dvojicu optuženih jer su dvojica optuženih sklopili sporazume o priznanju krivice, jedan optuženi je u toku postupka postao nedostupan sudu, dok je postupak u odnosu na još jednog optuženog razdvojen zbog njegovog zdravstvenog stanja. Nakon što je započeo u julu 2015. godine, glavni pretres u ovom predmetu traje već tri i po godine, uz 17 odgođenih ročišta, uglavnom zbog česte spriječenosti jednog optuženog da prisustvuje ročištima iz zdravstvenih razloga.

Ovaj obrazac uočen je u još jednom predmetu u kojem je glavni pretres trebao započeti u aprilu 2016. godine, ali je odgođen od septembra iste godine zbog zdravstvenog stanja jednog od optuženih. Nakon što je postupak razdvojen u odnosu na ovog optuženog, glavni pretres je nakon određenog vremena ponovo prekinut jer se drugi optuženi nije pojavio pred sudom tvrdeći da njegovo zdravstveno stanje zahtijeva tretman u inostranstvu. Kako je nalazom vještaka koji je tražilo vijeće utvrđeno da je optuženi sposoban prisustvovati suđenju, za njim je izdata međunarodna potjernica jer nije poznato gdje se nalazi. S obzirom na to da je ovaj optuženi i dalje nedostupan sudu, postupak u odnosu na njega je razdvojen od predmeta protiv ostalih optuženih. U decembru 2018. godine, tužilaštvo je bilo u završnoj fazi izvođenja svojih dokaza.

7.3 Žalbena faza

Na osnovu uzorka od 52 predmeta, uključujući sve praćene predmete u kojima je žalbena faza postupka završena u 2017. i 2018. godini, Misija uočava da je prosječna dužina trajanja ove faze postupka (od izricanja prvostepene presude do izrade odluke po žalbi) 181 dan. Optimalni rok za žalbenu fazu je 158 dana. Za ovu fazu, dakle, nalazi praćenja rada pravosudnog sektora ukazuju na razliku od samo 23 dana između idealnog standarda i podataka iz uzorka. Zapravo, vrlo je vjerovatno da je stvarni učinak čak i bolji ako se ima u vidu da statistički podaci kojima Misija raspolaže, iz tehničkih razloga, u okviru žalbene faze obuhvataju i vrijeme potrebno

za dostavljanje pisanog otpravka prvostepene presude. Ovo vrijeme se ne smatra dijelom žalbene faze postupka prilikom izračunavanja optimalnog roka.

Iako ovo ukazuje na ukupnu pozitivnu sliku o dužini trajanja žalbene faze postupka u predmetima korupcije, Misija je uočila pojedine izuzetke. U jednom predmetu, naprimjer, prvostepena presuda je izrečena u oktobru 2015. godine, s tim da u decembru 2018. godine Vrhovni sud FBiH još uvijek nije donio presudu po žalbi u ovom predmetu. U drugom predmetu, na odluku Vrhovnog suda FBiH po žalbi čeka se od marta 2016. godine. U trećem predmetu, prvostepena presuda je donesena u martu 2017. godine, ali u vrijeme pisanja izvještaja u decembru 2018. godine, Vrhovni sud FBiH još nije donio presudu po žalbi.

7.4 Opšta zapažanja o uticaju efikasnosti na odgovor pravosuđa na korupciju

Na osnovu analize predstavljene u ovom poglavlju, Misija zaključuje da se primarni faktori koji utiču na dužinu trajanja postupka u predmetima korupcije dešavaju u fazi glavnog pretresa i odnose se na 1) promjene u sastavu sudskog vijeća, što dovodi do ponovnog otvaranja glavnog pretresa; i 2) loše rukovođenje glavnim pretresom predsjedavajućeg sudije, pogotovo u pogledu korištenja raspoloživih mjera za osiguranje prisustva strana u postupku na suđenju.

Problem upravljanja složenim suđenjima u predmetima korupcije je posebno izražen ako se uzme u obzir status predmeta visoke korupcije koji su u decembru 2018. godine bili u fazi glavnog pretresa ili u fazi održavanja ročišta za izjašnjenje o krivici. Prema nalazima Misije, 12 takvih predmeta je u radu i uočena su ozbiljna i sistematska kašnjenja u fazi glavnog pretresa u šest takvih predmeta. Predmet br. 1: optužnica je podignuta u decembru 2015. godine, suđenje je započeto u aprilu 2016. godine i još uvijek je u fazi izvođenja dokaza optužbe. Predmet br. 2: optužnica je podignuta u martu 2016. godine i glavni pretres traje od septembra 2016. godine (još uvijek u fazi izvođenja dokaza optužbe). Predmet br. 3: optužnica je podignuta u januaru 2016. godine, suđenje je počelo godinu dana kasnije i još uvijek je u fazi izvođenja dokaza optužbe. Predmet br. 4: optužnica je podignuta u martu 2017. godine, glavni pretres traje od juna 2017. godine da bi tek u novembru 2018. godine odbrana počela sa izvođenjem svojih dokaza. Predmet br. 5: optužnica je potvrđena u martu 2017. godine, glavni pretres traje od jula 2017. godine i još uvijek je u fazi izvođenja dokaza optužbe. I predmet br. 6: optužnica je podignuta u oktobru 2017. godine, ročišta za izjašnjenje o krivici su održana u januaru 2018. godine i na početak glavnog pretresa se čeka od juna 2018. godine.

Takva sistematska kašnjenja u ovim predmetima mogu imati ozbiljne posljedice. U najgorem slučaju, ekstremna kašnjenja u vođenju postupka mogu dovesti do povrede prava optuženog na suđenje u razumnom roku, ili do izostajanja odgovornosti u slučaju odbijanja optužbi zbog nastupanja zastare. Ovaj potonji ishod dogodio se u odnosu na jednog od optuženih u predmetu visoke korupcije koji je trenutno u radu. U ovom predmetu, četvorica univerzitetskih profesora bili su optuženi u 2012. godini za radnje koje su se prema navodima iz optužnice dogodile u periodu od 2003. do 2007. godine. Dvojica optuženih teretili su se da su počinili krivično djelo spolni odnošaj zloupotrebom položaja tako što su tražili i primali seksualne usluge od studentica u zamjenu za polaganje ispita iz predmeta koje su predavali. Nakon početka glavnog pretresa u oktobru 2012. godine, u periodu od tri godine koliko je suđenje

trajalo, odnosno do novembra 2015. godine, efektivno je održano samo 15 ročišta. U ovom periodu, većina zakazanih ročišta je odgođena, bez ikakve aktivnosti, iz različitih razloga. U barem pet navrata, pozvani svjedoci nisu se pojavili pred sudom jer su u tom periodu živjeli u inostranstvu. U nekoliko navrata, branilac ili optuženi nisu pristupili zbog bolesti ili drugih obaveza. Nekoliko ročišta je odgođeno zbog nemogućnosti suda da obezbijedi sudnicu koja omogućava tonsko snimanje. Druga ročišta su odgođena zbog procesnih prijedloga odbrane za izuzeće sudije nakon što je sudija odbio još jedan prijedlog odbrane, ili za izmjenu optužnice u smislu brisanja imena dvojice optuženih koji su preminuli u toku suđenja. Dvojica preostalih optuženih bili su osuđeni prvostepenom presudom u novembru 2015. godine. Jedan optuženi je osuđen na uvjetnu kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca za spolni odnošaj zloupotrebom položaja, dok je drugi optuženi dobio uvjetnu kaznu od sedam mjeseci za zloupotrebu položaja.¹⁵⁹

U septembru 2016. godine, drugostepeni sud je ukinuo prvostepenu presudu, donoseći pritom presudu kojom se odbijaju optužbe protiv optuženog koji je bio osuđen za spolni odnošaj zloupotrebom položaja, uz obrazloženje da je za predmetno krivično djelo nastupila zastara. Zapravo, s obzirom na to da su radnje počinjene u 2006. godini, apsolutna zastara u odnosu na ovo krivično djelo nastupila je 2016. godine.¹⁶⁰ Sud je takođe odredio održavanje ponovnog suđenja u odnosu na drugog optuženog. Budući da je sudija pred kojim se trebalo odvijati ponovno suđenje otišao u mirovinu u 2017. godini, imenovan je novi sudija, ali tek 2018. godine. Ponovno suđenje još uvijek je u toku.

Iako je još uvijek preuranjeno predviđati da li postoji mogućnost da će i predmeti visoke korupcije koji su trenutno u fazi glavnog pretresa doživjeti sličnu sudbinu, ovo je zasigurno scenario koji se ne može isključiti.

Uzimajući u obzir različite primjere pozitivnih i negativnih praksi predstavljenih u ovom dijelu izvještaja, preporučuje se da se u kratkoročnom periodu reduzmu odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da se postupci, pogotovo u predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa, vode u skladu sa pravom na suđenje u razumnom roku i na način kojim se takođe osigurava odgovornost i štite prava oštećenih.

➤ U tom pogledu, **Misija preporučuje da VSTV BiH, zajedno sa predsjednicima sudova, razmotri usvajanje smjernica za upravljanje ročištima za izjašnjenje o krivici i suđenjima u složenim predmetima. Ove smjernice trebale bi sadržavati sve glavne faktore koji utiču na efikasno i ažurno vođenje ovih faza postupka.**

159 S obzirom na to da se radi o predmetu koji je u radu, Misija se ne može izjašnjavati o tome da li je ova presuda adekvatna ili ne u odnosu na prirodu ovih krivičnih djela.

160 Iako propisuju niz procesnih situacija u kojima se zastara ne primjenjuje, domaći krivični zakoni takođe propisuju maksimalni period (apsolutna zastara) za okončanje postupka. Naprimjer, prema članu 16(6) KZ FBiH: „[z]astarjelost krivičnog gonjenja nastupa u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko zakon propisuje za zastarjelost krivičnog gonjenja“.

U svrhu davanja određenih konkretnih primjera, ovim smjernicama moglo bi se:

- ukazati na poželjnu, ili obaveznu, učestalost održavanja ročišta prema složenosti i važnosti predmeta;
- dati upute i ukazati na najbolje prakse u pogledu pravilnog korištenja statusnih konferencija;
- predstaviti domaće i međunarodne standarde o tome kako postići pravičnu ravnotežu između potrebe da se osigura ekspeditivnost u vođenju suđenja i da se garantuju prava optuženog;
- dati upute o potrebi da se pravilno i ažurno potvrdi efektivno postojanje razloga koje su strane u postupku navele u svrhu opravdanja njihovog odsustva na suđenju;
- preporučiti sudijama kako koristiti mjere prinude i novčane kazne na primjeren i način koji je u skladu sa standardima pravičnog suđenja kako bi se osiguralo prisustvo strana u postupku i svjedoka na suđenju; i
- dati savjete sudijama o korištenju vještačenja u svrhu potvrde zdravstvenog stanja optuženog i da li to stanje dozvoljava prisustvovanje suđenju ili ne.

Konačno, važno je istaći da ova analiza problema i faktora koji utiču na efikasnost krivičnih postupaka u predmetima korupcije ne predstavlja sveobuhvatnu analizu. Naprimjer, uloga glavnih tužilaca i predsjednika sudova u upravljanju institucijama koje vode, iako se radi o pitanju koje izlazi izvan okvira ovog izvještaja, od ključne je važnosti u smislu osiguranja da se istrage i suđenja obavljaju pravovremeno i uz racionalnu raspodjelu resursa.

8

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na osnovu analize i podataka predstavljenih u ovom izvještaju, Misija zaključuje da je odgovor pravosuđa na korupciju u BiH i dalje nedovoljan, pogotovo u odnosu na procesuiranje predmeta visoke i korupcije srednjeg nivoa, što ukazuje na konkretni rizik od nekažnjivosti za ova krivična djela. Posebno treba istaći da na rezultate rada pravosudnog sistema u tri od četiri gore pomenute dimenzije – produktivnost, kapacitet i efikasnost – utiču ozbiljni problemi koji zahtijevaju kontinuirane korektivne napore i iskrenu političku posvećenost. Aktivnosti određenih tužilaštava u FBiH u proteklih nekoliko godina su ohrabrujuće, ali s obzirom na to da su suđenja u ovim predmetima u toku, još uvijek je prerano reći da li će ovaj trend dovesti do održivih rezultata koji će ujedno imati i dalekosežniji efekat.

Misija izražava svoju spremnost da podrži domaće institucije u svim iskrenim i svrsishodnim nastojanjima da se ojača odgovor pravosuđa na korupciju. U tom svjetlu, Misija nudi na razmatranje odgovarajućim nadležnim organima širom BiH sveobuhvatan set od 24 preporuke. Lista predstavljena u daljem tekstu kombinuje preporuke iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine, u pogledu stepena njihove realizacije, sa novim setom preporuka koje proizilaze iz ovog izvještaja. Preporuke iz Projektnog izvještaja iz 2018. godine uključuju i stepen njihove realizacije (vidjeti poglavlje I za više detalja).

Preporuke upućene izvršnim i zakonodavnim tijelima BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH

Broj	Preporuka	Status realizacije
1.	Materijalni i procesni krivični zakoni relevantni za procesuiranje predmeta korupcije trebaju biti usklađeni u svim jurisdikcijama u BiH. Politička tijela na entitetskom i državnom nivou trebaju se obavezati na usklađivanje zakonskog okvira u sklopu svojih nastojanja usmjerenih na borbu protiv korupcije (vidjeti poglavlje 2.1 i 2.2 u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	BEZ NAPRETKA
2.	U tom pogledu, prioritet u kratkoročnom periodu treba biti usvajanje ujednačenih izmjena i dopuna četiri zakona o krivičnom postupku u skladu sa uslovima predviđenim u Odluci Ustavnog suda BiH iz juna 2017. godine. U izmjenama i dopunama potrebno je ostvariti pravičnu ravnotežu između prava pojedinaca priznatih međunarodnim instrumentima iz oblasti zaštite ljudskih prava i potrebe da se osigura efikasno krivično gonjenje korupcije i drugih teških krivičnih djela (vidjeti poglavlje 2.2 u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	DJELIMIČNO REALIZOVANO
3.	S ciljem usmjeravanja procesa usklađivanja zakonodavstva u srednjoročnom periodu, Ministarstvo pravde BiH treba, zajedno sa ministarstvima pravde u entitetima, razmotriti ponovno uspostavljanje stalnog tima eksperata (po ugledu na nekadašnji CCIAT) ¹⁶¹ koji bi imao mandat za pripremu usklađenih izmjena i dopuna krivičnih i zakona o krivičnom postupku na svim nivoima vlasti u BiH (vidjeti poglavlje 2.1 u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	BEZ NAPRETKA

161 Tim za praćenje i ocjenu primjene krivičnog zakonodavstva.

4.	Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala u Republici Srpskoj trebao bi biti izmijenjen i dopunjen kako bi se njegova nadležnost u pogledu koruptivnih krivičnih djela ograničila samo na njihove najteže oblike. Ovo bi trebalo omogućiti Posebnom odjelu Republičkog javnog tužilaštva da svoju pažnju usmjeri na predmete visoke i korupcije srednjeg nivoa (vidjeti poglavlje 4.2 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA
5.	Planovi za osnivanje posebnih odjela na nivou FBiH trebaju se preispitati. Posebno je važno hitno održavanje konstruktivne diskusije između političkih tijela i pravosudnih organa u FBiH s ciljem da se razmotre svi relevantni faktori, kao i potencijalna korist i eventualni štetni efekti koji bi mogli proisteci iz osnivanja ovih odjela (vidjeti poglavlje 4.3 u ovom izvještaju). ¹⁶²	NOVA PREPORUKA
6.	Odredbe u četiri zakona o krivičnom postupku u BiH koje regulišu prenošenje vođenja postupka između sudova trebaju biti izmijenjene na usklađen način kako bi se dodatno definisali razlozi koji opravdavaju prenošenje vođenje postupka. Izmijenjene odredbe trebaju posebno pojasniti da li se relevantni osnovi za prenošenje vođenja postupka trebaju odnositi isključivo na potrebu da se zaštiti nepristrasnost i nezavisnost suda, ili trebaju obuhvatiti i druge faktore kao što su ekonomičnost i efikasnost postupka (vidjeti poglavlje 6.1 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA

¹⁶² Ovo, naprimjer, uključuje: da li postojeći zakon predstavlja održiv pravni osnov za osnivanje posebnih odjela ili ga je potrebno mijenjati kako je to sugerisalo pravosuđe i prethodna Vlada FBiH; u ovom potonjem slučaju, da li i dalje ima smisla nastaviti sa uspostavljanjem posebnih odjela (za koje se i dalje mora pronaći prostor gdje će biti smješteni) ili bi bilo svrsishodnije da se ova sredstva iskoriste za jačanje posebnih odjela u okviru kantonalnih tužilaštava. U okviru ove diskusije trebalo bi izvršiti procjenu o broju predmeta koje bi kantonalna tužilaštva ustupila Posebnom odjelu Federalnog tužilaštva na osnovu predložene, sužene nadležnosti. Pored toga, i s obzirom na česte sukobe nadležnosti koji karakterišu funkcionisanje pravosudnog sistema u BiH, trebalo bi u potpunosti procijeniti i rizik mogućeg preklapanja nadležnosti posebnih odjela sa nadležnošću pravosudnih tijela u RS ili na državnom nivou.

Preporuke upućene Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH i pravosuđu

Broj	Preporuka	Status realizacije
7.	VSTV BiH i Tužilaštvo BiH trebaju pomno pratiti provođenje odredbi ZKP BiH koje su usvojene u septembru 2018. godine, nakon Odluke Ustavnog suda BiH iz juna 2017. godine. U okviru ovog praćenja trebalo bi pažljivo ocijeniti: nejasnoće i nedosljednosti u njihovom tumačenju; uticaj u smislu broja istraga zatvorenih zbog isteka rokova; te ukupni efekat uvođenja vremenskih rokova na kvalitet i sveobuhvatnost istraga. Na osnovu rezultata ovog praćenja, nadležni organi trebali bi razmotriti da li je ove odredbe potrebno ponovo mijenjati (vidjeti poglavlje 1.1 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA
8.	U svjetlu činjenice da su institucije na državnom nivou posljednjih godina u drastično manjoj mjeri koristile „proširenu nadležnost“ u predmetima korupcije, potrebno je podrobno ispitati uzroke ove promjene kursa kako bi se utvrdilo da li se radi o opravdanim ili neopravdanim uzrocima, i ako se za tim ukaže potreba, preduzeti odgovarajuće mjere u cilju rješavanja ove situacije (vidjeti poglavlje 4.1 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA
9.	Posebni odjel u okviru Republičkog javnog tužilaštva RS trebao bi usvojiti interno uputstvo koje bi za cilj imalo odgovarajuće prioritarno uzimanje u rad najtežih predmeta u okviru njegove nadležnosti, uključujući i predmete iz oblasti korupcije (vidjeti poglavlje 4.2 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA
10.	S ciljem stimuliranja procesuiranja predmeta visoke korupcije, VSTV BiH treba razmotriti usvajanje kriterija koji na adekvatan način prave razliku između predmeta visoke i sitne ili administrativne korupcije u pogledu izračunavanja „orijentacione norme“, odnosno broja predmeta koje bi svaki pojedinačni sudija ili tužilac trebao završiti (vidjeti poglavlje 3.1 u Projektom izvještaju iz 2018. godine).	DJELIMIČNO REALIZOVANO
11.	S ciljem usklađivanja tumačenja zakona koji se odnose na koruptivna krivična djela omogućavanjem uvida u postojeću praksu u sudskim odlukama, VSTV BiH treba osigurati da se relevantna sudska praksa na sistematičan način prikuplja i dostavlja svim relevantnim sudovima u odgovarajućoj jurisdikciji. U tom pogledu, potrebno je izraditi konkretne smjernice koje će služiti kao osnov za pripremu i prikupljanje sažetaka predmeta u kojima će biti izložena suština relevantnog pravnog pitanja razmotrenog u svakoj pojedinačnoj odluci (vidjeti poglavlje 3.2.3.c u Projektom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU
12.	U bliskoj saradnji sa najvišim sudovima na nivou države, entiteta i Brčko distrikta BiH, VSTV BiH bi trebao preduzeti sve potrebne mjere na uspostavljanju jedinstvene i javne baze podataka jednostavne za korištenje, koja će omogućiti pretraživanje po temama sudske prakse i odlukama tih sudova (vidjeti poglavlje 1.1 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA

13.	VSTV BiH i tijela izvršne vlasti trebaju ojačati kapacitete tužilaštava i agencija za provođenje zakona, sa posebnim fokusom na istrage finansijskih aspekata korupcije. Tužilaštvo, posebno, treba u toku istrage imati pristup i koristiti kontinuiranu podršku finansijskih forenzičara i drugih finansijskih eksperata. Takođe je potrebno unaprijediti raspoloživost i kvalitet sudskih finansijskih vještaka (vidjeti poglavlje 3.2.2.b u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU
14.	VSTV BiH treba izraditi konkretne smjernice i edukativne materijale za izradu optužnica u predmetima korupcije (vidjeti poglavlje 3.2.2.a. u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU
15.	Postupak za pokretanje i odlučivanje o sukobu nadležnosti između Tužilaštva BiH, tužilaštava u entitetima i Tužilaštva Brčko distrikta BiH treba biti razjašnjen kroz sudsko tumačenje, ili izmjenama zakona ako se za tim ukaže potreba (vidjeti poglavlje 3.2.1 u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	BEZ NAPRETKA
16.	Tužiocima trebaju poboljšati kvalitet optužnica u predmetima korupcije. Optužnice trebaju biti strukturirane tako da je jasno na koji element (činjenični ili subjektivni) se odnosi konkretna činjenica. U tom pogledu, tužiocima trebaju razmotriti izmjenu načina predstavljanja činjeničnog opisa optužbi u optužnicama s ciljem njihove veće jasnoće i razumljivosti. Glavni tužiocima trebaju vršiti odgovarajući nadzor u procesu izrade i finaliziranja optužnica u predmetima korupcije (vidjeti poglavlje 3.2.2.a u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU
17.	S ciljem unapređenja procesa prikupljanja dokaza u predmetima korupcije, potrebno je razviti konkretne smjernice u pogledu utvrđivanja finansijskih aspekata krivičnih djela, krivičnog umišljaja optuženih, postojanja zajedničke namjere među različitim učionicima i korištenja činjeničnih okolnosti za dokazivanje ovih elemenata (vidjeti poglavlje 3.2.2.b u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU
18.	Postupak za pokretanje i odlučivanje o sukobima nadležnosti između Suda BiH i sudova u entitetima i između sudova u različitim entitetima treba biti dodatno pojašnjen kroz sudsko tumačenje (vidjeti poglavlje 3.2.1 u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	BEZ NAPRETKA
19.	Sudije u preliminarnoj fazi postupka trebaju osigurati da optužnice koje ne ispunjavaju neophodne zakonske uslove ne budu potvrđene (vidjeti poglavlje 3.2.3.a u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU
20.	Sudije trebaju kvalitetnije obrazlagati svoje odluke u predmetima korupcije. U obrazloženju se, posebno, treba razmotriti svaki pojedinačni element djela zasebno i ocijeniti dokaze povezujući ih sa relevantnim obilježjem djela. Takođe, sudije i u prvom i drugom stepenu se trebaju pozivati na relevantnu sudsku praksu s ciljem unapređenja dosljednosti i sigurnosti u primjeni zakona (vidjeti poglavlje 3.2.3.b i 3.2.3.c u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	REALIZACIJA U TOKU

21.	Nedosljednosti u primjeni materijalnih ili procesnih krivičnih odredbi od značaja za procesuiranje predmeta korupcije trebaju biti identificirane i riješene s ciljem unapređenja jasnoće i predvidljivosti zakona. U odsustvu vrhovnog suda BiH (čije osnivanje je očigledno politički osjetljivo, ali je pravno neophodno), zadatak usklađivanja sudske prakse u cijeloj državi trebaju obavljati paneli za ujednačavanje sudske prakse. Paneli, posebno, trebaju na sistematičan način razmatrati konkretne izazove koje postavljaju predmeti korupcije u pogledu primjene i tumačenja krivičnog i procesnog zakona (vidjeti poglavlje 3.2.3.c u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	BEZ NAPRETKA
22.	Zakonski okvir koji se odnosi na zakonitost dokaza i konkretni osnovi za utvrđivanje nezakonitosti određenog dokaza trebaju se pojasniti kroz izradu usklađene sudske prakse i/ili putem usklađenih izmjena krivičnih zakona (vidjeti poglavlje 6.2 u ovom izvještaju).	NOVA PREPORUKA
23.	Sudovi u cijeloj BiH trebaju usvojiti usklađenu kaznenu politiku u predmetima visoke korupcije, koja bi na odgovarajući način uzela u obzir težinu počinjenog krivičnog djela i osigurala odvratajuću funkciju krivičnopravne sankcije (vidjeti poglavlje 3.2.3.d u Projektnom izvještaju iz 2018. godine).	BEZ NAPRETKA
24.	Odgovarajuće mjere trebaju se hitno preduzeti kako bi se osiguralo da se postupci, pogotovo u predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa, vode ažurno, u skladu sa pravom na suđenje u razumnom roku i na način koji osigurava odgovornost i kojim se štite prava oštećenih. U tom pogledu, VSTV BiH, zajedno sa predsjednicima sudova, trebao bi razmotriti usvajanje smjernica za upravljanje ročištima za izjašnjenje o krivici i suđenjima u složenim predmetima (vidjeti poglavlje 7.4 u ovom izvještaju). ¹⁶³	NOVA PREPORUKA

163 Ove smjernice trebale bi obuhvatiti sve glavne faktore koji utiču na efikasno i ažurno vođenje ovih faza postupka. U svrhu davanja određenih konkretnih primjera, ovim smjericama moglo bi se ukazati na poželjnu, ili obaveznu, učestalost održavanja ročišta prema složenosti i važnosti predmeta; dati upute i ukazati na najbolje prakse u pogledu pravilnog korištenja statusnih konferencija; predstaviti domaće i međunarodne standarde o tome kako postići pravičnu ravnotežu između potrebe da se osigura ekspeditivnost u vođenju suđenja i da se garantuju prava optuženog; dati upute o potrebi da se pravilno i ažurno potvrdi efektivno postojanje razloga koje su strane u postupku navele u svrhu opravdanja njihovog odsustva na suđenju; preporučiti sudijama kako koristiti mjere prinude i novčane kazne na primjeren i način koji je u skladu sa standardima pravičnog suđenja kako bi se osiguralo prisustvo strana u postupku i svjedoka na suđenju; i dati savjete sudijama o korištenju vještačenja u svrhu potvrde zdravstvenog stanja optuženog i da li to stanje dozvoljava prisustvovanje suđenju ili ne.

Aneks A

Sažetak pravosnažno okončanih predmeta korupcije
analiziranih u ovom izvještaju

Sud BiH

1. Fahrudin Radončić i dr. – visoka korupcija

Optužnicom iz februara 2016. godine, optuženi Fahrudin Radončić teretio se zajedno sa ostalim optuženim Bakirom Dautbašićem, Bilsenom Šahman i Zijadom Hadžijahićem za nekoliko krivičnih djela, uključujući udruživanje radi činjenja krivičnih djela, ometanje rada pravosuđa, davanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem i primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem. Konkretno, optuženi su se teretili za vršenje pritiska i zastrašivanje svjedokinje koja je u decembru 2015. godine trebala svjedočiti putem video linka u predmetu koji se pred Osnovnim sudom u Prištini vodio protiv Nasera Keljmendija. Nakon što je svjedokinja Tužilaštvu BiH prijavila prijetnje i zastrašivanje kojim je bila izložena od članova ove grupe i nakon što je Sud BiH odgodio njeno saslušanje jer je izjavila da se boji za svoju sigurnost, u januaru 2016. godine pripadnici grupe su prema navodima iz optužnice izvršili direktni i indirektni pritisak na tok istraga kojima su obuhvaćeni optuženi Radončić, Dautbašić i Šahman preko Zijada Hadžijahića. Optuženi Hadžijahić, tadašnji službenik Američke ambasade u BiH, je prema navodima iz optužnice, koristeći svoj uticajni status, stupio u kontakt sa tužiocima Tužilaštva BiH s namjerom da utiče na njih da se ove istrage zatvore, a zauzvrat bi njegova supruga bila imenovana za ambasadora BiH u Sloveniji. U maju 2018. godine, Sud BiH je prvostepenom presudom oslobodio optužene od svih optužbi. U oktobru 2018. godine, vijeće Apelacionog odjeljenja Suda BiH potvrdilo je oslobađajuću presudu.

2. Vehid Sadiković i dr. – korupcija srednjeg nivoa

Optuženi Vehid Sadiković teretio se zajedno sa još deset optuženih osoba za organizovani kriminal, zloupotrebu položaja ili ovlaštenja i primanje dara i drugih oblika koristi. Kako se navodi u optužnici iz novembra 2015. godine, optuženi su u svojstvu uposlenika Uprave za indirektno oporezivanje BiH, Carinska ispostava (CI) Aerodrom Sarajevo, u prvoj polovini 2014. godine, omogućavali povlašteni tretman ili izuzimanje od plaćanja carinskih dažbina putnicima koji su dolazili uglavnom iz Turske i Kine, a zauzvrat su od ovih putnika uzimali novac. U maju 2017. godine, Sud BiH je u prvom stepenu osudio šest carinika na ukupno 18 godina zatvora, uz izricanje sporedne novčane kazne u iznosu od ukupno 14.000 BAM. Optuženi Sadiković, šef CI Aerodrom Sarajevo, osuđen je po optužbi za zloupotrebu položaja na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i novčanu kaznu u iznosu od 2.000 BAM. Dvojica vođa smjene u CI Aerodrom Sarajevo, Zoran Lončar i Mensur Mašetić, osuđeni su po optužbi za primanje dara i drugih oblika koristi na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest mjeseci i novčanu kaznu u iznosu od 4.000 BAM (Lončar) i kaznu zatvora u trajanju od tri godine i novčanu kaznu u iznosu od 2.000 BAM (Mašetić). Treći vođa smjene Teufik Šemdin je oslobođen od optužbi. Konačno, carinici Maid Keč, Branka Tešić i Muhamed Hanjalić takođe su osuđeni po optužbama za primanje dara i drugih oblika koristi na kazne zatvora u rasponu od dvije i po do tri godine zatvora i novčanu kaznu od po 2.000 BAM. Svih šest optuženih koji su osuđeni u prvom stepenu oslobođeni su optužbe za organizovani kriminal. Optuženi Damir Burnazović i Damir Dudo oslobođeni su svih optužbi, dok su carinici Emir Čaušević i Zijad Hadžifejzović ranije sklopili sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom i njihovi predmeti su odvojeni od predmeta protiv ostalih optuženih. U novembru 2016. godine, optuženi Hadžifejzović je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci, novčanu kaznu od

1.000 BAM, a izrečena mu je i mjera sigurnosti zabrana obavljanja poslova carinika u periodu od dvije godine. Na sličan način, u februaru 2017. godine, optuženi Čaušević je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od deset mjeseci, novčanu kaznu od 1.000 BAM, a izrečena mu je i mjera sigurnosti zabrana obavljanja poslova carinika u periodu od dvije godine. U oktobru 2017. godine, vijeće Apelacionog odjeljenja Suda BiH djelomično je ukinulo prvostepenu presudu u osuđujućem dijelu i odredilo održavanje ponovnog pretresa. U martu 2018. godine, Sud BiH je izrekao drugostepenu presudu. Prema ovoj presudi, optuženi Lončar je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri i po godine i novčanu kaznu u iznosu od 2.000 BAM, optuženi Mašetić na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i novčanu kaznu u iznosu od 2.000 BAM, optuženi Keč, Tešić i Hanjalić na kazne zatvora u trajanju od po godinu i po i novčane kazne od po 2.000 BAM. Prvooptuženi Vehid Sadiković je drugostepenom presudom oslobođen svih optužbi.

Kantonalni i Općinski sud u Sarajevu

3. Nihad Druškić, Hamdo Spahić, Samir Muslić i Sejda Filipović (izdvojeni iz predmeta *Alija Delimustafić i dr.*) – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz oktobra 2017. godine, 38 fizičkih lica i 8 pravnih lica terete se za organizovani kriminal, zloupotrebu položaja, pranje novca, prevaru i kršenje zakona sudije u trenutno najvećem postupku za organizovani kriminal i korupciju u Bosni i Hercegovini, barem kada se radi o broju optuženih fizičkih lica i firmi. Neki od optuženih, uključujući i prvooptuženog Aliju Delimustafića, bili su uhapšeni u novembru 2016. godine kada im je određen pritvor. Međutim, glavni pretres u ovom predmetu još nije počeo zbog nekoliko odgađanja uzrokovanih odsustvom optuženih na zakazanim ročištima, a nakon što su se optuženi izjasnili o krivici u prvoj polovini januara 2018. godine. Predmet se inače odnosi na navodno djelovanje organizovane kriminalne grupe na čelu sa optuženim Delimustafićem u periodu od sedam godina (2009-2016) koje je za cilj imalo nezakonito sticanje prava vlasništva nad nekretninama u Sarajevu vrijednim desetine miliona BAM. Ova grupa je među ostalima uključivala privrednike, sudije, advokate, notare, tužioce, službenike općinskih službi i vještake finansijske struke. Četvero optuženih – Nihad Druškić, Hamdo Spahić, Samir Muslić i Sejda Filipović – potpisali su sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom. U augustu 2018. godine, Kantonalni sud u Sarajevu im je izrekao uvjetne kazne (optuženim Druškiću i Spahiću). U slučaju optuženog Druškića, kazna zatvora neće biti aktivirana ako u roku od pet godina vrati nezakonito stečenu imovinsku korist u iznosu od 74.000 BAM. Kantonalni sud u Sarajevu izrekao je i zatvorsku kaznu u trajanju od jedne godine (optuženoj Filipović), te kaznu zatvora od pet mjeseci i novčanu kaznu od 30.000 BAM (optuženom Musliću).

4. Esad Hrvaić, Branka Husanović i Elmin Džino (izdvojeni iz predmeta *Ismet Hamzić i dr.*) – korupcija srednjeg nivoa

U maju 2017. godine, Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu podiglo je optužnicu protiv 11 optuženih osoba, među ostalima i troje advokata (Ismet Hamzić, Samina Skopak i Esad Hrvaić), jednog sudije Općinskog suda u Sarajevu (Milena Rajić), četiri osobe zaposlene u Općinskom sudu u Sarajevu (Tanja Jović, Branka Husanović, Zaim Spahović i Muamer Pita) i jedne osobe zaposlene u Kantonalnom sudu u Sarajevu (Mirsada Alić). Optuženi su se teretili za organizovani kriminal, davanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika

koristi, zloupotrebu položaja ili ovlasti, kršenje zakona sudije i krivotvorenje službene isprave. Optuženi Hamzić se tereti da je u periodu od 2013-2016. godine, organizovao kriminalnu grupu čije su radnje u konačnici dovele do toga da je Općinski sud u Sarajevu donio ukupno 46 nezakonitih presuda. U sastavu ove kriminalne grupe su navodno bili optuženi Alić, Pero Vuković, Spahović, Jović i Husanović. Prema navodima optužnice, optuženi Hamzić je preko drugih članova grupe osiguravao da predmeti budu dodijeljeni u rad sutkinji Rajić, koja bi zatim, kršeći zakon, donosila presude u korist Hamzićevih klijenata. U augustu 2017. godine, optuženi Hrvačić je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom izjasnivši se krivim po optužbama kojima se teretio za udruživanje radi činjenja krivičnog djela, zloupotrebu položaja ili ovlasti i krivotvorenje službene isprave. Kantonalni sud u Sarajevu osudio je optuženog Hrvačića na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu od 10.000 BAM. Od optuženog Hrvačića oduzeta je i nezakonita imovinska korist u iznosu od 47.000 BAM. Pored toga, izrečena mu je mjera sigurnosti zabrane obavljanja dužnosti advokata u periodu od jedne i po godine. Konačno, prema odredbama sporazuma optuženi Hrvačić se obavezao da će obešteti oštećena lica koja su podnijela imovinski zahtjev u pogledu nezakonito upisanih nekretnina u postupcima u kojima je učestvovao Hrvačić (vrijednost ovih nekretnina je procijenjena na oko 1 milion BAM). Optuženom Hrvačiću je kazna zatvora naknadno zamijenjena novčanom kaznom od 27.000 BAM. Optuženi Husanović i Džino su takođe sklopili sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom i izrečene su im uvjetne kazne.

*5. Jasmin Kulenović, Vahid Alić, Nerman Čeho, Kemal Elkaz, Senadin Didik, Sabina Bajraktarević i Jasmina Šehović (izdvojeni iz predmeta Alen Čengić i dr.)
- korupcija srednjeg nivoa*

Ovaj predmet je o hotelu *Holliday Inn* u Sarajevu i navodnim kriminalnim radnjama grupe na čelu sa optuženim Alenom Čengićem koja je u relevantnom periodu upravljala hotelom, uključujući između ostalog vođenje paralelnog blagajničkog poslovanja (koje je uključivalo tzv. „crnu blagajnu“) radi prikrivanja stvarnih prihoda i umanjenja plaćanja poreznih obaveza, krađu umjetničkih slika iz hotela, organizovanje prostitucije i pružanja seksualnih usluga i pokušaj podmićivanja sudije Ustavnog suda BiH. Optužnica iz aprila 2016. godine podnesena je protiv 12 osoba, od kojih je njih sedam u narednom periodu sklopilo sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom, nakon čega su im izrečene odgovarajuće kazne. U septembru 2016. godine, optuženi Kulenović, koji je izrađivao replike ukradenih umjetničkih slika, osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, optuženi Alić, šef obezbjeđenja, na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i osam mjeseci, dok su optužene Bajraktarević i Šehović, koje su obavljale poslove blagajnice i referenta za obračun faktura, osuđene na kaznu zatvora u trajanju od godinu dana koja se može zamijeniti kaznom obavljanja društveno korisnog rada u trajanju od 90 dana. Optuženi Čeho, vlasnik firme koja je pružala finansijsko-knjigovodstvene usluge firmi optuženog Čengića *Holiday Resort d.o.o.*, osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Optuženi Elkaz i Didik osuđeni su u junu i septembru 2017. godine na kaznu zatvora u trajanju od po jednu godinu po optužbama kojima su se teretili za navođenje na prostituciju.

6. Željko Asić (izdvojen iz predmeta Živko Budimir i dr.) – sitna korupcija

Optužnicom iz januara 2015. godine, optuženi Živko Budimir tereti se da je u svojstvu predsjednika FBIH, zloupotrijebio svoj položaj i primio dar u vidu novca u postupku pomilovanja dvije osuđene osobe u periodu 2011-2013. godine. Pored Budimira bile su optužene još četiri osobe, s tim da su dvojica optuženih sklopili sporazume sa tužilaštvom i osuđeni su na odgovarajuće kazne. Optuženi Budimir i Željko Asić također su se teretili da su primili novac kako bi jednoj osobi osigurali zaposlenje u Javnom preduzeću „Elektroprivreda HZ-HB“ u Mostaru. Prema zadnje dvije tačke optužnice, optuženi Budimir se tereti da je u restoranu platio ručak za oko 20 osoba u iznosu od 847,50 BAM zahtijevajući pritom da se račun fakturiše preduzeću *Elektroprivreda HZHB d.o.o.* iako za to nije imao odgovarajuće ovlaštenje, te da je na službenom putu u Americi kupio dva sakoa i dvoje pantalona firme *Calvin Klein* u vrijednosti od 494 BAM, što je kasnije u svrhu povrata novca prikazao kao službenu nabavku opreme. U februaru 2018. godine, optuženi Asić je oglašen krivim po optužbama koje su ga teretile za nezakonito posredovanje i Općinski sud u Sarajevu mu je izrekao uvjetnu kaznu. Ovo suđenje su karakterizirala brojna odlaganja. Drugooptuženi Petar Barišić se nalazi u Hrvatskoj i za njim je raspisana međunarodna potjernica. Četiri godine nakon podizanja optužnice u ovom predmetu, postupak je još uvijek u fazi glavnog pretresa.

Kantonalni i Općinski sud u Tuzli

7. Enes Durmišević (predmet Enes Durmišević i dr.) – visoka korupcija

Optužnicom iz maja 2012. godine, optuženi Enes Durmišević, Fuat Saltaga, Bajro Golić i Zdravko Lučić teretili su se da su periodu od 2003. do 2007. godine, u svojstvu profesora Pravnog fakulteta u Sarajevu – Odjeljenje u Tuzli, zloupotrijebili svoj položaj tako što su studenticama davali prolazne ocjene bez polaganja ispita iz njihovih predmeta (optuženi Saltaga i Lučić), te tako što su tražili i primali seksualne usluge od studentica u zamjenu za polaganje ispita iz predmeta koje su predavali (optuženi Durmišević i Golić). Saltaga i Golić su preminuli u maju i junu 2012. godine. U novembru 2015. godine, Općinski sud u Tuzli oglasio je optužene Durmiševića i Lučića krivim za spolni odnošaj zloupotrebom položaja (Durmišević) i zloupotrebu položaja (Lučić), izrekavši im uvjetne kazne zatvora u trajanju od četiri mjeseca (Durmišević) i sedam mjeseci (Lučić), uz period provjere od dvije godine. U septembru 2016. godine, Kantonalni sud u Tuzli ukinuo je prvostepenu presudu donijevši odbijajuću presudu u odnosu na optuženog Durmiševića zbog nastupanja zastare, dok je u odnosu na optuženog Lučića sud odredio ponovno suđenje.

8. Safet Pjanić, Husein Nurikić, Alija Nurikić i Redžo Delimehić (izdvojeni iz predmeta Safet Pjanić i dr.) – korupcija srednjeg nivoa

U ovom predmetu, optužnicom iz decembra 2017. godine, sedam optuženih osoba tereti se za organizovani kriminal, u vezi sa drugim krivičnim djelima uključujući i zloupotrebu položaja ili ovlaštenja i pranje novca. Optuženi se terete da su u periodu 2009-2017. godine, djelujući kao organizovana kriminalna grupa u svojstvu generalnog direktora, članova uprave i uposlenika privrednog društva *Fortuna d.d.*, prouzrokovali štetu koja se mjeri milionima BAM ovom privrednom društvu, budžetu Tuzlanskog kantona, kao i budžetima općina Gračanica i Lukavac. Četvorica optuženih sklopili su sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom, i

Kantonalni sud u Tuzli ih je u aprilu 2018. godine osudio na kazne zatvora u rasponu od jedne do pet godina, uz obavezu da vrate nezakonito stečenu imovinsku korist. Prvooptuženi Safet Pjanić, generalni direktor privrednog društva *Fortuna d.d. Gračanica*, osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, a naloženo mu je i da vrati nezakonitu imovinsku korist u iznosu od 227.000 BAM. Optuženi Husein Nurikić, finansijski direktor, osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i deset mjeseci. Konačno, optuženi Alija Nurikić i Redžo Delimehić osuđeni su na kazne zatvora u trajanju od po jednu godinu, s tim da je Delimehiću naloženo da vrati nezakonitu imovinsku korist u iznosu od 4.000 BAM.

9. Alija Sutović – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz februara 2016. godine, optuženi Alija Sutović se teretio da je u periodu oktobar-novembar 2006, tražio i primio novac u iznosu od 5.000 BAM. U ovom periodu, optuženi Sutović je u svojstvu sudskog vještaka neuropsihijatra, na suđenju jednoj osobi optuženoj za ubistvo, od brata optuženog tražio mito kako bi dao povoljniji nalaz i mišljenje, što je u konačnici dovelo do izricanja kazne zatvora optuženom u trajanju od sedam godina. U decembru 2017. godine, Općinski sud u Tuzli izrekao je uvjetnu kaznu optuženom Sutoviću. Pored toga, naloženo mu je da vrati nezakonitu imovinsku korist u iznosu od 2.000 BAM, a izrečena mu je i mjera sigurnosti zabrane obavljanja dužnosti sudskog vještaka neuropsihijatra u periodu od dvije godine. U novembru 2018. godine, Kantonalni sud u Tuzli potvrdio je presudu Općinskog suda u Tuzli.

10. Azra Džafić (izdvojena iz predmeta Vesna Švancer i dr.) – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz jula 2018. godine, optužena Azra Džafić teretila se zajedno sa Vesnom Švancer da je u periodu 2017-2018. godine, optužena Švancer, djelujući u svojstvu zamjenice predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, zloupotrijebila svoj položaj tako što je prilikom dodjele novčane pomoći građanima i neprofitnim udruženjima građana u FBiH isplatu novca uslovljavala time da njoj predaju polovicu isplaćenog novca. Optužena Džafić sklopila je sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom, i Općinski sud u Tuzli ju je u augustu 2018. godine osudio na kaznu zatvora u trajanju od 11 mjeseci.

11. Robin Mujačić – korupcija srednjeg nivoa

Optuženi Robin Mujačić se teretio da je u svojstvu pomoćnika direktora KPZ Tuzla (Privredna jedinica (PJ) Kozlovac), u periodu 2010-2011. godine, postupajući suprotno interesima svoje službe i relevantnim propisima, jednom osuđenom licu omogućio posebne pogodnosti u vidu korištenja telefona, računara i interneta. Na ovaj način osuđeni je upravljao svojom firmom za vrijeme služenja kazne u zatvoru. Prema navodima iz optužnice, optuženi Mujačić je korištenje ovih pogodnosti uslovio time da porodica osuđenog lica kupuje pileće i pureće meso proizvedeno u PJ Kozlovac, na koji način je optuženi Mujačić navodno stekao nepripadajuću korist u iznosu od 11.300 BAM. U decembru 2017. godine, Općinski sud u Tuzli je prvostepenom presudom osudio optuženog Mujačića na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Sud je takođe naložio oduzimanje nepripadajuće koristi u gore navedenom iznosu. U novembru 2018. godine, Kantonalni sud u Tuzli potvrdio je osuđujuću presudu.

Kantonalni i Općinski sud u Bihaću

12. Nuho Kurtović et al. – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz decembra 2015. godine, optuženi Nuho Kurtović i Amir Hadžić (ministri obrazovanja Unsko-sanskog kantona (USK) u dva mandata) teretili su se da su zloupotrijebili svoj položaj u 2007. godini tako što su dodijelili dozvole ispitivača za polaganje teoretskog i praktičnog dijela vozačkog ispita osobama koje nisu ispunjavale potrebne uslove (u slučaju Kurtovića, ova dozvola je dodijeljena i njemu lično iako nije ispunjavao potrebne uslove). U maju 2017. godine, Općinski sud u Bihaću osudio je Kurtovića na kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci dok je optuženom Hadžiću izrečena uvjetna kazna. U decembru 2017. godine, Kantonalni sud u Bihaću je zatvorsku kaznu izrečenu Kurtoviću preinačio u uvjetnu kaznu.

13. Fahrudin Goretić – sitna korupcija

Optužnicom iz juna 2015. godine, optuženi Fahrudin Goretić se teretio da je u periodu 2004-2009. godine, u svojstvu direktora preduzeća *Metalgoffi d.o.o.* iz Bihaća, svojim nesavjesnim postupanjem prouzrokovao štetu preduzeću u iznosu od 89.574,49 BAM. Pored toga, teretio se i da je prisvojio novac od preduzeća u iznosu od 15.642,03 BAM. U junu 2017. godine, Općinski sud u Bihaću osudio je optuženog Goretića na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i tri mjeseca. Takođe mu je naloženo da nadoknadi štetu i vrati nezakonitu imovinsku korist u gore navedenom iznosu. U decembru 2017. godine, Kantonalni sud u Bihaću potvrdio je osuđujuću presudu.

14. Asima Husetić et al. – sitna korupcija

Optužnicom iz jula 2015. godine, optuženi u ovom predmetu teretili su se da su u 2009. godini, u svojstvu predsjednice (Asima Husetić) i članova komisije za rješavanje stambenih pitanja (ostali optuženi), postupali protivno propisima i omogućavali povlašteni tretman određenim osobama prilikom kupovine stanova namijenjenih boračkoj populaciji. U junu 2017. godine, prvooptužena Husetić osuđena je prvostepenom presudom na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine dok je optuženi Selver Vojić osuđen na kaznu zatvora u trajanju od deset mjeseci. Ostali optuženi: Adnan Sabljaković, Nevzeta Mujčinović i Džafer Alibegović, osuđeni su na uvjetne kazne. U decembru 2017. godine, Kantonalni sud u Bihaću je zatvorske kazne izrečene optuženim Husetić i Vojiću preinačio u uvjetne kazne.

15. Nikola Mirković – sitna korupcija

Optužnicom iz novembra 2016. godine, optuženi Nikola Mirković teretio se da je, u svojstvu policijskog službenika u Bosanskom Petrovcu, u julu 2016. godine zaustavio vozilo kojim je upravljao državljanin Slovenije i uzeo od njega 25 EUR zbog navodno prebrze vožnje, iako se saobraćajni prekršaj nije dogodio, niti je optuženi Mirković evidentirao prekršaj u službenoj evidenciji. U februaru 2018. godine, Općinski sud u Bihaću izrekao je uvjetnu kaznu optuženom Mirkoviću. U julu 2018. godine, Kantonalni sud u Bihaću potvrdio je uvjetnu kaznu.

16. Naser Memčaj (izdvojen iz predmeta Amenar Muratagić i dr.) – sitna korupcija

Optužnicom iz januara 2018. godine optuženi Amenar Muratagić se tereti da je u periodu 2014-2015, u svojstvu djelatnika Uprave za inspeksijske poslove Unsko-sanskog kantona (USK), dogovorio povoljan izvještaj inspeksijskog nadzora preduzeća *Veli d.o.o.* (pekare), s tim da će vlasnik pekare zauzvrat izvršiti određene radove u njegovom voćnjaku. U aprilu 2018. godine, vlasnik pekare, optuženi Naser Memčaj, sklopio je sporazum o priznanju krivice i sud mu je izrekao uvjetnu kaznu. Postupak protiv optuženog Muratagića je još uvijek u toku.

Okružni sud u Banjaluci

17. Stevan Tešić – sitna korupcija

Optužnicom iz juna 2017. godine, optuženi Stevan Tešić se teretio da je u periodu 2016-2017. godine, zloupotrijebio svoj položaj inspektora Poreske uprave Republike Srpske tako što je nudio da u ime direktora *Veterinarske stanice a.d.* Novi Grad interveniše kod tužioca, a u vezi s isplatom duga ovog preduzeća. U decembru 2017. godine, Okružni sud u Banjaluci oslobodio je prvostepenom presudom optuženog Tešića od optužbe. U oktobru 2018. godine, Vrhovni sud RS potvrdio je oslobađajuću presudu.

18. Srđen Petković (sporazum o priznanju krivice) – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2018. godine, optuženi Srđen Petković se teretio da je pokušao novčanicom od 50 BAM podmititi policijske službenike koji su ga zaustavili zbog vožnje u alkoholisanom stanju. U aprilu 2018. godine, optuženi Petković je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i sud mu je izrekao uvjetnu kaznu i novčanu kaznu od 4.000 BAM.

19. Kenan Porča (sporazum o priznanju krivice) – sitna korupcija

Optužnicom iz juna 2018. godine, optuženi Kenan Porča se teretio da je nakon počinjenog saobraćajnog prekršaja pokušao podmititi policijskog službenika novčanicom od 10 BAM. U septembru 2018. godine, optuženi Porča je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i izrečena mu je novčana kazna od 1.500 BAM.

Osnovni sud u Doboju

20. Ljubinka Kolundžija – sitna korupcija

Optužnicom iz marta 2013. godine, optužena Ljubinka Kolundžija teretila se da je u svojstvu sanitarnog inspektora na području Doboja zahtijevala i primila mito u iznosu od oko 500 BAM kako ne bi izvijestila o uočenim nepravilnostima u prodavnici i salonu ljepote u kojima je vršila inspekciju u periodu septembar-oktobar 2012. godine. U decembru 2015. godine, Osnovni sud u Doboju oglosio je optuženu Kolundžiju krivom za primanje mita i osudio je na uslovnu kaznu. U aprilu 2016. godine, Okružni sud u Doboju ukinuo je prvostepenu presudu i vratio predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U junu 2016. godine, Osnovni sud u Doboju donio je novu presudu kojom je optuženoj Kolundžiji izrekao istovjetnu uslovnu

presudu. Okružni sud u Doboju je u novembru 2016. godine ukinuo i ovu presudu, određivši održavanje pretresa pred Okružnim sudom. Konačno, u martu 2017. godine, Okružni sud u Doboju osudio je optuženu Kolundžiju na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci.

21. Gopa Cvijanović – sitna korupcija

Optužnicom iz maja 2015. godine, optužena Gopa Cvijanović teretila se da je u periodu 2008-2010. godine, u svojstvu blagajnice u Odjeljenju za stambeno-komunalne poslove Opštine Doboju, prisvojila sredstva u iznosu od 11.539,35 BAM. Suđenje je započelo u martu 2017. godine. U januaru 2018. godine, Osnovni sud u Doboju izrekao je uvjetnu kaznu optuženoj Cvijanović, naloživši joj da u roku od godinu dana nadoknadi štetu Gradu Doboju u gore navedenom iznosu.

Kantonalni i Općinski sud u Zenici

22. Hajrudin Hedžić

(izdvojen iz predmeta Senka Balorda i dr.) – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz oktobra 2018. godine, optuženi Hajrudin Hedžić se teretio zajedno sa Senkom Balordom da je u 2012. godini, u svojstvu sekretara Ministarstva zdravstva Zeničko-dobojskog kantona (ZDK), zloupotrijebio svoj položaj u postupku imenovanja direktora Zavoda zdravstvenog osiguranja ZDK. Optuženi Hedžić je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i u decembru 2018. godine, Općinski sud u Zenici mu je izrekao uvjetnu kaznu.

23. Ševketa Ganibegović – sitna korupcija

Optužnicom iz septembra 2016. godine, optužena Ševketa Ganibegović teretila se da je u 2013. godini propustila obaviti svoje dužnosti građevinskog inspektora Službe za inspeksijske poslove Grada Zenica u pogledu dva reklamna panoa koja je navodno bez odgovarajuće dozvole postavilo preduzeće *Ekor Komerc d.o.o.* iz Zenice. U junu 2017. godine, optužena Ganibegović je prvostepenom presudom oslobođena od optužbe. U januaru 2018. godine, Kantonalni sud u Zenici potvrdio je oslobađajuću presudu.

24. Haris Berbić (sporazum o priznanju krivice) – sitna korupcija

Optužnicom iz novembra 2017. godine, optuženi Haris Berbić teretio se da je u svojstvu direktora javnog preduzeća *Đački dom*, zaposlio jedno lice protivno relevantnim propisima. U oktobru 2018. godine, optuženi Berbić je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i izrečena mu je uvjetna kazna.

25. Nermin Bajtarević (izdvojen iz predmeta Akif Smailhodžić i dr.) – sitna korupcija

Optužnicom iz oktobra 2017. godine, četvorica optuženih u ovom predmetu terete se da su tokom 2017. godine uzimali novac kako bi kandidatima omogućili uspješno polaganje vozačkog ispita. Optuženi Nermin Bajtarević se konkretno teretio da je u ovu svrhu zloupotrijebio svoj položaj člana ispitne komisije. U vrijeme njihovog hapšenja, policija je od optuženih u ovom predmetu oduzela oko 100.000 BAM. Postupak je odvojen i vodi se zasebno u odnosu na svakog od četvorice optuženih. U februaru 2018. godine, nakon što se optuženi Bajtarević

izjasnio krivim na glavnom pretresu, Općinski sud u Zenici osudio ga je na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, istovremeno naloživši i oduzimanje nepripadajuće koristi u iznosu od 300 BAM. U augustu 2018. godine, sud je odobrio zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom.

26. Hamed Tičević i Munib Alihodžić – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2017. godine, optuženi Hamed Tičević i Munib Alihodžić teretili su se da su u 2016. godini, u svojstvu članova komisije javnog preduzeća Šumsko-privredno društvo *Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići*, zloupotrijebili svoj položaj tako što su jednom licu omogućili da posiječe 140 stabala bukve iz šume u državnom vlasništvu, čime je navodno nanesena šteta u iznosu od 13.970,63 BAM. U aprilu 2018. godine, tužilaštvo je odustalo od optužbi u odnosu na optuženog Tičevića, dok je optuženi Alihodžić prvostepenom presudom osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. U oktobru 2018. godine, Kantonalni sud u Zenici potvrdio je osuđujuću presudu izrečenu optuženom Alihodžiću.

27. Ernest Pisker – sitna korupcija

Optužnicom iz oktobra 2017. godine, optuženi Ernest Pisker teretio se da je u periodu 2016-2017. godine, zloupotrijebio svoj položaj referenta za prekršajni postupak u policiji *Zeničko-dobojskog kantona (ZDK)* tako što je uzimao novac i postupao suprotno relevantnim propisima. U januaru 2018. godine, optuženi Pisker se izjasnio krivim na glavnom pretresu i Općinski sud u Zenici ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od deset mjeseci.

Kantonalni i Općinski sud u Mostaru

28. Eniz Čolaković – sitna korupcija

Optužnicom iz juna 2016. godine, optuženi Eniz Čolaković teretio se da je u januaru 2016. godine, u svojstvu direktora Zavoda za javno zdravstvo Hercegovačko-neretvanskog kantona (HNK), zaposlio jednu osobu koja nije ispunjavala predviđene uslove na mjesto voditelja Odjela za sanitarnu hemiju i hemijsku dijagnostiku protivno relevantnim propisima. U junu 2017. godine, Općinski sud u Mostaru izrekao je optuženom Čolakoviću uvjetnu kaznu. U januaru 2018. godine, Kantonalni sud u Mostaru potvrdio je uvjetnu presudu.

Apelacioni i Osnovni sud Brčko distrikta BiH

29. Ismet Dedeić i dr. – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz juna 2016. godine, optuženi Ismet Dedeić i Gabriela Ljolić-Đurđević teretili su se da su, u svojstvu šefa i asistenta za plansku dokumentaciju u Odjeljenju za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove Vlade Brčko distrikta BiH (BDBiH), postupali suprotno relevantnim propisima prilikom dodjele dozvola za nekoliko rezidencijalnih i komercijalnih građevinskih projekata na području Brčkog. U decembru 2017. godine, Osnovni sud BDBiH oslobodio je prvostepenom presudom optužene Dedeića i Ljolić-Đurđević od optužbi. U maju 2018. godine, Apelacioni sud BDBiH potvrdio je oslobađajuću presudu.

30. Senad Alić – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz septembra 2016. godine, optuženi Senad Alić teretio se da je u periodu 2013-2014. godine, u svojstvu predsjednika komisije za stambeno zbrinjavanje boračke populacije u Brčko distriktu BiH, tražio i primio novac u iznosu od oko 2.000 BAM da bi jednoj porodici omogućio dobivanje pomoći iz sredstava namijenjenih porodicama poginulih boraca. U maju 2018. godine, Osnovni sud BDBiH je prvostepenom presudom oslobodio optuženog Alića od optužbi. U septembru 2018. godine, Apelacioni sud BDBiH potvrdio je oslobađajuću presudu.

31. Emir Krako – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz septembra 2018. godine, optuženi Emir Krako teretio se da je u 2016. godini nesavjesno obavljao svoju dužnost šefa odjeljenja za komunalne poslove Vlade Brčko distrikta BiH, čime je prouzrokovao štetu u iznosu od 14.890 BAM Budžetu BDBiH. U novembru 2018. godine, optuženi Krako je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i izrečena mu je uvjetna kazna. Osnovni sud BDBiH takođe je naložio optuženom Kraku da u roku od dvije godine nadoknadi štetu u gore navedenom iznosu.

32. Sabrina Drapić – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz oktobra 2017. godine, optužena Sabrina Drapić se teretila da je u svojstvu stručnog saradnika u Odjeljenju za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade BDBiH postupala suprotno relevantnim propisima prilikom odobrenja podsticaja preduzeću *Kompot voće d.o.o.*, čime je prouzrokovana šteta u iznosu od 98.156,79 BAM Budžetu BDBiH. U februaru 2018. godine, Osnovni sud BDBiH je prvostepenom presudom oslobodio optuženu Drapić od optužbi. U julu 2018. godine, Apelacioni sud BDBiH potvrdio je oslobađajuću presudu.

33. Danijela Gnjidić – sitna korupcija

Optužnicom iz novembra 2016. godine, optužena Danijela Gnjidić teretila se da u 2015. godini, u svojstvu urbanističko-građevinskog inspektora u Inspektoratu Kancelarije gradonačelnika Brčko distrikta BiH, nije obavila svoju dužnost u pogledu propusta preduzeća *Osteria i Divan d.o.o.* iz Brčkog da pribavi dozvolu za svoj komercijalni građevinski projekat. U junu 2017. godine, Osnovni sud BDBiH je prvostepenom presudom oslobodio optuženu Gnjidić od optužbi. U oktobru 2017. godine, Apelacioni sud BDBiH potvrdio je oslobađajuću presudu.

Kantonalni i Općinski sud u Livnu

34. Branko Ivković – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz decembra 2014. godine, optuženi Branko Ivković teretio se da je u periodu 2006-2007. godine zloupotrijebio svoj položaj direktora Zavoda za zdravstveno osiguranje Kantona 10 Livno tako što je preuzeo da plati dug (u vrijednosti od 1.250.000 BAM) Županijske bolnice Livno prema privatnoj firmi *Melifico d.o.o.* iz Mostara za lijekove koje je ova firma isporučila bolnici; takvim postupanjem, optuženi Ivković je prema navodima iz optužnice prekršio Statut Zavoda za zdravstveno osiguranje i Zakon o zdravstvenom osiguranju. U januaru 2016. godine, Općinski sud u Livnu je prvostepenom presudom oslobodio optuženog

Ivkovića od optužbe. U julu 2016. godine, Kantonalni sud u Livnu ukinuo je prvostepenu presudu i odredio ponovno suđenje. U decembru 2016. godine, nakon ponovnog suđenja, Općinski sud u Livnu ponovo je oslobodio optuženog Ivkovića od optužbi. U junu 2017. godine, Kantonalni sud u Livnu potvrdio je oslobađajuću presudu.

35. Darinko Mihaljević – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz decembra 2017. godine, optuženi Darinko Mihaljević se teretio da je, djelujući u svojstvu ministra unutrašnjih poslova Kantona 10 Livno, u 2015-2016. godini zloupotrijebio svoj položaj u postupku zapošljavanja tri osobe u ministarstvu. U augustu 2018. godine, Općinski sud u Livnu je prvostepenom presudom oslobodio optuženog Mihaljevića od optužbi. U novembru 2018. godine, Kantonalni sud u Livnu potvrdio je oslobađajuću presudu.

36. Davorka Boban – sitna korupcija

Optužnicom iz decembra 2014. godine, optužena Davorka Boban teretila se da je u periodu 2009-2011. godine, zloupotrijebila svoj položaj djelatnice Ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata FBiH tako što je određenim licima omogućila da dobiju borački status i odgovarajuće beneficije, iako ove osobe nisu ispunjavale potrebne uslove. U martu 2017. godine, Općinski sud u Livnu izrekao je uvjetnu kaznu optuženoj Boban. U junu 2017. godine, Kantonalni sud u Livnu ukinuo je prvostepenu presudu i odredio ponovno suđenje. U julu 2017. godine, Općinski sud u Livnu izrekao je identičnu uvjetnu kaznu optuženoj Boban.

37. Jozo Maganjić – sitna korupcija

Optužnicom iz maja 2015. godine, optuženi Jozo Maganjić teretio se da je u 2008. godini, u svojstvu uposlenika Službe za graditeljstvo, prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove Općine Livno, prekoračio svoje ovlasti tako što je bez ovlaštenja potpisao dokument omogućivši time jednoj osobi da učestvuje u natječajnoj proceduri za dodjelu građevinskog zemljišta. U decembru 2015. godine, Općinski sud u Livnu izrekao je uvjetnu kaznu optuženom Maganjiću. Nakon što je naređeno ponovno suđenje, optuženi je oslobođen svih optužbi u februaru 2017. godine. Kantonalni sud u Novom Travniku povrdio je konačnu oslobađajuću presudu u augustu 2017. godine.¹⁶⁴

38. Niko Ivić – sitna korupcija

Optužnicom iz septembra 2015. godine, optuženi Niko Ivić teretio se da je u periodu 2010-2011. godine, u svojstvu pomoćnika načelnika za gospodarstvo, finansije i boračka pitanja Općine Kupres, isplatio uposlenici općinske administracije punu platu tokom njenog porodijskog odsustva iako nije putem relevantne dokumentacije uvrдио njeno pravo na korištenje ove pogodnosti u navedenom periodu. Na ovaj način, optuženi Ivić je navodno oštetiо općinski budžet u iznosu od 26.496,50 BAM. U martu 2016. godine, Općinski sud u Livnu osudio je optuženog Ivića na uvjetnu kaznu, s tim da je Kantonalni sud u Livnu ukinuo

¹⁶⁴ Ispravka: prva verzija ovog izvještaja, objavljenog u aprilu 2019, je neispravno navela da je gospodin Maganjić bio optužen u konačnoj presudi. Ova verzija je ažurirana kako bi se navelo da je gospodin Maganjić oslobođen svih optužbi. Misija OSCE-a izražava žaljenje zbog neispravnosti te je pružila izvinjenje gospodinu Maganjiću.

ovu prvostepenu presudu u januaru 2017. godine. U martu 2017. godine, nakon održanog ponovnog suđenja, Općinski sud u Livnu ponovo je izrekao uvjetnu kaznu optuženom Iviću. U septembru 2017. godine, Kantonalni sud u Livnu potvrdio je uvjetnu presudu.

Kantonalni sud u Novom Travniku i Općinski sud u Travniku

39. Husein Eminović – sitna korupcija

Optužnicom iz novembra 2015. godine, optuženi Husein Eminović teretio se da je u svojstvu rukovodioca sektora ekonomskih poslova u javnom preduzeću *Bašbunar* Travnik, nesavjesno postupio propustivši da novac iz metalne kase blagajne preduzeća položi na bankovni račun preduzeća i propustivši da osigura da se ključ od metalne kase drži na sigurnom mjestu, što je dovelo do krađe novca iz kase u iznosu od 28.578 BAM u februaru 2012. godine. U aprilu 2017. godine, Općinski sud u Travniku oslobodio je prvostepenom presudom optuženog Eminovića od optužbi. U novembru 2017. godine, Kantonalni sud u Novom Travniku potvrdio je oslobađajuću presudu.

40. Alija Begić – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2018. godine, optuženi Alija Begić teretio se da je u periodu 2014-2017. godine, u svojstvu vlasnika i direktora preduzeća *Fire-wood d.o.o.* i zastupnika i direktora firme *Libos d.o.o.*, zloupotrijebio svoj položaj tako što je postupao protivno ugovornim obavezama, čime je mikrokreditnom društvu *Mikrofin d.o.o.* prouzrokovao štetu u iznosu od 16.993,23 BAM i ujedno založio imovinu firme *Libos d.o.o.* Žepče bez ovlaštenja vlasnika firme. U decembru 2018. godine, optuženi Begić je sklopio sporazum o priznanju krivice i Općinski sud u Travniku mu je izrekao uvjetnu kaznu. Sud je takođe naložio optuženom Begiću da isplati štetu nanесenu mikrokreditnom društvu *Mikrofin d.o.o.* u gore navedenom iznosu.

Okružni i Osnovni sud u Bijeljini

41. Milorad Sofrenić – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz oktobra 2016. godine, optuženi Milorad Sofrenić teretio se da je članovima romske zajednice na području Bijeljine obećao darove u vidu paketa prehrambenih proizvoda u zamjenu za njihove glasove za jednu od većih političkih stranaka na lokalnim izborima održanim 2016. godine. Predsjednik jednog od udruženja Roma navodno je u ovu svrhu prikupio 78 ličnih karata od članova romske zajednice. Okružno tužilaštvo u Bijeljini predložilo je sudu da optuženom Sofreniću izrekne uvjetnu kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca uz period provjere od jedne godine. U februaru 2018. godine, Osnovni sud u Bijeljini je prvostepenom presudom oslobodio optuženog Sofrenića od optužbi. S obzirom na to da na ovu presudu nije izjavljena žalba, prvostepena presuda je postala pravosnažna.

42. Alida Nađ Madarac – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz aprila 2017. godine, optužena Alida Nađ Madarac teretila se da je u periodu 2013-2016. godine, u svojstvu sutkinje Okružnog privrednog suda u Bijeljini, prekršila zakon u postupku imenovanja stečajnih upravitelja za nekoliko različitih preduzeća koja su bila u

stečaj. U junu 2017. godine, Vrhovni sud RS je na prijedlog Osnovnog suda u Bijeljini ustupio predmet na postupanje Osnovnom sudu u Zvorniku radi očuvanja objektivne nepristrasnosti u odlučivanju u ovom predmetu s obzirom na to da je Nađ Mađarac ranije bila sutkinja Osnovnog suda u Bijeljini. U martu 2018. godine, Osnovni sud u Zvorniku je prvostepenom presudom oslobodio optuženu Nađ Mađarac od optužbi. U maju 2018. godine, tužilaštvo je podnijelo prijedlog Vrhovnom sudu RS da se u svrhu odlučivanja po žalbi, umjesto Okružnog suda u Bijeljini, ovaj predmet ustupi drugom, stvarno nadležnom sudu. U septembru 2018. godine, Vrhovni sud RS odbio je prijedlog tužilaštva odlučivši da nema zapreka da Okružni sud u Bijeljini donese presudu po žalbi u ovom predmetu. U septembru 2018. godine, Okružni sud u Bijeljini potvrdio je oslobađajuću presudu izrečenu optuženoj Nađ Mađarac.

43. Mile Mirković – sitna korupcija

Optužnicom iz juna 2017. godine, optuženi Mile Mirković teretio se da je u periodu 2013-2014. godine zloupotrijebio svoj položaj direktora preduzeća *Agrosemberija* Bijeljina tako što je poslovanje obavljao preko drugih preduzeća jer su računi Agrosemberije bili blokirani zbog prinudne naplate dugovanja, čime je pored ostalih povjerilaca oštetio i Poresku upravu RS u iznosu od 80.883,42 BAM. U augustu 2018. godine, optuženi Mirković je prvostepenom presudom oslobođen od optužbi. U oktobru 2018. godine, Okružni sud u Bijeljini potvrdio je oslobađajuću presudu.

Općinski sud u Visokom

44. Mustafa Barut et al. – sitna korupcija

Optužnicom iz marta 2016. godine, optuženi Mustafa Barut teretio se da je u 2006. godini, u svojstvu vršioca dužnosti direktora preduzeća *Velepromet-maloprodaja d.d.*, bez neophodnog odobrenja Kantonalnog poreznog ureda Zenica prodao parcelu u Visokom firmi IGM, čime je navodno oštetio Kantonalni porezni ured Zenica u iznosu od 30.600 BAM. Drugooptuženi Bukurević teretio se da je kao pomoćnik načelnika u Službi za prostorno uređenje, imovinsko-pravne, geodetske, stambeno-komunalne poslove i zaštitu okoline Općine Visoko, pripremio mišljenje na zahtjev preduzeća *Velepromet-maloprodaja d.d.*, pritom pogrešno prikazujući činjenice u odnosu na navedenu parcelu. U junu 2017. godine, Općinski sud u Visokom je prvostepenom presudom oglosio optuženog Baruta krivim i izrekao mu uvjetnu kaznu. Optuženi Bukurević je prvostepenom presudom oslobođen od optužbi. U aprilu 2018. godine, Kantonalni sud u Zenici potvrdio je uvjetnu kaznu izrečenu optuženom Barutu.

45. Munib Alibegović – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2018. godine, optuženi Munib Alibegović teretio se da je u 2010. godini zloupotrijebio svoj položaj načelnika Općine Visoko tako što je potpisao ugovor sa preduzećem *Gradska groblja d.o.o.* Visoko za održavanje lokalnih puteva tokom zimske sezone. U junu 2018. godine, odlučujući po prethodnom prigovoru odbrane, sud je stavio van snage ranije rješenje o potvrđivanju optužnice, uz obrazloženje da djelo za koje se optuženi teretio predmetnom optužnicom ne predstavlja krivično djelo već prekršaj. U julu 2018. godine, Općinski sud u Visokom odbio je žalbu tužilaštva i potvrdio odluku o stavljanju van snage rješenja o potvrđivanju optužnice.

46. Kamilo Pralas – sitna korupcija

Optuženi Kamilo Pralas se teretio da je prilikom zaustavljanja njegovog vozila, koje je imalo neispravan far i u kojem je prevezio oko 100 kg duhana u listu, pokušao podmititi policijskog službenika sa novčanicom od 20 BAM kako ga ne bi prijavio nadležnim inspeksijskim organima. U maju 2018. godine, Općinski sud u Visokom oglasio je optuženog Pralasa krivim i izrekao mu uvjetnu kaznu. U oktobru 2018. godine, Kantonalni sud u Zenici potvrdio je uvjetnu presudu.

Općinski sud u Kiseljaku

47. Nenad Rajić – korupcija srednjeg nivoa

Ovaj predmet se odnosi na navodno uzimanje polovice novca od podsticaja doznačenih poljoprivrednicima od strane Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH. Optužnicom iz marta 2017. godine, optuženi Nenad Rajić teretio se da je djelovao kao posrednik između dvojice poljoprivrednika i Stipe Šakića, savjetnika u Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH. Prema navodima iz optužnice, optuženi Rajić je od poljoprivrednika primio 54.136,17 BAM, koja novčana sredstva su oni dobili kao prvu ratu podsticaja, da bi zatim ovaj novac predao Šakiću. U julu 2018. godine, Općinski sud u Kiseljaku je prvostepenom presudom oglasio optuženog Rajića krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. U decembru 2018. godine, Kantonalni sud u Novom Travniku potvrdio je osuđujuću presudu.

48. Salkan Merdžanić – sitna korupcija

Optužnicom iz decembra 2017. godine, optuženi Salkan Merdžanić teretio se da je u periodu 2005-2014. godine, zloupotrijebio svoj položaj načelnika Općine Fojnica tako što je postupao protivno relevantnim propisima u postupku zapošljavanja osam osoba u općinskoj administraciji. U julu 2018. godine, na prijedlog optužbe Općinski sud u Kiseljaku izrekao je uvjetnu kaznu optuženom Merdžaniću.

Osnovni sud u Srebrenici

49. Lazar Marjanović – sitna korupcija

Optužnicom iz marta 2014. godine, optuženi Lazar Marjanović teretio se da je u 2001. godini, u svojstvu direktora vojne ustanove *Tehnički remontni zavod* Bratunac, tražio od mađarske firme *Luno* da isplatu za 10 motora za tenkove koje je ovoj firmi prodao *Tehnički remontni zavod* Bratunac izvrši na bankovni račun privatnog preduzeća *Frotex Export-Import* Brčko, čime je *Tehničkom remontnom zavodu* Bratunac nanesena šteta u iznosu od 91.000 DM. U februaru 2017. godine, Općinski sud u Srebrenici je prvostepenom presudom osudio optuženog Marjanovića na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. U junu 2017. godine, Okružni sud u Bijeljini ukinuo je prvostepenu presudu i odredio ponovno suđenje. U oktobru 2017. godine, Općinski sud u Srebrenici ponovo je osudio optuženog Marjanovića na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. U maju 2018. godine, Okružni sud u Bijeljini ukinuo je prvostepenu presudu odbivši optužbe protiv optuženog Marjanovića zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja.

50. Milenko Katanić – sitna korupcija

Optužnicom iz decembra 2015. godine, optuženi Milenko Katanić se teretio da je zloupotrijebio svoj položaj građevinskog inspektora tako što nije poduzeo propisane radnje nakon izvršene inspekcije i nakon što je utvrdio da osoba nije imala dozvolu za građevinske radove koji su bili u toku. U decembru 2016. godine, Osnovni sud u Srebrenici je prvostepenom presudom oslobodio optuženog Katanića od optužbi. U martu 2017. godine, Okružni sud u Bijeljini potvrdio je oslobađajuću presudu.

51. Petar Lončarević – sitna korupcija

Optužnicom iz decembra 2017. godine, optuženi Petar Lončarević teretio se da je u 2008. godini, u svojstvu direktora Doma zdravlja u Srebrenici, odobrio isplatu 4.500 BAM jednom licu, članu Upravnog odbora Doma zdravlja, u svrhu njegovog obavljanja istraživačkog rada i odbrane doktorske disertacije iz oblasti političkih nauka. U februaru 2018. godine, Osnovni sud u Srebrenici odbio je prethodne prigovore odbrane na optužnicu. U maju 2018. godine, Osnovni sud u Srebrenici donio je presudu kojom se odbijaju optužbe protiv optuženog Lončarevića zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja.

Okružni i Osnovni sud u Trebinju

52. Slobodan Babić i Milivoje Brčić – sitna korupcija

Optužnicom iz juna 2017. godine, optuženi Slobodan Babić i Milivoje Brčić teretili su se da su kao direktori preduzeća *Autometal d.o.o.* i *Neimarstvo a.d.* iz Trebinja unosili neistinite podatke u poslovne knjige svojih preduzeća. U oktobru 2017. godine, Osnovni sud u Trebinju usvojio je prethodne prigovore odbrane i donio rješenje kojim se obustavlja krivično gonjenje optuženih Babića i Brčića zbog nastupanja zastare.

53. Branko Grbušić – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2017. godine, optuženi Branko Grbušić teretio se da je u 2009. godini Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO) RS dostavio neistinite podatke na osnovu kojih je u periodu 2008-2016. godine primao invalidsku penziju u ukupnom iznosu od 19.105,14 BAM, što je iznos za koji je navodno oštećen Fond PIO RS. U januaru 2018. godine, Osnovni sud u Trebinju donio je presudu kojom se odbijaju optužbe protiv optuženog Grbušića zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja. U ovom i sličnim predmetima (predmeti *Kisić*, *Radovanović*, *Šarenac*, *Smiljanić* i *Vujović*), Osnovni sud u Trebinju je primijenio novi Krivični zakonik RS koji propisuje kraće rokove za nastupanje relativne i apsolutne zastarjelosti krivičnog gonjenja za određena krivična djela (5 i deset godina), umjesto rokova od 10 i 20 godina koji su bili propisani ranijim krivičnim zakonom. U aprilu 2018. godine, Okružni sud u Trebinju potvrdio je odbijajuću presudu.

54. Jovanka Kisić – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2017. godine, optužena Jovanka Kisić se teretila da je u 2008. godini Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO) RS dostavila neistinite podatke na osnovu kojih je u periodu 2008-2016. godine primala invalidsku penziju u ukupnom iznosu od

30.049,12 BAM, što je iznos za koji je navodno oštećen Fond PIO RS. U decembru 2017. godine, Osnovni sud u Trebinju donio je presudu kojom se odbijaju optužbe protiv optužene Kisić zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja. U aprilu 2018. godine, Okružni sud u Trebinju potvrdio je odbijajuću presudu.

55. Bratimir Radovanović – sitna korupcija

Optužnicom iz oktobra 2016. godine, optuženi Bratimir Radovanović teretio se da je u 2009. godini Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO) RS dostavio neistinite podatke na osnovu kojih je u periodu 2010-2016. godine primao invalidsku penziju u ukupnom iznosu od 17.651,14 BAM, što je iznos za koji je navodno oštećen Fond PIO RS. U decembru 2017. godine, Osnovni sud u Trebinju donio je presudu kojom se odbijaju optužbe protiv optuženog Radovanovića zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja. U aprilu 2018. godine, Okružni sud u Trebinju potvrdio je odbijajuću presudu.

56. Mišo Šarenac – sitna korupcija

Optužnicom iz marta 2017. godine, optuženi Mišo Šarenac teretio se da je u 2009. godini Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO) RS dostavio neistinite podatke na osnovu kojih je u periodu 2009-2015. godine primao invalidsku penziju u ukupnom iznosu od 22.097,65 BAM, što je iznos za koji je navodno oštećen Fond PIO RS. U maju 2018. godine, Osnovni sud u Trebinju odbio je optužbe na istom osnovu kao i u gore navedenim predmetima. U augustu 2018. godine, Okružni sud u Trebinju potvrdio je odbijajuću presudu.

57. Mirko Smiljanić – sitna korupcija

Predmet protiv optuženog Mirka Smiljanića sličan je gore navedenim predmetima (predmeti *Grbušić, Kisić, Radovanović i Šarenac*), s tom razlikom što se optuženi Smiljanić nije teretio za prevaru i nanošenje štete budžetu. Optužnicom iz augusta 2017. godine, optuženi Smiljanić se teretio da je u 2009. godini Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO) RS dostavio neistinite podatke, ali je u konačnici ustanovljeno da neovisno od ovih nestinitih podataka, optuženi Smiljanić ima invaliditet. U februaru 2018. godine, Osnovni sud u Trebinju donio je presudu kojom je odbio optužbe protiv optuženog Smiljanića zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja. U aprilu 2018. godine, Okružni sud u Trebinju potvrdio je odbijajuću presudu.

58. Vukan Vujović – sitna korupcija

Optužnicom iz aprila 2017. godine, optuženi Vukan Vujović teretio se da je u 2008. godini Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO) RS dostavio neistinite podatke na osnovu kojih je u periodu 2008-2016. godine primao invalidsku penziju u ukupnom iznosu od 26.556,43 BAM, što je iznos za koji je navodno oštećen Fond PIO RS. U junu 2018. godine, Osnovni sud u Trebinju donio je presudu kojom je odbio optužbe protiv optuženog Vujovića zbog nastupanja zastare krivičnog gonjenja. U oktobru 2018. godine, Okružni sud u Trebinju potvrdio je odbijajuću presudu.

Općinski sud u Bugojnu

59. Mustafa Manjgić (sporazum o priznanju krivice) – sitna korupcija

Optužnicom iz decembra 2017. godine, optuženi Mustafa Manjgić teretio se da je u periodu 2008-2011. godine zloupotrijebio položaj direktora javnog preduzeća rudnik uglja *Gračanica d.o.o.*, općina Gornji Vakuf/Uskoplje, tako što je postupao protivno relevantnim propisima u postupku zapošljavanja 24 osobe u ovom preduzeću. Tužilaštvo je uz optužnicu priložilo i kazneni nalog koji je sud odbio. Optuženi Manjgić je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i u junu 2018. godine, Općinski sud u Bugojnu izrekao mu je uvjetnu kaznu.

60. Pavo Pavlović – sitna korupcija

Optužnicom iz decembra 2016. godine, optuženi Pavo Pavlović teretio se da je u periodu 2015-2016. godine zloupotrijebio svoj položaj službene osobe u općini Bugojno tako što nije izvršio svoju dužnost u vezi sa uklanjanjem privremenih montažnih objekata sa privatne parcele na području Bugojna. U julu 2018. godine, Općinski sud u Bugojnu izrekao je uvjetnu kaznu optuženom Pavloviću. U oktobru 2018. godine, Kantonalni sud u Novom Travniku potvrdio je uvjetnu presudu.

Općinski sud u Tešnju

61. Ilija Nikić – sitna korupcija

Optužnicom iz maja 2016. godine, optuženi Ilija Nikić teretio se da je u junu 2015. godine zloupotrijebio svoj položaj načelnika Općine Usora tako što je protivno relevantnim propisima zaposlio jednu osobu u općinskoj administraciji. U decembru 2017. godine, Općinski sud u Tešnju je prvostepenom presudom oglasio optuženog Nikića krivim i izrekao mu uvjetnu kaznu. U maju 2018. godine, Kantonalni sud u Zenici potvrdio je uvjetnu presudu.

Općinski sud u Kaknju

62. Mirnes Bajtarević – sitna korupcija

Optužnicom iz jula 2016. godine, optuženi Mirnes Bajtarević se teretio da je u svojstvu direktora javnog preduzeća *Grijanje Kakanj*, postupao suprotno relevantnim propisima prilikom zapošljavanja jedne osobe koja nije ispunjavala predviđene uslove. U decembru 2016. godine, Općinski sud u Kaknju je prvostepenom presudom oslobodio optuženog Bajtarevića od optužbe. U septembru 2017. godine, Kantonalni sud u Zenici ukinuo je prvostepenu presudu i odredio ponovno suđenje. U decembru 2017. godine, Općinski sud u Kaknju ponovo je izrekao oslobađajuću presudu optuženom Bajtareviću. Konačno, u aprilu 2018. godine, Kantonalni sud u Zenici potvrdio je oslobađajuću presudu.

63. Zijad Tahirović (sporazum o priznanju krivice) – sitna korupcija

Optužnicom iz marta 2018. godine, optuženi Zijad Tahirović teretio se da je pokušao podmititi policijskog službenika novčanicom od 20 BAM. U junu 2018. godine, optuženi Tahirović je sklopio sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom i Općinski sud u Kaknju mu je izrekao uvjetnu kaznu.

Osnovni sud u Višegradu i Okružni sud u Istočnom Sarajevu

64. Boris Gavrilović i Dalibor Nešković – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz jula 2017. godine, optuženi Dalibor Nešković i Boris Gavrilović teretili su se da su zloupotrijebili položaj načelnika Opštine Novo Goražde i predsjednika Opštinskog udruženja farmera Novo Goražde tako što je udruženju farmera odobrena pozajmica u iznosu od 10.000 BAM, koju je udruženje farmera otplatilo dva puta, odnosno jednom na privatni bankovni račun optuženog Neškovića i drugi put na račun Opštine Novo Goražde. Prema navodima iz optužnice, na ovaj način je Opštinskom udruženju farmera Novo Goražde pričinjena šteta u iznosu od 9.000 BAM. U junu 2018. godine, Osnovni sud u Višegradu je prvostepenom presudom oglasio optužene krivim i osudio optuženog Neškovića na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci, dok je optuženom Gavriloviću izrečena uvjetna kazna. U septembru 2018. godine, Okružni sud u Istočnom Sarajevu je kaznu zatvora izrečenu optuženom Neškoviću preinačio u uvjetnu kaznu, pritom potvrdivši uvjetnu kaznu izrečenu optuženom Gavriloviću.

65. Slaviša Mišković – korupcija srednjeg nivoa

Optužnicom iz juna 2018. godine, optuženi Slaviša Mišković teretio se da je u 2016. godini zloupotrijebio položaj načelnika Opštine Višegrad tako što je novcem iz opštinskog budžeta u iznosu od 2.200 BAM platio prevoz članova jedne od većih političkih stranaka na stranački miting u Banjaluci prikazavši to u finansijskoj evidenciji kao plaćanje usluge prevoza učenika osnovne škole na ekskurziju. U oktobru 2018. godine, optuženi Mišković se izjasnio krivim na glavnom pretresu i Osnovni sud u Višegradu mu je izrekao uvjetnu kaznu.

